

ЛЕЗГИ

Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чIал хуьх!

Шкил - Альберт Мегижанов

Эбеди яз рикIера

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Хив райондин Агъа Архитрин хуьре Ватандин ЧIехи дяведа фашистрихъ галаз тухвай женгера телеф хъайи Советрин Союздин аскерриз мемориалдин зурба комплекс ачухуниз талуькъарнавай мярекат кыле фена.

Межлисдиз атанвай гъурметлу мугъманрин арада РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель, генерал-майор Рамазан Жафаров, ОДКБ-дин тешкилатдин къушунрин (Эрменистан, Белоруссия, Къазахстан, Къиргъизистан, Тажикистан) векилар, РД-дин Халкъдин Собранида РД-дин Къилин патай ихтиярар авай векил Нуьсрет Омаров, РД-дин Хатасузвиллин советдин секретарь Мегъамед Баачилов, «Завтра» газетдин редактор, писатель, жемиятдинни сиясатдин деятель Александр Проханов, СВО-дин Игитар, РФ-дин оборонадин министерстводин генералар, Афгъанистандин ва маса женгерин вакиайрин ветеранар авай.

Мярекат РФ-дин ва РД-дин гимнияра тамамарунилай гатIунна.

Хив райондин къил Ярмет Ярметова мярекат ачухдайла къейд авурвал, Агъа АрхитIа эцигнавай мемориалдин комплекс гъалибчиар эбеди яз рикIел хуьнин лишан я.

- Ватандин ЧIехи дяведин сифте йикъалай Хив райондин агъалияр Ватан хуьз къарагъна. Ватандин ЧIехи дяве акъалтIна ингъе 79 йис хъанва. Йисар мадни фида. Са шумуд несил дегъиш жеда, амма чи бубайрин къеъгъалилер халкъдин рикIелай садрани алатдач, - лагъана ада.

- Гъурметлу дустар, за чи райондин вири агъалийрин патай ватанпересвиллин мемориалдин комплекс эцигуник пай ку-

тур гъар садаз сагърай лугъзува. Дугъриданни, им халкъдин тимтал я. И зурба гъумбет арадал гъун патал акъатзавай вири харжийар вичин хивез къачур халкъдин къеъгъал хва, меценат Альберт Эмиргъаеваз ва эцигунрин кIвалахрал гъузчивал авур ОДКБ-дин центрадин начальник генерал-майор Арсен Рагъмановаз къилди сагърай лугъуз кланзава, - алава хъувуна Я.Ярметова.

Мярекатдал рахай Рамазан Жафаров лагъана:

- Гъурметлу жемят, багъа мугъманар! Ингъе 79 йис алатнава гзаф азабар акур чи чилел ислъгъвал атана. Гъалибвал къазанмишай несилдиз чна, къил агъузана, икрамзава. Гъалибвиллин суварин вилик аскерриз тимталар ачухун, абурухъ гелкъуьн, михъвилер авун адетдиз элкъевена. Къе чун иниз кIватIнавай вакиади вичел фикир желб тавуна гъич садни тадач. Фашизм терг ийиз, женгера телеф хъайи аскерриз тимтал ачухуналди, къе чна вахтарин алакъа гъунгъуна хутазава. Гъалибвиллин сувариз чна чи уьлкведал дамахзавайди къатIуза ва Ватандин ЧIехи дяведин вахтунда телеф хъайи инсанрин къисметрихъ галаз алакъа авайди гъиссзава. Дяведа телеф хъайибур рикIел хуьнин лишан яз, са декъикада кисна акъвазун теклифзава...

Мярекатдин сергъятра аваз, Рамазан Жафарова ватанпересвиллин рекъай чIехи кIвалах тухунай ва гъакъисагъ зегъметдай Альберт Эмиргъаеваз РД-дин Гьукуматдин гъурметдин шабагъ вахкана.

ОДКБ-дин делегациядин патай анал Беларусь Республикадин къушунрин къуватрин векил Людвиг Катков рахана:

«Гъурметлу мугъманар! Чаз ислъгъ уьмуьр таъминарнавай аскерар, гъикъван йисар алатайIани, чи рикIера эбе-

ди я. Чи къилин везифа, гъакъван азабар эхна, къазанмишай Гъалибвал рикIелай ракур тавун я. Чна къетIен гъурмет ийизва дяведин ветеранриз, чандилай гъил къачуна, далу пата зегъмет чIугур ватанэгълийриз. Игитриз эбеди баркалла!».

Трибунадихъ Александр Проханов атана.

«Гъейранардай, нур-эвк алай, ЧIехи Гъалибвал, саки 80 йис алатнаватIани, неинки зурба военный сувар, гъакI идеологиядин, гьукуматдин сиясатдин гужлувиллин сувар хъиз, чи вилик акъазнава.

Пак дяведа чIехи Гъалибвал къазанмишнавай халкъ яз хъун гъикъван бахтлувал я! Бахт тушни, цIуд йисаралди чи гъар садан рикIе - жавандин, агъилдин, аялдин и ЧIехи Гъалибвиллин къамат аваз хъун. Яшамышрай Гъалибвал!».

РФ-дин Игит, генерал-полковник Рустам Мурадова Альберт Эмиргъаеваз «За укрепление боевого сотрудничества» медаль, СССР-дин Игит, полковник Наби Акрамова Рамазан Жафароваз «ОДКБ-дин 20 йис» юбилейдин лишан вахкана. «ОДКБ-дин 20 йис» юбилейдин лишан-риз гъакIни Мусаэфенди Велимурадов ва Ариф Бугатиллов лайихлу хъана.

Агъа АрхитIа мемориалдин комплекс арадал гъун патал гзаф зегъметар чIугур Альберт Эмиргъаева мярекатдиз атай виридаз сагърай лагъана ва давамарна: «Ватандин ЧIехи дяве, чи уьлкведин тарих рикIел хуьн, игитрин чешнейралди акъалтзавай несил тербияламышун - им чи буржи ва везифа я. Гъавилляй за и кIвалах хиве къуна, къилизни акъудна. Сагърай куьн вири!».

Мемориалдин комплекс Р. Жафарова, А. Эмиргъаева ва А. Проханова ачухна.

Мярекат комплексдал цуькверин кIунчIар эцигуналди ва рикIел аламукъдай шикил ягъуналди акъалтIна.

Нумрадай клела:

ЖЕМИЯТ

Къуллугъдив эгечIна

7-майдиз Кремлда Владимир Путин Россиядин Федерациядин Президентдин къуллугъдив эгечIуниз талуькъ шадвиллин мярекат кыле фена. Ам руьгуд йисан вахтунда Россиядин Президентдин къуллугъ кыле тухунив эгечIна.

» 2

БАТАНПЕРЕСВАЛ

Сад лагъай Игит

1942-йисан июлдиз Валентин Эмировал истребителрин 926-полк ихтибарна. Командирдин везифаяр садлагъана артух хъана. Вахт Яру Армия патал лап четинди, заланди тир. Гитлеран къушунри са шумуд терефдихъ гъужумар тешкилнавай. Гъа гъисабдай яз Эмирован хайи макандални.

» 3

ЭКОНОМИКА

Фиярин муьгъ ачухна

1-майдиз, Гатфарин ва зегъметдин суварин юкъуз, Ахцегъ райондин Фиярин хуьре сувариз хас шад гъалара Фий вацIалай тухванвай кIвачи-кIвачи фидай муьгъ ачухна... И вакиа фиявийри йисаралди гъузлемешнай. Фиярин хуьр, гатун са куьруь вахт квачиз, дуьньядихъай михъиз гел атIанвай чка тир лагъайтIа, жеда.

» 7

ОБРАЗОВАНИЕ

Физикадай олимпиада

5-майдиз Ахцегъ райондин Хуьруьгерин хуьре авай «Люминари» центрада Къилбепатан Дагъустандин мектебрин 7-8-класра клелзавай аялрин арада физикадай (асул фикир арадал хкиз жезвай энергетикадин месъалдиз гана) олимпиада кыле фена.

» 8

СПОРТ

Ахцегъа - республикадин турнир

И мукъвара Ахцегъа, дяведин махсус сержемда телеф хъайи аскеррин экуь къаматдиз бахшна, Россиядин Игит Энвер Набиеван призар патал азаддаказ къуршар къунай жаванрин арада республикадин турнир кыле фена. Ана Дагъларин уьлкведин саки вири шегъеррайни районрай тир 150-далай виниз спортсменри гъасиррал чпин алакьунар ва устадвал къалурна.

» 9

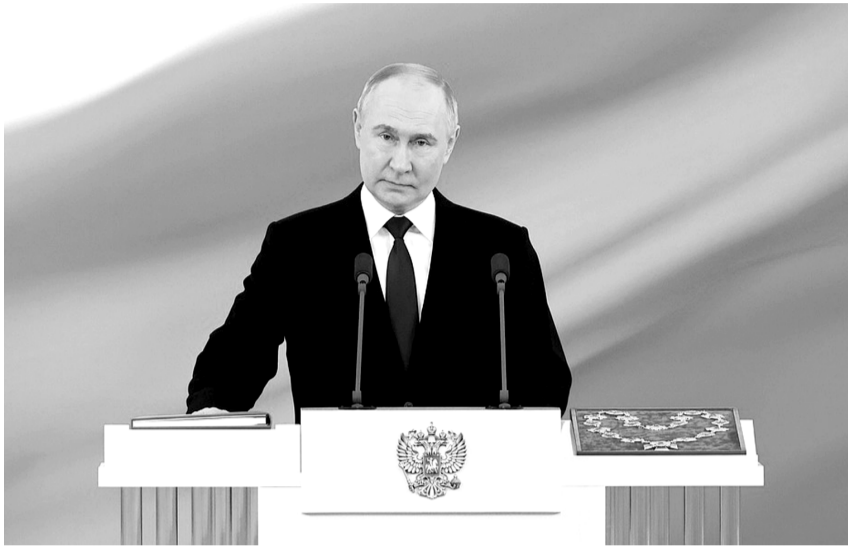
ЭДЕБИЯТ

Риваятдиз элкъвей тIвар

СССР-дин писателрин Союздин къве вишелей виниз членар Ватандин ЧIехи дяведин фронта телеф хъана. Абурулай гъейри, хъсан ктабар акъудунин мурадар рикIе хвена дяведиз феи ва элкъвена хтун таеур, гъеле писателрин Союздин членар тахъанвай цIудралди ва вишералди гъикаятчиарни, шаирарни авай...

» 11

Кьуллугъдив эгечІна

7-майди Кремлда Владимир Путин Россиядин Федерациядин Президентдин кьуллугъдив эгечІуниз талукъ шадвилдин мярекат кыле фена.

Сиясатдин метлеблу мярекат Кремлдин Чехи дворецдин Андре-

еван залди шад гьалара Россиядин Государстводин пайдах, Президентдин Штандарт, Россиядин Конституция ва Россиядин Президентдин Знак гьунилай гатІунна.

РФ-дин Конституциядин 82-статьядив кьадайвал, Россиядин Федерациядин Советдин член-

рин, Государстводин Думадин депутатрин ва Конституциядин суддин судьяйрин иштираквал аваз, Владимир Путина Россиядин кьин кьуна. Конституциядин суддин Председатель Валерий Зорькина Россиядин Федерациядин Президентдин кьуллугъдив Владимир Путин эгечІнавайдакай малу-марна.

Гуьгуьнлай Соборный майдандал Россиядин Президент, Россиядин Федерациядин Яракьлу Кьуватрин Верховный Главнокомандующий Владимир Путинад, ам кьуллугъдив эгечІуниз килигна, Президентдин полк кьалурна. Государстводин Кьили полк тешкилайдала инихъ 88 йис хьун мубаракна.

ИкІ, Владимир Путин ругуд йисан вахтунда Россиядин Президентдин кьуллугъ кыле тухунив эгечІна.

Шад гьалара

Агьмед МАГЪМУДОВ

26-апрелди Москвада, Урусатдин илимрин академиядин концертрин залда, лезгийрин милли медениятдин федеральный дережадин автономия (ФЛНКА) арадал гьайидала инихъ 25 йис тамам хьуниз талукъарнавай шадвилдин мярекат кыле фена.

ФЛНКА 1999-йисуз тешкилнавай лезгийрин жемиятдин чехи центрайрикай сад я. Ам РФ-дин Президентдин патав миллетрин арада алакьайрин рекьай Советдик кутунва. Идалайин гьейри, ФЛНКА ООН-дин патав консультативный дережа ганвай Урусатдин милли медениятдин тек са автономия я.

Юбилейдин межлис, сифте гаф рахуналди, ФЛНКА-дин Советдин председатель Ариф Керимовани президент Васиф Гьасанова ачухна. Гуьгуьнлай сегьнедиз РФ-дин Президентдин Администрациядин Руководительдин заместителдин аппаратдин регьбер Андрей Ротэрмель экьечІна. Ада ФЛНКА-дин векилриз РФ-дин Президентдин Администрациядин Руководительдин заместитель Мегьамедсалам Мегьамедован патай юбилей мубаракна ва абурув разивилин чарар вахкана.

Сувар мубарак авурбурун арада гьакІни РФ-дин миллетрин крарин рекьай кардик квай Федеральный Агентстводин кьилин заместитель Станислав Бедкин, РД-дин милли сиясатдин ва динрин крарин рекьай министр Энрик Муслимов, РД-дин Халкьдин Собранидин депутат Марат Алиярв, Москва шегьердин администрациядин векил Иван Петров, куьрддин, азербайжанрин, гуржийрин, эрменирин милли автономийрин регьберар ва масабур авай.

Межлисдин сергьятра аваз, са шумуд касдив ФЛНКА-дин юбилейдихъ галаз алакьалу яз арадал гьанвай «Лезги халкьдин дамах» медалар вахкана. Шабгьдиз лайихлу хьайибурун арада ФЛНКА-дин Советдин председател, РФ-дин Президентдин патав миллетрин арада алакьайрин рекьай Советдин член Ариф Керимов, «Самур» газетдин кьилин редактор, машгьур шайр, журналист Седакьет Керимова авай. Абурув медалар Васиф Гьасанова вахкана. Кьейд ийин хьи, медалдиз лайихлу хьайибурун арада гьакІни РД-дин Халкьдин Собранидин депутат, меценат Имам Яралиевни авай. Амма адавай юбилейдин мярекатда иштиракиз хьанач.

Юбилейдихъ галаз алакьалу яз, ФЛНКА-ди «Лезги гьед» твар алай мад са премия арадал гьанва. Лезги гамунал жезвай гьетрен кІалубда аваз тукьІурнавай статуеткаярни меценатрин патай пулдин пишкешар илимдин, медениятдин, образованидин хилерин векилрив, кьилдин тешкилатрив вахкана. Абуру арада «Лезги газетдин» редакция (кьилин редактор - Мегьамед Ибрагимов), Лезги театр (директор - Динара Эминова), мергьяматлувилин «ЛЕКИ» фонд (генеральный директор - Гьасан Гьасанов), РАН-дин востоковеденидин институтдин директор Аликбер Аликберов, Дагьустандин халкьдин шайр Майрудин Бабаханов, Хив райондин ЦинитІрин хуьруьн мектебдин лезги чІалан муаллим Сейфуллагь Шагьмарданов, диндин алим Ямин Мегьамедов, Гьажи Давудан тварцихъ галай центрадин регьбер Самур Алиев ва Сад лагьай каналдин эфирдиз акьатзавай «Лучше всех» программада лезги халкьдин тарихдикай суьгьбет авур Алиса Кьулиева авай.

Юбилейдин мярекат лезги халкьдин машгьур мандарни тамамарай манийри, «Лезгинка» ансамблдин векилри авур кьуьлери, симинин пагьливан Расул Абакарова кьалурай нумрайри мадни гурлу авуна.

Цуд лагьай Игит

Хийр ЭМИРОВ

Украинада кыле тухузвай дяведин махсус серенжемдин иштиракчийрикай цуд лагьай дагьустанвидиз Россиядин Федерациядин Игитвилдин твар ганва. Ам Рутул райондин Хьуьлудрин хуьрйяй тир МЕГЪАМЕДЖАНОВ Мегьамедали Камилович я. Идан гьакьиндай Россиядин Президент Владимир Путина Указдал кьул чІугуна. Игитвилдин баркаллу твар, гьайиф хьи, телеф хьайидалай кьуллухъ гана.

И месэладикай Дагьустан Республикадин Кьил Сергей Меликова вичин телеграм-каналда ихтилатзава.

«Гьар са дагьустанвиди хьиз, зани чи ватангьлийри чеб вилегьдаказ тухунал дамахзава. Абуру жуьрэтлувилин жигьетдай виридаз чешне я. Чандиз зиян хкатдайди чиз-чиз, абуру лап хаталу тапшуругьар кьилиз акьудзава. Баркалладин твар патал ваь, вичин буржидиз, Ватандиз вафалувал кьалуруналди.

Чи лайихлу офицердикай, адан женгерин тежрибадикай, ин-

санвилдин ерийрикай за виликьдайни ихтилат авурди я. Ам инсанрихъ галаз хуш рафтарвал ийиз алакьдай кас тир. Ам эхиримжи сефердиз рекье хутаж, Дагьустандиз адахъ галаз кьуллугъзавай хейлин юлдашар хтанай.

Мегьамедали Камиловича лайихлу уьмуьр тухвана. Рязандин гьвадинни десантдин кьилин училище акьалтарна, гуьлуьн пияда кьушунра кьуллугъна, Кеферпатан Кавказ патал лап четин йисара терроризмдихъ галаз женг чІугуна, вичин ватангьлийрин хатасузвал хуьн патал алахьна. Сириядани Мегьамеджано-

ва вич кар алакьдай офицер яз кьалурна. Махсус серенжемдив эгечайлани, ам сифте йикьарилай гьана авай.

Дагьустанви халис ватанперестир. Ада вичин гьилик квай аскерар инанмишвилелди женгерик кутазвай. Гьа са вахтунда абурун гьакьиндай бубавилин кьайгьударвални ийизвай. Эхиримжи женгинани ада жегьил аскерар кьутармишун патал вичин чан кьурбандна. Мегьамедали Камилович лап хьсан командир тир. Ада гуьлуьн пияда кьушунар патал лайихлу аскерарни гьазурна. Чна гьамиша вичин чан Россиядин азадвал патал гайи жуьрэтлу, зирек, дирибаш офицер рикел хуьда.

Заз полковникдин, Игитдин уьмуьрдин юлдашдиз, веледриз ва вири мукьва-кьилийриз риклин сидкьидай мад сеферда башсагьлуьгвал гуз канзава. Россиядин Игитриз баркалла!» - кхьена Сергей Меликова.

Рикел хкин, М.Мегьамеджанован уьмуьрдин ва женгинин рекьикай Дашдемир Шерифалиева кхьенвай макьала «Лезги газетдин» алай йисан 11-нумрада чапнава.

«Гьалибвилдин тІаратІ»

Чи мухбир

6-майди РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимова Чехи Гьалибвилдихъ галаз алакьалу яз тешкилнавай «Гьалибвилдин тІаратІ» серенжем ачухуниз талукъарнавай мярекатда иштиракна.

Кьейд ийин хьи, ватанпересвилдин и серенжем РД-дин Кьил Сергей Меликован теклифдалди 2022-йисалай тухузза. Ци сифте яз ам Кеферпатан Кавказдин амай регионрани кыле фида.

А.Абдулмуслимова вичин рахунра кьейд авурвал, «Гьалибвилдин тІаратІдин» машгьурвал йисалайсуз гегьенш жезва. «9-Майдин суварин кьаршида чун нубатдин сеферда Сергей Меликован теклифдалди тухузвай и важиблу серенжемди санал кьватІнава. Лагьана кІанда, адан сергьятар кьвердавай гьаркьуь жезва. Ци лагьайтІа, и серенжемдик Кеферпатан Кавказдин вири регионрани Ставро-

полье экечІда. Чехи Гьалибвилдин 80 йис кьейддайла, ада мадни гзаф инсанар сад ийидайдал, агуддайдал шак алач...», - лагьана республикадин премьер-министрди.

Гегьеншдиз РД-дин Гьукуматдин сайтдай клелиз жеда.

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Командирдилай авиациядин дес-тедив Муола-Ярви вири кваларив гвай душмандин аэродром ахтармишунин, чирунин буйругь агакъна. Летчикар са декъикъани энгел тавуна цавуз хкаж хъана. Жив кьвазва. Къалин булутрин арадай лув гузва. Фронтдин сергъятдилай алаатайла летчикар сад-садахъай галатна. Къвед къулухъ элкьуьн хъувуна. Сада къастуналди вичин самолет булутрин арайрай лазим терефдихъ гьалзава. Жив мадни къалиндиз кьвазва. Гужлу гару самолет и патахъай а патахъ ялзава. Бязи декъикъайра летчикдин вилериз са затни аквазвач. Ада анжах компасдикай менфят къачузва ва вахт фикирдай акъудзавач.

Муола-Ярви вирил агакъайла цавун тагъ са тимил ачух хъана. Душмандин аэродром гъа и патарив хъун лазим я. Летчикди цава са шумуд сеферда цар гана ва эхир адаз винел патар чир тежедайвал далдаламишнавай душмандин самолетар акуна. Гила къулухъ хъфейтгани жеда. Амма гъа ихътин фикир бейнидиз атай декъикъайра адаз булутрикай хкатай финрин пуд истребитель акуна. Легъзени алатнач, душмандин гуьллейрин циргъ уьткъем пилотдин самолет галай патахъ атана. Ада садлагъана самолет маса патахъ элкьуьрна ва эрчи патахъай вичел гужумзавай душмандин истребительдал пулеметдай са къадар гуьллейар ахъайна. Цай къур самолет чилихъди фена. Са декъикъани гежел тевгъена советрин летчикди вичин самолет чапла патахъ элкьуьрна. Сада-садаз гуьлле гана. Душмандилай эхиз алакънач, ам великай катна. Пуд лагъай душманди къулухъай гужумна. Гъилин кфилда, къуьнте тлал гъатна, комбинезондикай иви авахъна. Тлалдиз, ивидиз фикир тагана советрин летчикди садлагъана вичин машин элкьуьрна ва душмандин самолетдал гужумна. Ихътин кар гуьзет тавур душмандин вичин къилиз чара авуна, ам булутрик чуьнуьх хъана.

Элкьвена жуванбурун патав хъфин четин акъвазна. Душмандин гуьллейри самолетдиз зиян ганвай. Иви финикди летчикдин кыл элкьвезвай. Беденда санлай тлал, зайфвал гъатнавай. Ятлани виклеъ летчикди самолет вичин аэродромдал ацукъарна. Техники гъисабайвал, машинда гуьллейрин 96 тлехъ авай. Къегъал ахътин гьалда аваз хъунал техникар лап мягтел хъанай. Душмандин галаз барабарсуз женг тухвай, гъавадин шартлариз, бедендал хъанвай хирериз дурум гайиди, штурвал гъилля ахъай тавур дирибаш летчик **Валентин ЭМИРОВ** тир...

И ихтилат чна М.Быкован «Сталинан картарин гъалибвилер» ктабдай къачунвайди я. Дугъриданни, Валентин Эмиров Кард тир. Виклеъ, уьткъем, са куьнуьхъайни кич авачир, цава вич шагъ хъиз тухузвай кард. 1939-40-йисара Финляндиядихъ галаз кыле фейи и хъуьтуьн дяведа Валентин Эмиров командованиди лап четин месэлаяр гъалун тапшурмишдай. Финляндиядин къушунрихъ галаз кыле фейи женгера къалурай жуьрэтлувилай, дирибашви-

ляй Эмироваз Яру Пайдахдин орден гана. Ахъегърин хуьрай тир къегъал лежбер, фяле Аллагъаран хизанда 1914-йисуз дидедиз хъана. Къвачи чил къунмазди гада бубадин куьмекчидиз элкьвена. Зегъметди, дагъдин шартлари, виклеъ къилихъди гада къастунал кевиди, четинвилериз дурум гудайди, гъиле къур кар къилиз акъуддайди, герек вахтунда жуьрэтлуди авуна. Таганрогдин авиациядин техникумдики ам летчик жедай мурад аваз экечна. Ана чешнелудаказ келай Валентин 1935-йисуз Яру Армиядин жергейра вичин къуллуьгъдив эгечна. Лап куьруь вахтунда. Чирвилер, вердишвилер артухарунин къаст вилик эцигнавай жегъил Сталинграддин авиациядин училищедик экечна ва анагни агалкъунралди акъалтларзава. Лейтенант Ленинградда кардик квай авиациядин полкуниз ракъурзава. 24 йисан яшда авай ахъегъви полкунин лап жегъил летчикрикай сад тир. Инани ада самолет гъалунин, пулемет ишлемишунин, лишанар ягъунин рекъай вичин устадвал хкажна. Авиациядин истребительрин полкунин командирди Эмиров маса жегъил офицерриз, летчикриз, техникриз гъамиша чешне яз къалурдай. 1939-йисан хъуьтуьз Финляндиядихъ галаз дяведин гьерекатар арадал атайла, дирибаш летчикдиз вичин алакьунар, устадвал, вердишвилер, чирвилер герек атана. Финляндиядин летчикриз ада цава вич шагъ тирди къалурна.

Ватандин Чехи дяведа Валентин Эмиров гъина къизгъин женгер кыле физватла,

Сад лагъай Игит

гъана хъана. Авиациядин истребительрин 36-полкунин эскадрильядин командир Эмирован летчикри Крымда душмандиз ягъунар къазвай. Са зкуьнахъ немсерин яргъал мензилдай ядай тупари чи вилик жергеда авай сенгерриз гуьлле гана. Эмирован эскадрильядиз душмандин тупар барбатунин, адан гужумдин вилик пад къунин тапшургуь гана. Немсерин тупарин, зениткайрин хурукай жечна, Эмирован лекъери душмандал гуьллейрин, бомбайрин ахътин хар къурна хъи, тупар кисна, танкар цун ялаври къуна, бензин, солярка авай цистернаяр хъиткинна. Эскадрильяди элкьвез, хквез душмандин вил ахъайиз тазвачир. Амма нубатдин сеферда хтайла, немсерин зениткайрин гуьллейар Эмирован машиндихъ галуьна. Летчикдин бедендани тлал гъатна. Самолетдин къене гъатай гумайди вилер кузвай. Нефес къачунни четин акъвазна. Рикляй фикир фена - гила куьтгъ. Им са легъедин зайфвал тир. Виклеъ летчик са шумуд сеферда ажалдин вилериз килигнавай. И сефердани ам сагъ амукъда. Вири къуват къватна Валентина самолет дуьз терефдихъ элкьуьрна ва цувад декъикадилай вичин аэродромдал ацукъарна. Гъа и легъеда ам вич-вичвай квахъна. Юлдашри жуьрэтлу командир госпиталдиз агакъарна. Хирург алапат хъана. Летчикдин бедендал 17 хер хъанвай. Чехи пайни - лап писбур, уьмуьр хатадик кутадайбу. Сагъ хъхъуник умуд кутаз тежедайбу. Пуд гъафтеда духтурар ахъегъвидин чарпайдихъай гелячнач. Хирург Иван Суханина вичин устадвал къалурна. Дирибаш летчик къутармишна.

1942-йисан июлдиз Валентин Эмирован истребительрин 926-полк ихтибарна. Командирдин везифаяр садлагъана артух хъана. Вахт Яру Армия патал лап четинди, заланди тир. Гитлеран къушунри са шумуд терефдихъ гужумар тешкилнавай. Гъа гъисабдай яз Эмирован хайи макандални.

1942-йисан 30-августдиз фашистар Терек вацалай элячна. Моздокдин къваларив десант эвечна. Вацл тирвал чилин циф гъатнавай. Ада чи летчикар пиядин къушунри куьмек гуникай маьгурмнавай. Немсери Грозный, Орджоникидзе галай патахъ гьерекатзавай. Яру Армиядин гъавадин 4-армиядин къуватар Вознесенская станция къаз кланзавай душман терг авунал желбнавай. Истребительар, штурмовикар йикъа 4-5

сеферда цавуз экъечзавай ва душмандин винел бомбаяр вегъезвай, фрицар, техника къирмишзавай. 10-сентябрдиз душмандин 100 танкунин Вознесенскийдал гужумна. Амма агалкъун хъанач. Чи летчикри душмандин 17 танк тергна. И кардик Эмирован полкунин кутунвай пай екеди тир.

Душмандин генералар Гитлеран буйругъ къилиз акъудиз, Грозный, Махачкъала къуна, Бакудихъ физ алахънавай. Вири къуватралди абурун вилик пад къуна кланзавай. Орджоникидзеда, Грозныйда Кеферпатан Кавказдин жегъилрин фашистриз акси, абур негъзавай митингар кыле фена. Анрал хуру Яру Пайдахдин орденди нурлу ийизвай Валентин Эмировни рахана. Адан эвер гунар къенин йикъазни, вири улкведин жегъилризни талуьк жезвайбуру я.

Орджоникидзедин митингдал ада лагъана: «Туьнт, пехи Терек вацл къулухъ авахъдач, чулав булутдилай рагъ кевиз алакьдач, дагъвийрикай садрани Гитлеран луклар жедач. Чун гъалиб жеда! Чаз гъалибвал гзаф миллетрикай ибарат чи Ватандин халкъарин садвиле, тупламишвиле, социализмдин улкведин аскерин дуствиле, Ленинан партиядин регъбервиле ва коммунистрин, комсомолрин игитвилери гъида».

Грозныйдин драмтеатрдин залда 200 сеферда гъавадиз хкаж хъана немсерин истребительрихъ галаз женг члугунвай, фрицар ва абурун техника барбатнавай летчикдин гафари митингдин гъар са иштиракчидиз таьсирна.

- Юлдашар! Стхаяр, вахар! Женгерин юлдашар! Лап четин, залан вахтунда къватл хъанва чун. Фашистар Кавказдихъ физ ктулфнава. Мегер чна чи цуьк акъатнавай гуьзел, такабурулу макан фашистрин гъиле твадани? Немсерив чун луквиле тваз твадани? Ваь! Са члавузни ик! жедач! Чна кве жегъил ватанпересдиз лугъузва: эгер вуна душмандиз чи дагълариз рехъ ачухайтла, вун анкер, чи халкъдин хва туш. Эгер вуна фашистдив ви къвал чапхуниз, диде, буьба рекъиз, сусал писликвал гъиз вуьгайтла, вун кавказви туш. Эгер вуна душман терг тавуртла, вун дагъви туш. Гъиле яракъ яхъ, жегъил дагъвийар! Чун гъалиб жеда!

Эмирован полк бомбайрин авиациядин дивизиядик кутуна. Адан везифадик женгинин тапшургуьгар тамамарзавай чи бомбардировщикар реке тун, абур душмандин истребительрикай хуьн акатзавай. Чи летчикри гъар юкьуз душманди ишлемишзавай ракъун рекъин станцийрал, аэродромрал, вацарай экъечзавай ва душманар къватл хъанвай чкайрал бомбаяр вегъезвай.

23-августдиз чи бомбардировщикар нубатдин тапшургуьдиз фена. Абуру Эмирова реке твазвай. Чкадив агакъдайла цава немсерин 5 истребитель пайда хъана. Эмиров гъастяда женгиник экечна. Цай къур са «душман» чилел аватна. Эмирова къвед лагъайдини лишандик кутуна. Фрицар гъа атайвал квахъ хъувуна.

Августдин вацра душмандин самолетрихъ галаз ихътин женгер гъар юкьуз кыле фена. Вичин юлдашар Сахаровахъ, Козловскийдихъ, Александровичахъ, Мякийдихъ галаз Эмирова фашистрин цудалай виниз самолетар тергна, чи бомбардировщикриз чапхунчияр ва абурун техника чилел къурмишдай мумкинвал гана. Сентябрьдин сифте йикъара Эмирован полкунин фрицрин 28 самолет тахъай мисална. 1942-йисан 10-сентябрдиз Моздокдин цава кыле фейи женгина Эмировани лейтенант Казакова Гитлеран 6 самолетдихъ галаз бягъс члугуна. Валентина сад чилихъди ракъурна, къвед лагъайдални гужумна...

Чи къегъалдин самолетдини цудай къуна. Парашют гъаз хкадарнатлани, виклеъ летчик телеф хъана. 1942-йисан 13-декабрдин къарардалди ахъегъви Аллагъаран хъиз - сад лагъай лезгидиз Советрин Союздин Игитвилин твар гана.

Къегъал рухваяр

Икрам ЯГЪЯЕВ, зегъметдин ветеран, МВД-дин майор

Гитлеран Германиядин къушунри 1941-йисан 22-июндиз хабарсуз Советрин Союздал вегъейла, шегъерар, хуьрер бомбайрив, танкари барбатдайла, ислягъ инсанар къирмишдайла, улкведин вири халкъар, гъа гъисабдай Дагъустандин миллетарни Ватан душмандикай хуьз къарагъна. Гзафбуру иви-яр экъичдай къизгъин женгера зурба къегъалвилер, игитвилер къалурна. Фашистриз чилелни, цавани, вацларани, гуьлларани рикелай тефидай ягъунар къуна.

1945-йисан 9-майдиз Яру Армияди Гитлеран Германиядал гъалибвал къазанишна. И Чехи Гъалибвилек лезги халкъдин рухвайрини рушари еке пай кутуна. Чи халкъдин вад къегъал хва Советрин Союздин Игит лагъай тварциз лайихлу хъана. Гзафбурун игитвилер орденралди, медалралди къейдна.

Гъайифдин кар ам я хъи, фашистрихъ галаз кыле фейи женгера жуьрэтлувал, дирибашвал къалурай, душмандин аскерар, техника терг авур, гъар са операция гъалибвилелди куьтгъуьник чпин лайихлу пай кутур ва командованиди Советрин Союздин Игитвилин твар гун патал къалурай чи виклеъ вири рухвайрин Игитвилин гъед агакънач.

Къе, Гъалибвилек 79-йис къейддайла, чна абур рикел хжун лазим я.

И жуьредин гъахъсузвал арадай акъудун патал за 2015-йисуз улкведин оборонадин министрстводиз, Президентдиз чарар къенай. Гъелелиг арадал атанвай нетижа авач.

Чаз чи къегъал рухваяр чир хъана кланда. Ингъе абур:

Къулиев Якъуб Къулиевич - генерал-майор, атлуьрин къушунрин начальник. Ам 1942-йисан 21-ноябрдиз фельдмаршал Манштейнан къушунрихъ галаз кыле фейи къизгъин женгера телеф хъана.

Абилов Маьмуд Абдулризаевич - генерал-майор. 1945-йисан 20-апрелдиз, Яру Армиядин къушунри Берлиндал гужум тешкилзавай члавуз, гзаф женгера вичин гъилик квай частар гъалибвилехъ тухунай Игитвилин твар гун патал къалурнай.

Набиев Мустафа Агъаевич - подполковник, немсеринни фашистрин чапхунчийриз акси яз тешкилаь гуьнарлу гужумрай, операциьрай 1945-йисан февралдиз Советрин Союздин Игитвилин твар гун патал къалурнай.

Заманов Хийирбег Демирбегович - полковник. Ада Орел, Воронеж, Конотоп, Нежин, Киев, Львов, Краков, Дембиц ва маса шегъерар азад авунин женгера иштиракна. Ам Ленинан, Яру Пайдахдин къуд, Яру Гъетрен, Ватандин дяведин 1-дережадин, Суворован, Александр Невскийдин орденрин сагиьб тир.

Назаралиев Абдуселим Алиевич - подполковник, дивизиядин коммиссар, виклеъ дагъви. Крым, Херсонес душмандикай хуьдай члавуз Назаралиева дивизиядин командирдин везифаяр вичин хивез къачуна ва, хер хъанвайтлани, эхирдалди вичин аскеррихъ галаз санал женг члугуна.

Игитриз баркалла!

Шадвилелди, тешкиллудаказ

Абад АЗАДОВ

Гъалибвиллин сувар Россиядин гъар региондин, шегъердин, хуьруьн агъалияр патал пакди, гъамиша вил алайди, шаддаказ, тешкиллувилелди кыле тухузвайди я. Гъикл лагъайтла, Ватандин Чехи дяведа советрин уьлкведин 27 миллиондилаи виниз инсанар телеф хъана. Гъалибвиллин метлеб лап зурбади я. Советрин Союзди, Яру Армияди немсеринни фашистрин чапхунчи-яр неинки атайвал чпин магъарадиз хъфиниз мажбуьна, гъаки алемни фашизмдин тегъуьндикай азадна.

Суваррин мярекатра, яшарилай аслу тушиз, гъевчи-чехи вирида иштиракзава. Гъилевай йисуз уьлкведин халкъари Гъалибвиллин сувар 79-сеферда къаршиламишзава. Республикадин шегъерра, хуьрера тухвай мярекатарни гъаф я.

Республикадин меркездикай рахайтла, жегъилри, волонтерри сифте нубатда Махачкъалада авай аскеррин сувар къайдадиз гъана, мулк мишъна, къванер асун хъувуна.

Тарихдин музейда тешкилай Гъалибвиллин диктант кхнинин мярекатда гъафбуру иштиракна.

Чи республикада Ватандин Чехи дяведин цуд иштиракчи ама. Жемиятдин тешкилатри, жегъилри, шегъердин администрацияди ветеранрин къвалерин вилик, гъаятра куь-

леу парадар тешкилна, манияр лагъана, пишкешар гана, ветеранрин гуьгуьл къачуна.

Уьлкведа къуд йисуз «Рекъин тийидай полкунин» гъерекат тухваначир. «Россиядин рекъин тийир полк» ООД-дин региондин штабдин регъбер Викториа Гъажиевади къейд авурвал, цини, хатасузвиллин месэла себеб яз, ам гегъеншдиз тухун тийидайвал хъана. Амма «Рекъин тийир полк» серенжемдин маса жуьреяр жагъурна. Гъалибвал къазанмишуник чпин пай кутур чехи бубайрин, имийрин, багърийрин шикилар гъаятра эцигна, цларал алкъурна, школайра, аялрин бахчайра шикилар гъаз акцияр тешкилна. Соцсетрикайни менфят къачуна. Гъафбуру чпин багъри бубадин, ветерандин шиклдихъ галаз ягъай суьретар (селфи) интернетда эцигна.

Вири школайра важиблу месэладикай - Ватандин Чехи дяведин нетижайрикай, Гъалибвал къазанмишай Яру Армиядин аскеррикай рахунар, суьгъбетар кыле фена.

Дагъустан Республикани жегъилрин крарин рекъай министр Камил Саидова лагъайвал, и жуьредин мярекатар вири шегъерра ва районра тешкилна.

9-Майдиз Каспийск шегъерда Гъалибвиллин суварин парад кыле фида. Ана республикадин гъукмдин, военный, къайдаяр хуьдай органрин, жемиятдин, жегъилрин, динрин тешкилатрин векилри иштиракда.

Зурба метлебдин чар

Хийир ЭМИРОВ

Ватандин Чехи дяведин иштиракчи, хейлин женгера къегъалвилелди иштираккай, Гъалибвиллин вичин пай кутур, ислягъ зегъметдани агалкъунар къазанмишай климхуьрви (Къурагъ район) Сулейманов Мамалидикай макъала кхидайла, зи гъиле вахтунни хъипи авунвай адан уьмуьрдиз, женгериз, зегъметдиз талукъ документар гъатнай. Абурукай са чарчи заз гъаф таъсирна. Ада Советрин Союздин Гъукматдин, Коммунистрин партиядин ва уьлкведин кыле авайбурун сиясат, идеология, ахлакъ, марифат, гележегдихъ инанмишвал ва инсанар менфятлу, бегъерлу кардал руьгъламишдай, ашкъыламишдай, Ватан кланардай тербияни къалурзава.

1942-йисан февралдилаи 1945-йисан сентябрдалди фронтдин лап къызгъин майданра хъайи, артиллериядин, гуьлерин пияда полкара лишанчи (стрелок) яз, душман къирмишай, ордендиз, медалриз лайихлу хъайи Мамали Сулейманов хайи ватандиз рекъе хутадайла, адав гъаф ягъунра къуьнкъуьневаз санал женг члугур командирар - подполковникар тир Долинскийдин, Кузьмичеван, Кузнецован, майорар тир Клименкодин, Федулован къулар алай чар вахканва. Ам къе чи клезавайбурун вилик гъун заз хъсан аквазва. Адан метлеб зурбади я.

«Гуьрметлу женгинин дуст! Яру флотдин матрос Мамали Сулейманов!

Къуд йисни зура вуна чахъ, женгинин юлдашрихъ, галаз гъиле-гъил вугана, къуьн-къуьне туна, гъиле яракъ аваз, Ватандин аслу туширвал ва азадвал немсеринни фашистрин чапхунчирикай уьткъемвилелди хвена. Чи женгинин рехъ регъятди тушир. Инсафсуз, амалдар, алча душмандихъ галаз зулуматдин женгер тухуз, агъзур километрияр чна къвачикай авуна, гуьлерин церилай сирнавна. И четин ва къызгъин женгера чи гъаф аскерри чпин тварар виридан мецел аламуькдавал авуна.

Чи жергейра къедалди Советрин Союздин Игит, ефрейтор Решилин, пуд ордендин сагъиб старшина Ранчугов, старший сержант Сараев ва масабур ама. Абуру чи частунин дамах я. Абуру хъиз, вунани, Ватандин вафалу хци, душмандихъ галаз къи-

ле тухвай ягъунра къегъалвал, дирибашвал къалурна, чи частунин пайдахдал баркалла гъана. Гила, Ватанди зурба Гъалибвилел дамахзавайла, советрин инсанар мадни гъевесдивди ва икъван гагъди акун тавур хътин къуватривди ислягъ ва яратмишдай зегъметдив эгечл хъувурла, вун, аскергъалибчи, чи халкъдиз ихътин шадвал гъайи кас, хайи макандиз, хизандин, багърийрин, дустарин патав хъфизва. И кардал чун пара шад я.

Гуьрметлу женгинин юлдаш! Чаз, женгинин ви чехи юлдашриз, къакъатзавай и декъикайра ваз лугъуз кланзава: Ватандин вилик буржи вуна Советрин аскердиз хас тегъерда намуслувилелди тамамарна. Чи полкунин пайдахдал нур гузвай гъукматдин чехи шабагъдик - Женгинин Пайдахдин ордендик ви дирибашвиллин, къагъриманвиллин пайни ква. Чи жергейра хъайи вири вахтунда вуна чи частунин баркаллу адетрал итимвилелди амална. Гъа и жуьреда, чи гуьрметлу дуст, Сталинан партиядин кардиз вафалувал къалурзавай женчи, хайи макандиз хъфейла, бахтлу уьмуьр къурмишиз алахънавай зегъметчирихъ галаз зегъметдани жуван алакьунар, гъунарар къалура. Залум душмандихъ галаз кыле феий женгера къалурай ихътин къегъалвилер, низам, чешне зегъметдани къалура. Яру аскердин, Гъалибчи аскердин намус ва лайихлувал къвачерик вегъемир! Гуьлралар женгерин флотда къуллугъиз амуькзавай ви женгинин юлдашрин ихтибар хуьх. Ваз хъсан рехъ хуьй, гуьрметлу женгинин юлдаш!»

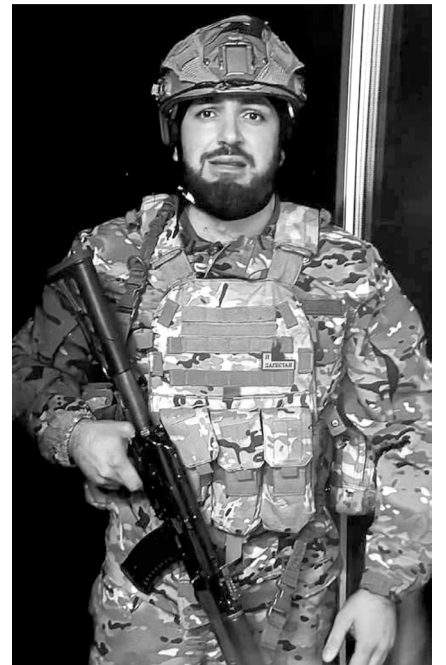
Де лагъ, ик гуьрметдивди рекъе хтур, умудар кутур, Ватан хуьн патал чан эцигуниз гъевес гайи инсандивай дустарин, командирин гаф чилел вегъез жедайни? Сулейманов Мамалиди Къурагъ районда, ахпа Белиждин поселокидиз куьч хъайила, Дербент районда хуьруьн майишатда вичин къвалахдин юлдашриз чешне къалуриз, къайда-низам хуьз, бегъерлу нетижаяр къазанмишиз, къвалахна.

Чаз къе уьлкведа гъа ихътин идеология, тербия герек я. Инсан гъунарлу крарал, яратмишдай къвалахдал, гъар са кас шад ва бахтлу ийизвай гъерекатрал желбдайвал, вири жуьредин татугавилерал эхир эцигдайвал.

Наби НАБИЕВ,
Мегъарамдхуьруьн райондин
Цийихуьр

Инсанят гъикъван йисара аватла, инсанри гъакъван вахтара дявеярни ийизва. Тарихда виридалайни зегъле ракъурдайди Дуьньядин къвед лагъай дяве хъана. Чи уьлкведин 27 миллиондилаи гъаф агъалияр телеф хъана. Душманди чуьлурай къван хуьрерикай, шегъеррикай, карханайрикай гъеле рахазвач. Дяведин цай галуьк тавур са къвални авач.

Заз, литературадин муаллимдиз, М. А. Шолохован «Инсандин къисмет», повестдин къилин игит Соколован къаматди, адаз ватан клан хуьнин тегъерди еке таъсир авунай. Гъикъван четин, зегъле ракъурдай шартлара ам хъанатлани, азабрай, мусибатрай, имтигъанрай акъатнатлани, Соколован рикл ажуьглу чулуав хъанач! Ам дяведай Инсан яз хтана. Виклеьг рухваря, иги-

Бубадин гелеваз

ни ганва. Гъамиша чинал хъвер алай ихътин инсанрихъ галаз таниш хъайила, абур мадни акваз клан жеда. Аяларни вич хътинбур я, хтуларни са камунинни масанихъ фенвач лугъуз, хуьурезва Нариман. Дугъриданни, Кемранни Низами диде-бубадал атанва. Заз абурун хизан чиз гъаф йисар я. Наримана мектебда авур «Члугу къвалахарни», лутувилерни рикел алама, зун адан классдин руководитель тир. Завай лугъуз жеда: 47 йисуз муаллимвиллин къвалахда заз гъаф акьуллу, камаллу ученикар (гила абур алимар, духтурар, инженерар, муаллимар я) хъанатлани, Нариман хътин рикл авайбуру тлимил акуна.

Чпин веледриз Лидадини Наримана Ватан клан хуьн, хуьн пак тир буржи тирди чирна. Гъавилай СВО-дин сифте йикъарилай Низамиди Украинада кыле

тар халкъдихъ гъаф авайди гилани якъин жезва. Абурукай сад

КЪАДИРОВ Нариман Магъамедовича суьгъбетиз кланзава. Ам, хурудал Афгъанистандин чилел къалурай къегъалвилляй къазанмишай медаларни алаз, гъамиша хъиз, Малум тушир аскердин памятникдал къведа. Нариманан ими Гъажихан Ватандин

Чехи дяведин иштиракчи тир. Нариманан гада **Низами** махсус серенжемда ава. Им Къадировин 3 лагъай несилди Ватан душманрикай хуьзва лагъай члал я.

Нариманаз Афгъанистанда хъайи женгерикай артух рахаз кландач, ама дустарикай вичихъ галаз дяведа хъайи Х. Наврузовахъ, А. Агъмедовахъ галаз алакьаяр хуьзва. Дяведа Наримана виклеьгвал къалурайди (ада саки 2 йисуз Баграмда къуллугъна) хурудал алай медалри субуззава.

Женгерин иштиракчи Нариман Цийихуьре яшаммиш жезва. Ада еке академияр куьтягънач. Ажуьглу хъанач, садан кефини ханач, рикл тларнач. Вичелай алакьдай куьмек виридаз къенин юкьузни гузва. Гъахътин ачух рикл Худадиди адан уьмуьрдин юлдаш Лидадиз-

физвай махсус серенжемда иштиракна. Къалурай къегъалвилерай сифтегъан «За боевые отличия» медал Низамидиз гъеле 2022-йисан 28-июндиз гана. Гуьгуьнлай, 2023-йисан 17-январдиз, Россиядин Президентдин Указдалди ам Жукован медалдиз лайихлу хъана. И шабагъри Низамидин виклеьгвал, алакьунар къалурзава. Ада къуллугъзавай чайрин тварар къадач. Кылиндиди ам я хъи, чахъ Низами хътин къегъал рухваря гъаф ава. Абуру вири сагъ-саламат хуьрай, гъалибвал гъаз хтурай.

Чи халкъдин Гъалибвиллин чехи сувар за Ватан хуьзвай вирибуруз, адахъ рикл кузвайбуруз мубаракзава. Къе Украинада фашистрихъ галаз женг тухузвайбуруз къуй им эхиримжи дяве хуьрай, вири дуьньяда ислягъвили агъавалрай!

СтIал Сулейманан - 155 йис

Ахцегъа - шад гьалара

Дагъустандин халкъдин шайр СтIал Сулейманан гуьмбет Ахцегърин 1-нумрадин мектебда ачухна

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахцегъ районда СтIал Сулейманан йис 25-апрелдиз шайрдин юбилейдин мярекатрин сергьятра аваз тешкилнавай «Сулейманан гелерай» тIвар алай форум-фестивалдалди ачухна. Мярекат мугьманар кьаршиламунилай, абур чкадин медениятдин кIвалин гьвечли залда Сулейманан гужлу къамат ачухарзавай шиклприн выставкадихъ галаз танишарунилай (Лезги драмтеатрдин актёр, Дагъустандин лайихлу артист Агъахан Агъаханова анал шайрдин экуь къаматдал чан гьанвай) ва Ахцегърин 1-нумрадин СтIал Сулейманан тIварунихъ галай машгьур школадин гьаятда шайрдиз памятник (автор - машгьур скульптор, РФ-дин лайихлу художник Шариф Шагьмарданов) ачухунилай башламишна.

школада хъсандиз кIелзавай аялар пионервиллиз къабулнай. Кьилди къачуртIа, ада Имам Асланован гарданда яру галстук тунай. СтIал Сулейманан хийирдуьадалди лагьайтIа жеда, гележегда а гададикай машгьур алим-педагог, шайр, ДАССР-дин лайихлу муаллим хьана.

Алай вахтунда 155 йисан юбилейдин мярекатрин сергьятра аваз чна чIехи шайрдин тIварунихъ галай и школа гьич чир тежедайвал михьиз ремонтна, лап хъсандиз тадаракламишзава. Ахцегърин гуьне пата СтIал Сулейманан тIварунихъ галай чIехи куьче (адал 650 метр ала) вижевайдаказ аваданлу ийизва: йифен эквер твазва, цин турбаяр дегишарзава, кьир цазва... - лагьана А.-К.Палчаева.

СтIал Сулейманакан гегьенш суьгьбет-доклад Дагъустандин халкъдин шайр, СтIал Сулейманан тIварунихъ галай

Ахпа киле Ахцегъ райондин регьбер Абдул-Керим Палчаев авай чIехи дестеди Дагъустандин халкъдин шайр Хуьруьг Тагьиран багьда адан гуьмбетдал цуьквер эцигна. Анал машгьур шайр ва публицист, РД-дин писателрин Союздин лезги секциядин руководитель, Дагъустандин халкъдин шайр Хуьруьг Тагьиран хва Максим Алимова кьейд авурвал, «халкъдин шайрар тир кьве дуст советрин девирдани санал хьана ва гилани санал хьун лишанлу кар я».

Ахцегъ районда СтIал Сулейманан йис ачухунин килин мярекат медениятдин кIвалин чIехи залда киле фена. Сегьне райондин культурадин управленидин кьуллугъчийрин хордин ансамблдин нумрадилай ачухна. Районгьлияри мугьманар тебрикунин ва мярекатдин макьсад малумарунин гаф рахайдалай кьулухъ межлис киле тухузвай Ахцегъ райондин культурадин управленидин начальникдин заместитель Сулейман Сулейманова сифте гаф муниципалитетдин кьил Абдул-Керим Палчаеваз гана.

Гуьрметлу районгьлияр, мугьманар! Ахцегъа СтIал Сулейманан юбилейдиз талукъ яз киле физвай сувар за кьезриклин сидкъидай мубаракзава. Сулейман гьакьикъатдани халкъдин зурба шайр тирди вичин вахтунда СССР-дин писателрин 1-сьезддал адаз еке кьимет гайи Максим Горькийди, Николай Тихонова, Пётр Павленкоди тестикьарна. Акьалтзавай несил ватанпересвилин руьгьдаллаз тербияламишунин карда Сулейманан яратмишунрихъ еке метлеб ава, адан шайрри кьени гужлуз ванзава, маналувал чи йикъарани квахьнавач, чак ватанпересвилин руьгь кутазва.

Вичин вахтунда Ахцегъ райондихъ ва районгьлиярихъ галаз шайрдин сих алакьаяр хьайиди малум я. 1937-йисуз кпулар сагьариз Ахцегърин гьамамрал атай чIавуз Сулейман вичин дуст, Дагъустандин халкъдин шайр Хуьруьг Тагьираз мугьман хьанай. Ахпа жематдихъ галаз гуьруьш хьана, Ахцегърин 1-нумрадин

райондин администрациядин культурадин управленидин начальник **Майрудин БАБАХАНОВА** авуна.

Гуьгьунлай мярекатдал филологиядин илимрин кандидат, РД-дин лайихлу муаллим, Лезги госмуздратеатрдин кьуллугъчи **Азиз МИРЗЕБЕГОВ**, публицист, зегьметдин ветеран **Нариман ГЪАЖИЕВ**, Максим Алимов, «Лезги газетдин» килин редактордин заместитель **Куруьгли ФЕРЗАЛИЕВ** (ада шайрдин юбилейдин йисаз талукъ яз редакциядин кIвалахдикай ва Сулейманан тIварунихъ тешкилзавай конкурсрикаи ми мярекатри кай ихтилатна), филологиядин илимрин кандидат, шайр, Ахцегъ райондин администрациядин образованидин управленидин начальник **Халидин ЭЛЬДАРОВ** (Сулейманан йисаз талукъ яз райадминистрациядин кьарардин бинедаллаз махсус план туйкуьрнавайдакай, оргкомитет тайинарнавайдакай ва образованидин идарайра маналу ва итижлу серенжемар киле тухузвайдакай лагьана) ва маса юлдашар рахана. Шайрдин 155 йисан юбилей тебрикуналди, абур ихьтин маналу ва гуьзел мярекат тешкилай Ахцегъ райондин килевайбуруз, кьилди культурадин управленидин коллективдиз (начальник - Кьизтер Гъаниева), сагьрай лагьана.

Рахунрин арада залдавайбурун фикридиз экрандилай шайрди Москвадин съезддал авур рахунар, Калукрин ва Кьакарин хуьрерин мектебра кIелзавай аялар гьазурнавай сегьнеяр гьана.

Тамашачийри РД-дин культурадин лайихлу кьуллугъчи Ярагьмед Ярагьмедова, ашукъ Кьагьира, РД-дин культурадин лайихлу кьуллугъчи Таира Муспагьовадини Эмирсултан Бигеева, Сагьбат Гъажиевади, Луткунрин школадин рушарин дестеди тамамарай манияр, Аят Гьамзатовади кIелай «Судуяр» шайр ва Ахцегърин 1-школадин муаллим Жамил Гъажиевадин гьилик кваз гьазурнавай рушарин дестедин Сулейманан шайрриз талукьарнавай флешмоб иллаки хушдиз къабулна.

Баркалла алаз

Къагьриман ИБРАГЪИМОВ

22-апрелдиз Мегьарамдхуьруьн райондин Советский хуьруьн юкьван мектебда бине Ахцегъ райондин Ялцугьрин хуьррай тир муаллим, имам, шайр ва журналист Пашаев Агьаларбег (тахаллус - Сулейман) Энверович дидедиз хьайидалай инихъ 75 йиса тамам хьуниз ва адан «Тарих дегишариз жедач» цийи ктабдиз талукьарнавай межлис шад гьалара киле фена.

Ана Мегьарамдхуьруьн райондин килин заместитель Марта Абдуллаевади, райондин жемиятдин палатадин председатель Агьададаш Нагьметуллаева, Советский хуьруьн кьил Эмирагъа Асварова, Лезги писателрин союздин председатель Сардар Абила, «Куьредин ярар» эдебиятдин центрадин председатель Агьмедпаша Агьмедпашаева, «Лезги газетдин» векил яз и царарин авторди, «Вахтар ва инсанар» телеперадача киле тухузвай, шайр Владик Батманова, школадин директор Ренат Мегьамедгьуьсейнова, муаллимри, аялри ва хуьруьн жемиятди иштиракна.

Сулейман Пашаева, геле мектебда кIелзавай йисарилай гатунна, райондин «Коммунизм патал», республикадин «Лезги газет» газетри, «Самур» ва аялар патал акьатзавай «Кард» журналриз макьалаяр, очеркар, шайрар ва гьикаяяр кьизва. Ада араб, фарс чIаларалди кьенвай Ялцугь Эминан шайрар Алпагьверди Гъажиевахъ галаз царба-цIар таржума авуна, хуьруьнви Маил Эфендиевахъ галаз санал шайррин кIватIал, хайи хуьруьн тарихдиз талукъ яз кIватIай материалдин бинедаллаз «Ялцугьрин хуьр», гуьгьунлай «Пак фикирар» шайррин ва 2023-йисуз «Советский хуьруьн тарих» ктабар акьудна.

Алай йисуз ада эхиримжи йисара кьхей шайррин «Тарих дегишариз жедач» тIвар алай мад са ктаб чапдай акьуднава. - Гзафбуруз Сулейман Пашаев хъсан

муаллим, алакьунар авай шайр, диндин рекьай чирвал авай имам хьиз чиди. 53 йисуз ада акьалтзавай несилдиз чирвилер ва тербия гуз муаллимвиле зегьмет чIугуна. 35 йисуз ада имамвиле кIвалахна ва кьени и кар давамарзава. 11 йисуз Сулейман муаллимди Мегьарамдхуьруьн райондин имамрин советдиз регьбервал гана.

Адан зегьметдин ва уьмуьрдин рекьай чаз аквазвайвал, ам сабур авай, вичив истемшиз эгечIдай, гьиле кьур кар тамандиз кьилиз акьуддай, бажарагъ авай, камаллу, кьени инсан я, - кьейдна имам тебрикда Агьададаш Нагьметуллаева.

Марта Абдуллаевади юбилардиз райондин кьил Фарид Агьмедован ва вичин патай шад межлис тебрик авуналди, адав «Мегьарамдхуьруьн райондин вилик лайихлувилерай» шабагъ (гуьрметдин знак) вахкана.

Гуьгьунлай рахай Къагьриман Ибрагьимова Сулейман Пашаева «Лезги газетдихъ» галаз хуьзвай алакьайрикай, адан эсеррин кьетIенвилерикай вичин фикирар лагьана ва «Лезги газетдин» килин редактор Мегьамед Ибрагьимован тапшуругъ кьилиз акьудналди, юбилардиз «Лезги газет» - 100 йис» медаль вахкана.

Мярекатдал рахай Сардар Абила, Агьмедпаша Агьмедпашаева, Мегьамед Кьужаева, Эмирагъа Асварова, Ренат Мегьамедгьуьсейнова С. Пашаева вичин уьмуьр лайихлудаказ, кьилел баркалла алаз акьудзавайди, уьмуьрдин рехъ метлебдив, яратмишунрин рехъ манадив ацIайди, кьени халкъдин вилик акьазна, акьулбалугьвиле имтигьан вахузвайди, вичи тамамарай гьи кIвалах хьайитIани, халкъдин вилик узьгьвилелди бажармишзавайди кьейдна.

«Лезги газетдин» редакциядин коллективди Сулейман Энверовичаз юбилейриклин сидкъидай мубаракзава ва адахъ чандин сагьвал, яргьи уьмуьр, мадни еке агалкьунар хьун алхиззава.

Дидед чIал - эвелни-эвел

Нурудин НАСРУЛЛАЕВ, РД-дин лайихлу муаллим

...Аял хьайи йикъалай дидедин гьилерал я жезвайди. Кьепинин клане ацукьна дидеди я адаз лайлаяр язавайди. Аялдин таза плузаррикайни сифтени-сифте хкатдайди «бах» гаф жедай. Пагъ, шад жеда жегьил дидедиз, темен гуда баладиз, «чан бахдин!» лугьуз чан-рикл ийида адаз. Аялдин руьгьда гьатзавайди, адан ивидик акатзавайди дидедин нефес я.

Гьайиф хьи, гила абур масабур хьанва: «Мама, папа, да, нет, привет, хорошо, пока...». Иллаки маса миллетрин арада шегьерда яшамиш жезвай хизанрин аялри и гафар кьезилдиз кьазва, абуралай чешне кьачуз хуьрерин дидейрини гьакI вердишарзава чин аялар. Шегьердин аялар виклегъ тир хьиз, абурин гафар хъсанбур хьиз аквазва. Лезги хуьрера дидебубаяр чебни хизанда урус чIалал рахаз-

ва. Аялди «афериндин» чкадал «агъ, молдец» лугьузва. Аялдин абурин гьар са гаф кьазва, тикрар хьийизва.

Гьикьван хъсан жедай диде-бубайри аялрик хайи чIалал махар, мезелияр кIелдай хесет кутазвайтIа. Чпини абурухъ галаз жуван чIалал кьве хуьруьн-зарафат ийизвайтIа. Са мах ахьайзавайтIа, ашкьиди гьатай аялди мад са мах ахьай хьувун тIалабдайвал. Гьа чIавуз хайи чIал аялдин эвез авачир гьевесдиз элкьведай.

Гуьрметлу Майина Абдулмуталибовади «Лезги газетдин» 6-нумрадин 10-чина лап хъсан кьенва хайи чIалакай. ТIалабун я амайбуруни адан макьала кIелун, фагьумун. Сагьрай Майина вах, ажеб жедай ам хьтин хайи чIалахъ рикI кузвай вахар, стхаяр чи арада гзаф хьанайтIа. Чун гьавурда акьун герек я эхир: дидед чIал эвелни-эвел я, вичиз эвез авачир, пак пай я тIебиатдин патай инсандиз кьезвай. Инсандиз гунагъ я адан кьадир тахьун.

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ,
тарихчи, писателъ

Кура хуър Кьиблепата Дагъстандин Ричал вацун дерада дегъ заманайра арадал атанвай сифтегъанбурукай эвелимжиди хъана. Ам алай девирдин асиррал къведалди гьисабзавай куьгъне эрадин тахминан II-и виш йисара арадал атуникай жагъанвай лишанар, делилар ава. Кьилди къачуртла, и кар хуьрун сурари, сурарин къванерал, инсанар яшамш хъайи къвалерал, чархарал куфа араб къинрал къведалди хъайи къинри, нукътайри, шикилри, мисклиндай, къвалерай ва сурарикай, чиликай жагъай затлари, къаб-къажажди тестикъарзава.

Эрчи патахъай чапла патахъ: 1) Жамалдин Гьабибулаев - хуьрун Советдин председателъ; 2) курави Гьажигъмедан хва Шихагъмед - Ватандин Чехи дяведин иштиракчи; 3) Жамал Рамалов - Ватандин Чехи дяведин иштиракчи; 4) Куьребегев Айдунбег - жегъил (1987-йис).

Къадим Кура хуьр

Кура хуьр хъайи чкадин къветI квай рагар ва и чкайрин куьгъне тарих чирзавай Цналрин СОШ-дин аялар-краеведар (2004-йис).

Ина сурар лап еке мулкунал ала: Кларма твар алай мулкуналай башламишна, Кеферпата авай Нуькрен булахдал къван. Хуьр хъайи чка, тебиатдин, яшайишдин шартлариз килигайла, лап къулайди, вацI, там, гегъенш мулкар, мал-къара хуьдай чуьрар, дагълар патарив гъаз, регъятвилелди уьмуьр тухудайди хъана. Тамара чуьру, къени гъар жуьредин емшар, гъурч авун патал саки цуд жуьредин гъаванар, къушар бул тир. Кура хуьрун сергъятар куьгъне Куь-

ре округдик хъайи (акатзавай) Фригъ, Цмур, Цнал, ЦинитI, Тркал, Камар, Цлахъ ва пуд ЗахитI хуьрерин сергъятра акъунвай. Тварар къунвай и вири хуьрер Кура хуьр чклиз башламишайдалай къулухъ арадал атана. ГьакI хъайила, и дерадин вири мулкарин иесияр сифтедилай куравияр тир лугъуз жеда.

Алатай асирдин 60-йисара Кура хуьре амай лап тимил агъалийрикай сад яшар 90 йисалай алатнавай Гьажигъмед буба тир. Гьа девирда савадлу кас яз, адаз араб члал хъсандиз чидай, ам ислам диндин гъавурда авай. Адан патав тарихдин делилар чириз фейила, куьзуь агъсакъалди заз суьгъбетнай:

- За зи члехи бубадин ва масанрай ван хъайи гафаралди лугъузза. Алатай вахта-

оургни гъанлай арадиз атанвайдакай тарихдин маса чешмейрини, алимрини шагъидвалзава.

Чеб члехи, машгъур арифдарар, тарихчи алимар, арабистар хъайи Алкъвадар Гьасан эфендидин «Асари Дагъустан» ктабда ва Али Акушинскийдин «Фаргъ асари Дагъистан» ктабдани VII асирда Кура хуьр вилик фенвай, диндин, шариатдин къанунар раижзавай и вилайтдин меркез яз къалурнава. И девирда Дагъустандиз ислам дин загъир ийиз атай арабрин къушунрин къил шейх Абу Муслима, ислам диндин векилар яз, Кура хуьрени Дербент шегъерда халифар тайинарна. И халифри, чеб чкадин регъберар яз, агъалийрин арада диндин, шариатдин къанунралди къвалах тухуз хъана. Гуьгъунлай ина тарихдин ахтармишунар ийидайла, цийи рекъер тухудайла, къвалерин хандакар атудайла, чиликай лигимарнавай яру керпичрикай авунвай пичер, хъенчлин къапар, цурун, ракъун сенятар, яракъар, гьаклни рагъаклидай пата авай Рапас мулкунай, хъенчлин гунгара туна, гъанвай булахрин чешнеяр жагъана.

Инин къиблепата еке рагарик саки 150-далай виниз инсанар, гъайванар гьакъдай къветI (магъара) ква. Дяведин ва маса бедбахтвилерин вахтара иник инсанар чуьнуьх жез хъана.

Мисклиндин цла авай дакарда къевирна хвенвай куфа, араб, латин гъарфаралди къенвай ктабра авай ва маса ахтармишунрин делилар фикирда къурла, VII асирда Кьиблепата Дагъустандиз ислам дин загъир ийиз атай шейх Халифади вичин бине Кура хуьре кутуна, уьмуьрдин эхирдалди ана яшамш хъайиди тестикъ жезва. Адан сурни и хуьрун куьгъне сурара ава. Ам фаракъатнавай чка пакди, михьиди яз гьисабуналди, адакай дава, чара хъун патал дингълияр физ-къвезва, анал садакъаяр акъудзава. Шейх Халифадин къвачин къапар (къарасдин башмакъар) Дербент ше-

лифадин хва Деличубананбур тир лугъузза. Ам гъаниз куьч хъана, ина хуьрелни гъадан твар акъалтна.

Аличубан - Самурдиз, Эмирчубан - Нуьцлугъиз, Юсуф Цналдал куьч хъана. Алай девирдани и хуьрера абурун несилар ама.

Шейх Халифадин тухумдикай бинедал, Кура хуьре, 1966-йисалди Юсуфов Чаландар, стхаяр тир Гьабибулаев Жамалдин ва Гьабибулагъ амуькна...

Вичихъ агъзур йисарин тарих хъайи Кура хуьрун (шегъердин) агъалияр гьа девирда хъайи бедбахтвилери, дявейри, тегъуьнри, завалри гъарнихъ акъудна, гзафбур, каша атлана, телеф хъана. Хуьр чклана...

Урусатдин пачагъдин буйругъдалди 1886-йисуз Дагъустанда тухвай переписдин делилралди, Кура хуьре вири 21 къвал, 51 итим, 36 дишегъли амаз къалурнава.

1935-йисан 23-мартдиз Куьре округдик, ана 1929-йисалай тешкилнавай районрик акатзавай 48 хуьруькай, Жив центр яз, цийи Жив район тешкилна.

1936-йисуз Кура хуьре амай 16 къвал, хизанар патав гвай гъвечи Камар хуьрун жемятдихъ галаз сад хъана, хушуналди чпиз цийи девирдин тешкилат, колхоз туклуьрна. Колхоздиз машгъур СтIал Сулейманан твар гана. Председателвиле виклеъ урта лежбер, камархуьруьнви Тагъирбегев Тагъир хъана. Сад хъанвай гъвечи къве хуьрун жемятди Кура хуьре колхоздин мал-къарадин ферма, склад эцигна. Са къвале конторадин идара ва хуьрун мисклиндин са къилени савадлувал хкаждай (ликбез) 1-класс ачухна.

Гьа икI гъвечи къве хуьрун жемятди социализмдин гьукуматдин къурулушда ислягъвилелди, гьакъисагъдаказ къвалах ийиз, шаддаказ уьмуьр къиле тухуз са акъван гзаф вахтар хъанач.

1941-йисан 22-июндиз чи Ватандал хабарсуз вегъей Гитлеран чалхунчйири, СССР-дин вири халкъарин хъиз, и жемятдин ислягъ девирни къатна. Куравияр, Ватан фашистрикай хуьз, женгериз фена.

Хуьрун жемятди саки гъар са къвалаяй чпин чани жигер тир агакънавай рухвар дяведиз рекъе туна. Ингъе гьа игитрин тварар: Гьажигъмедов Шихагъмед, Ибрагъимов Бейбала, Къафланов Ибрамхалил, Хъсенов Ибрамхалил, Рамалов Жамал, Къурбаналиев Келбляли, Мирзалиев Келбляли, Наврузов Къурбан, Насрулаев Абдулмажид, Нуров Алимурзе, Рамазанов Бейбала, Ибрамхалилов Къафлан, Рамазанов Идаят.

Дяведин йисара абуру фашистрихъ галаз тухвай женгера чпин чанар Ватан патал къурбандна. Элкъвена хуьруьз инвалидар яз хтайди анжах Гьажигъмедов Шихагъмедни Рамалов Жамал хъана. Дяведин эхирдалди абуру 147,162-стрелковий батальонра къуллугъна, душманар тергна, гъалибвилек чпин пай кутуна. Гуьгъунлай абуру геждади халкъдин майишат гуьнгъуна хтунин фронтдани зегъмет члугуна.

Дяведин йисара хуьре амай куьзуь итимри ва дишегълийри, къиле Бейбалаева Телихан ва Гьабибулаева Гуьруьхан аваз, юкъуз чуьлда къвалахиз, йифиз Яру Армиядин аскерриз чими парталар храз рекъе туна.

1950-йисуз Кура ва Камар хуьрерин СтIал Сулейманан тварунихъ галай колхозда цийи вакъиа хъана: абуру, вири уьлкведа хъиз, гъвечи колхозар члехибурек кутуналди, къунши Цналрин хуьрун Ф.Энгельсан колхоздик акахъна.

И пуд хуьрун жемятди колхозда, дяведилай гуьгъуьнин четин галда авай йисара гьукуматдин вад йисан планар артухни алаз тамамариз, гьакъисагъвилелди къвалахна. Магъсулдарвиллин, малдарвиллин суьрсетар артухариз, колхозда ва хуси майишатра къвалахиз, чпин дуланажагъдин шартлар хъсанарна. Майишатда, цийи хел яз, саки 20 гектарда ичин ва чуьхверин багълар кутуна. Жемятдин гъал хъсан ва къачузвай гьакъини винизди хъана. Гьа икI, саки 15 йисуз санал къвалахиз, яшайиш къиле тухвана.

гъерда яшамш хъайи, адан неве Чаландаров Дагъларан къвале геждади хвена. Абуру дава-дарман, сеbeb хъун патал ишлемишзавай.

Шейх Халифадиз Кура хуьре къуд хва хъана: Аличубан, Эмирчубан, Деличубан ва Юсуф. Абуру ва абурун несилар артмиш хъана, гуьгъунлай чпин хизанарни галаз къисметди гъарнихъ акъудна.

Алай вахтунда Дербент райондик акатзавай Деличубан хуьрун мулкар Шейх Ха-

ра, тахминан VII-VIII виш йисара, Кура хуьр шегъердиз элкъвенвай. Гьа вахтара ина пуд агъзурдав агакъна инсанар ва 4 вишев агакъна къвалер хъана лугъуда. Агъалияр малдарвилел, магъсулдарвилел, гъурчехъанвилел, устIарвилел машгъул яз яшайишдин вири шартлар чпи чпиз чкадал яратмишиз, къвалахиз, масанрихъ галаз са алакъани авачиз, яшамш жез хъана...

Дегъ заманайра Лезгистанда Кура (Куьре) твар алаз шегъер хъайидакай ва Куьре

Цийи рекьер ва мумкинвилер

Жасмина САИДОВА

26-апрелдиз Дагъустандин аграрный госуниверситетдин майдандал республикадин агропромышленный хел патал кадриягъазурунин месэладай стратегиядин сессия кыле фена.

Веревирдера РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимова, адан заместитель Нариман Абдулмуталибова, хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министр Мухтарбий Аджеева, ДагГАУ-дин ректор Зайдин Жамбулатова, региондин къанунар, гьакни жаза кылииз акъуддай властдин органдин, образованидин идарайрин, хуьруьн майишатдин карханайрин, хуьрерин администрацийрин, финанстрин teşkilatрин векилри иштиракна.

А. Абдулмуслимова кьейд авурвал, алай аямдин образованидин четин месэла ам я хьи, программаяр алай аямдин илимдинни техникадин рекъий жезвай дегишвилера активнидаказ иштиракиз алакьдай пешекарар гъазурунин месэладив зайифдаказ къазва.

«Агроном дамахдивди ван ийизвай гаф я. Вучиз лагьайтла, агроном цийи шей арадал гъизвай кас я! Селекциядилай ва тумчивилелай башламишна, гьар жуьредин технологияр уьмуьрдиз кечирмишуналди, агрономди суьрсет гьасилзава», - малумарна ада ва алай вахтунда никлерани чуьллера зегьмет чуьгъазвай лежберриз, малдарриз, хипеханриз риклин сидкьидай чухсагуьл лагьана.

Пленарный сессиядин вахтунда Мухтарбий Аджеева кьейд авурвал, Дагъустандин агропромышленный комплексдихъ алай вахтунда тахминан 3 агъзур пешекардин игътияж ава. Ада хабар гайивал, ихътин делилар республикадин муниципалитетрай агакьнава.

«Кьилди къачуртла, региондин АПК-диз къенин юкъуз лазим я: 508 малдар, 338 тракторист, механизаторар ва техника ремонтдай пешекарар, 211 доярка, дигидай цин системаяр ишлемишунин рекъий 208 пешекар, 204 майвачи, 173 бухгалтер, 161 ветеринар, 157 багьманчи, 153 агроном, 121 чийжерхъан, 109 зоотехник», - хабар гана министрди.

Малум хъайивал, Дагъустандин образованидин идарайри гьар йисуз аграрный рекъий виниз ва юкъван пешекарвилдин образование къачунвай 1 агъзурдалай гзаф пешекарар ахъайзава. Республикадин аграрный образованидин къурулушдик 1 вуз ва юкъван пешекарвилдин образованидин 3 идара акатзава: Дагъустандин аграрный госуниверситет (ДагГАУ), адан патав гвай Аграрный экономикадин техникум, Дагъустандин Огнида авай аграрный колледж ва Буйнакск шегьердин хуьруьн майишатдин колледж.

Мухтарбий Аджеева кьейд авурвал, Дагъустанда республикадин мектебра аграрный классар ачухунин месэладай «рекьерин

карта», яни къабулна кланзавай серенжемрин план тестиькарнава. Ада уьлкведин Президент Владимир Путина умуми образованидин идарайра хуьруьн майишатдин хилляй чирвилер гудай агроклассар арадал гьунин ва 6-11-классра клелзавай аялрин арада аграрный рекъий пеше хъягъунихъ элкьуьр-навай мярекатар тухунин тапшуругъ гайиди риклел хкана.

«И жигьетдай чна Дагъустандин образованидин ва илимдин министрстводихъ галаз санал къабулна кланзавай серенжемрин кватлал тестиькарнава. Ам уьмуьрдиз кечирмишиз башламишда», - лагьана ада.

Малум хъайивал, 2022-йисалай Буйнакскдин хуьруьн майишатдин колледждин бинедаллаз федеральный «Профессионалитет» проект кылииз акъудзава. Ада пешекарар фад кылииз акъуддай программадай гъазурдай мумкинвал гузва.

Гьакни республикадин аграрный колледждин ва хуьруьн майишатдин суьрсет акъудзавайбурун арада 300 выпускник кваллахал къабулунин гьакьиндай икьрарар кутлуннава.

«2023-йисуз колледжри, и проектдин сергьятра аваз, аграрный хилен 77 пешекар ахъайнава, гьа жергедай яз хуьруьн майишатдин производстводин 43 мастер, малдарвилдин хилен 23 мастер ва маларин 11 духтур», - кьейдна министрди.

Мярекатдал рахай РФ-дин просвещенидин министрстводин профобразование вилик тухунин Институтдин патав гвай «Профессионалитет» федпроектдин Идарай ийидай центрдин начальник Ольга Семинади АПК-дин хилен пешекарар гьечизамаз гъазурунин важиблувилдин фикирдин тереф хвена.

Адан гафаралди, «Профессионалитет» проектик, хуьруьн майишат вилик тухунин сергьятра аваз, 215 кархана ва 27 кластер ква. Ада 25 субъекти, гьа жергедай яз Дагъустандин иштиракзава. Ада регионда гьа жергедай яз хуьруьн майишатдин кластерин къадар артухарун важиблу яз гьисабна. Ик, алай вахтунда грантар къачун патал регионри арзаяр гузва.

«Зун республикадиз къевезхъфиз 10 йис алатнава. Чи уьлкведин агьали яз, заз республика абад хъанвайвал аквазва. Къенин юкъуз ам, са рахунни алачиз, инвестицияр серф авун патал къешенг регион, хуьруьн майишат лагьайтла, и жигьетдай фикир желбдай, амма кадрийрин игътияж авай хилерикай сад я», - лагьана ада.

Зайдин Жамбулатова хабар гайивал, ДагГАУ-дин амадагрин жергеда «Батыр-Бройлер» ООО, «Кизлярагрокомплекс» АО, «Агрофирма «Согратль» СХК, «Сад» КФХ ва са жерге маса чехи карханаяр ава. Гьакни ина алай вахтунда эцигзавай як гьалдай «Дагмясо» ООО патал пешекарар гъазурунин кваллах кыле тухузва. Идалайни гьейри, Россельхозбанкдихъ галаз санал ДагГАУ-ди «Фер-

мердин школа» проект кылииз акъудзава. Вузда, малум хъайивал, селекциядин ва генетикадин хилерай, инновациядин технологияралди кадриягъазурунин цийи хилер кардик кутунва.

Дагъустандин Огнида авай аграрный колледждин директор Маркизат Сулеймановадин суьгьбетдай малум хъайивал, чирвилер гудай идаради РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министрстводихъ галаз санал пешекарар гъазурунин цийи рекъ ачухунин - хуьруьн чкайра экскурсияр тухудай ва хуьруьн майишатдин карханайрихъ галаз танишардай пешекарар гъазурунин теклиф гана. Адан гафаралди, республикада агротуризм йигиндаказ вилик физвайди фикирда къурла, и хел игътияж авайди жеда.

Маркизат Сулеймановади хабар гайивал, колледжди республикадин кьиблепата агроклассар ачухунин рекъе активнидаказ кваллахзава: колледждин теклифдалди эхиримжи вахтунда агроклассар Дербент ва Стал Сулейманан районрин пуд школада ачухнава. Идалайни гьейри, Кьиблепата Дагъустандин маса районрихъ галаз агроклассар ва агродестеяр ачухунин гьакьиндай икьрарар кутлуннава. Ихътин классрин выпускникриз рабочий пешейрай шагьадатнамаярни гуда.

Стал Сулейманан районда алай йисуз хуьруьн майишатдин хиле пеше хъягъуниз талукъ «Чан алай библиотека» фестиваль тухудай планар авайдакай мярекатдал рахай Цмуррин СОШ-дин директор Сергей Ежова лагьана. Ада кьейд авурвал, «Чан алай библиотека» проект мектебда гьар йисуз кылииз акъудзава. Адан сергьятра аваз аялар жуьреба-жуьре пешейрин сагьибрихъ галаз таниш жезва, и ва я маса пешедин ва я машгуьлатдин кьетленвилерикай чирзава.

«Алай йисуз чна фестиваль аграрный пешейриз талукьарда. Зоотехникдиз, агрономдиз ва маса пешейрин сагьибриз теклифда. Абуру аялар гъавурда гьатдай чалалди чпин пешейрикай суьгьбетарда», - лагьана С.Ежова.

Ада кьейд авурвал, Цмуррин СОШ-да клелзавай аялар хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилунал активнидаказ машгуьл я: абуру майваря цазва, шуьмягьрин бегьер кватлзава. Идалайни гьейри, сентябрдин вацра школада агрокласс ачухда.

Стратегиядин сессия веревирдерин вад майдандал кваллахуналди давам хъана: «Аграрный кадриягъазурунин карда алай аямдин къайдаяр», «Набататчивилдин хилер патал кадриягъазурунин гьакьиндай: жележдин истемешунар ва мумкинвилер», «Малдарвилдин хел патал кадриягъазурунин карда гьалтзавай четинвилерин гьакьиндай. Малдардин пешедин машгуьрвал гьик хкажин?», «Балугъчивилин хел патал кадриягъазурунин рекъе четин месэлаяр ва мумкинвилер», «Хуьр патал аграрный пешекарар: хуьрерин мулкар виликди тухунин цийи мумкинвилер».

Фиярин муьгъ ачухна

Амина МУСЛИМОВА

1-майдиз, Гатфарин ва зегьметдин суварин юкъуз, Ахцегь райондин Фиярин хуьре сувариз хас шад гьалара Фий вацалай тухванвай кьвачи-кьвачи фидай муьгъ ачухна.

Анвар гьаларай, и югъ хъягъун дуьшуйшдин кар тушир. Мярекат кыле тухузвайда кьейд авурвал, муьгъ хуьруьн жемьятдин райондин кыле авайбуру гьиле къунвай кар кылииз акъудун патал вири къуватар сад авуна кваллахунин нетижа я.

И вакъиа фиявийри йисаралди гуьзлемишна. Фиярин хуьр, гатун са куьруь вахт квачиз, дуьньядихътай михъиз гел атланвай чка тир лагьайтла, жеда. Гила и хуьруьн агьалийривай, йисан гьа вахтунда хъайитлани, къунши хуьрериз ва районтрадиз физ жеда. 109 метрдин яргьивал алай муьгъ эцигунин патархъай хуьруьн активдин патай атай теклифдин тереф муниципалитетдин кыли ва депутатри тамамдаказ хвена. Такьатар райондин бюджетдай чара авуна ва муьгъ са куьруь вахтунда эцигна кутьгьана.

Чкадин агьалияр патал акьалтлай еке важиблувал авай и мярекатда Ахцегь райондин кьил Абдул-Керим Палчаева, республикадин маса районрай, хуьрерай атай муьгьманри, депутатри ва чкадин агьалийри иштиракна.

Мярекат тухунин teşkilatчияр (райондин культурадин управление) жавабдарвилелди, риклин сидкьидалди эгечина. Ик, муьгъ дагьвийрин къадим девирдилай авай гуьзел адетдалди ачухна. Муьгьвел къевезвай муьгьманар, халкьдин манийралди ва авазралди, вичел жаван гада алай балкандин къенерар са гьиливди къуна, хуьруьн агьсакьал Шуьф Забутович Аллагьарова къаршиламишзавай. Дагьвийриз хас тирвал, кавал ва лацу баплах алай Абдул-Керим Палчаева лагьайтла, яру лент турналди къатна, суварин шадвилер башламишна.

Райондин кыилелай гьейри, мярекатдал Фиярин хуьруьн агьалиярни, кьилди къачуртла, хуьруьн кавха Мансур Мамедалиев, СВО-дин иштиракчи Магьир Рамазанов, агьсакьал Булух Умудалиев, райсобранидин депутат Леонард Атлуев, жемиятдин кралал машгуьл Гуьлогьлан Мамедьяров рахана.

И юкъуз мярекатда бахтлу инсанар, манияр, макьмар, куьлер, дагьвийрин муьгьманпересвал ва дадлу тлуьнар гзаф тир. Райондин музыкадин коллективарни, масанрай теклифнавай артистарни, яратмишунрин дестеярни майдандиз эгечина. Хуьруьнвийриз гзаф чими алхишар авуна ва тебрикдин келимаяр лагьана. Амма виридалайни чими, риклин сидкьидай тир баркалладин гафар фиявийри «Капстрой» ООО-дин коллективдиз, райондин кылииз ва и карда куьмек гайи вирибуруз лагьана.

«Чухсагуьл Абдул-Керим Нажмуудиновичаз, адан коллективдиз, адан дестедиз - абуру гайи гаф хуьдай инсанар я! Чаз аквазва абуру райондин мулкар къайдадиз хун патал гьикьван кваллахар ийизватла. Райондин ақунар дегиш хъанва. Къе лагьайтла, куьне чаз вичел гьатта къимет эцигиз тежедай къван багьа савкъат авунва - чакь садрани тахъай хътин муьгъ багьишна. Гила чун жуван хайи хуьруьз маса гуьгьуралди гьахъзава», - сесиник зурзун кваз лагьана агьсакьал Шуьф Аллагьарова.

Дугьриданни, адан гафарал рази тахъана жедач. Халкьди гузвай къимет виридалайни гьахълуди ва дуьзди я. Ахцегь районда хъсан патархъ кыле физвай дегишвилер, гьакьикъатдани, виле акадайбуру я. И жигьетдай Дагъустандин халкьдин шаир Хуьруьгъ Тагьиран гафар риклел къевезва: «Чи макандиз вуж атайтлани, лугьуда: Ахцегьар - им Женнетдин пилп я!»

Хизандин йис

Муаллимвал -
Тухумдин пеше

Хазран КЪАСУМОВ

Стлал Сулейманан райондин Курхуьруз гъахълудакъ муаллимрин хуьр лугъуза. Анай муаллимрин неинки хизанар, тамам тухумарни акъатна. ИкI, мисал яз, Гъажиеврин тухумди 30-далай виниз муаллимар майдандиз акъудна. Чи къенин суьгъбетни муаллимрин Гъажиеврин тухумдай тир Курхуьруьн юкъван школадин директордин тербиядин рекъай заместитель **УРУЖБЕГОВА (ГЪАЖИЕВА) Лейла Максимовна**дикай (шикилда) я.

...Х. Абояна лагъай келимаяр рикIел къевезва: «Тама зурба мегъуьн тар гъалтда. Ам зурбади хъун адалай вичелай ваь, ам экъечнавай чилелай - накъвадилай аслу я. Эгер а тар руг, къван квай чкада экъечнавайтIа, акъван зурбади жедачир».

Лейла Максимовна хуьре, районда гъурмет авай муаллим хъунни, са шакни алачиз, Гъажиеврин тухумдилай гъаф аслу хъана. ИкI, адан дах Максим Мегъамедовича, районда комсомолдин ва партийный кваллахрал хъиз, хейлин йисара школайра директорвиле ва муаллимвиле зегъмет чугуна. Дагъустан Республикадин муниципальный къуллугъдин лайихлу работник Максим Гъажиевакай 25 йисуз райондин собранидин депутат хъана.

Диде Фарида Нажмудиновнади (адан дах Нажмудин Жабраиловичи муаллим тир), 1968-йисалай эгечна, тамам 48 йисуз Курхуьрел муаллимвиле кваллахна. Ам республикадин лайихлу муаллим я.

Пенсияда авай, алай йисан 25-мартдиз санал яшамиз жез 59 йис къейд авур Максим ва Фарида Гъажиеврихъ 4 велед (виридахъ къилин образование ава), 10 хтул ва 5 птул ава.

Ихътин чIехи ва гъурметлу хизанда 1974-йисуз дидедиз хъайи Лейла Максимовнадини тухумдин пеше давамарун дуьшуьшдин кар туш.

- Чи квалле, хизанда гъаф вахтара жедай ихтилатарни школадикай, кIелунрикай тир, - лугъуза Лейла Максимовнади. - Дидени буба муаллимвиле пешедал ашукъ тир, абуру и кардал дамахни ийидай. Ида зазни таъсир авуна, зун муаллимвиле кеспидал ашукъарна. Къе жувакай муаллим хъунал, тухумдин кар давамарунал ва жува тарсар гайи гадайрикайни рушарикай обществодиз вафалу инсанар хкатунал за дамахзава. Зи виликан ученирикай къе чIехи дережайрин руководителар, алимар, муаллимар хъсан пешекарар хъанва. Им зи бахтлувал я.

Л. Уружбеговани къейдзавайвал, муаллим хъунин фикир адахъ гъеле школада сифтегъан классра кIелзавай йисарилай авай. 1991-йисуз Курхуьруьн юкъван школа акъалтIарай адакай сифтедай ана библиотекарь хъана. Гуьгъуьнлай ада Дагъустандин госуниверситетдин культурадин факультет «Библиотекоеведение и библиография» пешедай акъалтIарна. Л. Уружбеговани дуьньядин тарихдин ва ватандин культурадин программадай алава пешекарвиле гъазурлувал, «Культура и традиции народов Дагестана» хиллай муаллимвиле пеше къачуна.

Лейла Максимовнади школада тарихдин, гъакIни культурадин ва Дагъустандин халкъарин адетрин муаллим яз кваллахна. 2018-йисалай инихъ ада школадин директордин тербиядин рекъай заместитель яз кваллахзава.

Къилин категориядин муаллим тир Л. Уружбеговани, хиве авай асул везифаяр намуслудакъ къилиз акъудунилай гъейри, школадин, хуьруьн ва райондин общественный уьмуьрдани активилелди иштиракзава. Къилди къачуртIа, ам хуьре

«Доброе сердце» («Регимлу рикI») тIвар алаз тешкилнавай общественный организациядин советдин председатель яз 26 йисалай виниз я.

2022-йисалай инихъ Лейла Максимовнади Курхуьруьн сечкидин 1296-нумрадин участокдин секретарвиле везифаярни намуслудакъ къилиз акъудзава.

Л. Уружбеговани муаллимвиле яргъал йисарин намуслу зегъмет Россиядин Федерациядин ва Дагъустан Республикадин образованидин министерствойрин, Стлал Сулейманан райондин къилин, райондин образованидин управленидин, школадин дирекциядин патай гъаф къадар грамотаяр гуналди къейднава. Адахъ гъакIни жегъил несилдиз ватанпересвиле тербия гунай ва общественный кваллахдай ганвай РФ-дин ЛКСМ-дин Центральный комитетдин Гъурметдин грамотани ава.

Лейла Максимовна ахалкъ-низам авай 3 веледдин мегърибан диде я. ДГУ-дин алишвершдинни экономикадин факультет акъалтIарнавай, алай вахтунда Курхуьруьн поселенидин депутатрин собранидин председатель тир Мурад Гъажиевичани Лейла Максимовнадин веледрини къилин образование къачуна, чпин пешейрай кваллахзава.

ИкI, РФ-дин юстициядин министерствонин СКФ РПА акъалтIарнавай Диана Россиядин МВД-дин Ставрополдин крайда авай ГУ-да миграциядин месэлайрай управленида тешкиллувилеинни методикадин отделда эксперт, Гъажиева Махачкъалада духтур-ординатор, рентгенолог, Ю.А. Гагаринан тIварунихъ галай ВВС-дин Женгинини Гъавадин Академия акъалтIарнавай Самира Ленинграддин областда лув гудай аппаратар ишлемешуьн рекъай инженер я.

Хъсан муаллим, тербиячи, тешкилатчи Лейла Максимовнади хуьре, районда гъурмет ава.

- Гъажиеврин тухум неинки Курхуьрел, гъакI райондани чешнелубурукай сад я, - лугъуза вични курхуьруьнви тир райондин образованидин управленидин начальник Гъуьсейн Шихбабаева. - Баркаллу и тухумдай алимар, офицерар, чIехи дережайдин гъакимар, жуьреба-жуьре пешекарар, абурукай яз хейлин муаллимар акъатнава. И тухумдин муаллимрин рехъ баркалла алаз давамарзавайбурукай сад я Лейла Максимовна. Ам райондин лап хъсан муаллимрин арада ава.

Малум хъайивал, алай йис Л. Уружбегова патал къетленди, юбилейдинди я. Тебрикдин, алхишдин келимаяр лугъунихъ галаз сад хъиз, чаз Лейла Максимовна Уружбегованихъ кваллахда мадни еке агалкъунар, хизанда хушбахтлувал, веледрикайни хтулрикай рикIин динжвал хъун кланзава.

«Илимдиз кам»

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И мукъвара Стлал Сулейманан райондин Вини Стлалрин юкъван мектебда, «Илимдиз кам» лишандик кваз, школайра 5-11-классра кIелзавай аялрин арада математикадай гъар йисуз къиле тухузвай олимпиада къиле фена. Макъсад школайра кIелзавай аялрин чирвилерин ери ахтармишун, математикадин илимдиз аялрин патай итиж артухарун, математикадал рикI алай аялар майдандиз акъудун, абур руьгъламишун, бажаргълубур жагъурун (ва икI мад) тир и серенжемди гила 17-сеперда аялриз чпин алакьунар къалурдай мумкинвал гана. Виликан йисара хъиз, цини ам меценат, технички илимрин доктор, профессор, Москвадин М.В. Ломоносован тIварунихъ галай госуниверситетдин механикоматематикадин факультет акъалтIарнавай Абдул Баламирзоеван регъбервлик кваз, хъсан тешкилувал аваз, къиле фена.

Олимпиада тешкилуни кваллахда куьмекар гайибурун арада Москвадин М. В. Ломоносован тIварунихъ галай госуниверситет акъалтIарнавай Гъабибула Гъабибулаев, ДГПУ-дин информатика-

дин кафедрадин доцент Селимхан Агъаханов, ДГУ-дин доцент Максим Ризаев ва Ветлугин Бейбалаев, МАДИ-дин Махачкъаладин филиалдин доцент Даниял Селимханов авай.

Абдул Баламирзоевахъ галаз къиле феи суьгъбетдай малум хъайивал, цIи олимпиадада Стлал Сулейманан, Ахцегъ, Мегъарамдхуьруьн, Табасаран, Хив, Дербент районрай ва Дербент, Дагогни, Каспийск ва Махачкъала шегъеррай тир 283 аялди иштиракна. Олимпиададин спонсорар мергъяматлувилин «Умуд» фонд, «Надежда» ЦОД, меценатар Н. Н. Бугаев ва Ш. Н. Назаралиева тир. Олимпиада тешкилуни ва къиле тухунин кваллахда Стлал Сулейманан райондин администрацияди, РУО-ди ва Вини Стлалрин юкъван мектебдин коллективди (директор - Расул Къагъриманов) еке куьмекар гана.

Олимпиада ачухуниз талукъарнавай мярекатда Стлал Сулейманан райондин образованидин управленидин начальник Гъуьсейн Шихбабаева ва РУО-дин патай жавабдар къуллугъчи Азим Азимова и-

тиракна. ЦIи олимпиадада Дербент, Каспийск, Махачкъала шегъеррай, Дербент, Ахцегъ, Мегъарамдхуьруьн ва Стлал Сулейманан районрай тир аялар гъалиб хъана. Абурукай 1-чкайриз, 3 000 манатдин къадарда аваз пулдин пишкешдиз ва 1 дережайдин дипломриз 21 аял лайихлу хъана. 12 аялди - 2 ва 23 аялди 3-чкаяр къуна. Абуруз, талукъ тирвал, 2000 ва 1500 манат пул ва дипломар гана. Мадни 38 аял грамотаяр, са агъзур манатдин къадарда аваз пулдин пишкеш гуналди къейдна.

Физикадай олимпиада

Амни МУСЛИМОВА

5-майдиз Ахцегъ райондин Хуьруьрин хуьре авай «Люминари» центрада Къиблепатан Дагъустандин мектебрин 7-8-классра кIелзавай аялрин арада физикадай (асул фикир арадал хкиз жезвай энергетикадин месэладиз гана) олимпиада къиле фена.

Мярекат мергъяматлувилин «Леки» фондуни, лезгийрин Федеральный милли культурадин автономияди (ФЛНКА) «Эко-Энерджи Групп» ООО-дин спонсорвиле куьмекалди тешкилнавай.

Олимпиадада мектебра кIелзавай 54 аялди иштиракна. Абуру тамамарай кваллахриз къимет физикадинни математикадин илимрин кандидат, МФТИ-дин муаллим Азим Нуьгьова гана.

Олимпиададин гъурметлу мугъманрин арада мергъяматлувилин «Просвещение» фондуни президент Магъмуд Абдулкеримов, «Эко-Энерджи Групп» ООО-дин гендиректор Артур Алибеков, «Лезги газетдин» къилин редактор, Рос-

сиядин журналистрин Союздин Дагъустанда авай отделенидин председатель Магъамед Ибрагъимов, ФЛНКА-дин векил Садикъ Гъасанов, «Леки» фондуни векил Закир Къагъриманов ва са жерге масса юлдашар авай.

7-классрин аялрин арада гъалиб хъана: Айша Ибрагъимова (1-чка, Рутулрин 1-нумрадин СОШ), Мирлан Насиров (2-чка, Мегъарамдхуьруьн райондин Филерин СОШ), Мадина Гъажиева (3-чка, Ахцегърин 2-нумрадин СОШ), Амира Гъарунова (4-чка, Рутул райондин Шиназрин СОШ), Абдусамад Балаев (5-чка, Мегъарамдхуьруьн райондин Ярукъваларин СОШ).

8-классрин арада гъалиб хъана: Хизбулла Гъафизов (1-чка, Докъузпара райондин Мискискарин СОШ), Диана Гъуьсейнханова (2-чка, Мегъарамдхуьруьн райондин Билбилхуьруьн СОШ), Гъайдар Мисриханов (3-чка, Ахцегърин 1-нумрадин СОШ), Мадина Вурдуханова (4-чка, Докъузпара райондин Миграгърин СОШ), Айша Къубаева (5-чка, Агъул райондин Тпигърин мектеб).

Олимпиададин гъалибчийриз ноутбукар, планшетар, ктабар, сифтегъан пуд чка къур аялрин муаллимриз пулдин пишкешар гана.

Артур Алибегова къейд авурвал, и олимпиада гъар йисуз къиле тухудайвал ва къведай йисуз мадни гегеншдаказ тешкилдайвал я.

Кварчагъа - футболдин фестиваль

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И йикъара Кварчагърин хуьре Дагъустандин Кьил Сергей Меликован теклифдалди, Стлал Сулейман дидедиз хъайдалай инихъ 155 йис тамам хъун кьейд авунин сергъятра аваз, футболдин зурба фестиваль кыле тухвана. Аниз атанвай гъурметлу мугъманрин арада РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Нариман Абдулмуталибов, Халкъдин Собранидин Председателдин заместитель Камил Давдиев, илимдин ва образованидин министр Ягъя Бучаев, физкультурин ва спортдин министрдин заместитель Будун Будуннов, «Магнит» компаниядин гендиректор Анна Мелешина, «Махачкъала-Динамо» футболдин клубдин векилар ва масабур авай. Идакай чаз райадминистрациядин пресс-кьуллугъди хабар гана.

Фестиваль ачухуниз талукъарнавай шад мярекатдал Стлал Сулейманан райондин кьил Саид Темирханова, мугъманриз хвашкалди лугъналди, спортдин серенжемдин иштиракчийрихъ агалкъунар хъун алхишуналди, районда алай йисуз футболдин школайрин лигада умуми образованидин 5 идарин командайри иштираккайди кьейдна. Ам жаван футболдистрал гьалтзавай четивилерикайни рахана. Кьилди къачуртла, кьенин юкъуз абуруз ерилу гъазурлухвал лазим тирдал фикир желбна. И макъсаддалди райондин школайрин алатринни техникадин база мягъкемарзава, лазим шартлар арадал гъизва. «Школада футбол» проект агалкъунралди уьмуьрдиз кечирмишун патал тежрибалу тренерармуаллимар желбнава. Образованидин са жерге идарайра, гъа гьисабдай яз Кварчагърин школадани, спортдин кьилдин секцияр ачухда. И месэлайра еке куьмекар гунай райондин регъберди Дагъустандин Кьил Сергей Меликован ва «Динамо-Махачкъала» футболдин клубдин академиядиз сагърай лагъана.

Саид Темирханова райондин уьмуьрдин жуьреба-жуьре хилера хъсан адетдиз элкьвенвай гьукуматдинни кьилдин ксарин амадагъилин тежрибадин ва меценатвилдин важиблувални кьейдна. ИкI, меценатрин иштираквал аваз, районда госпрограммаяр ва яшайишдин проектар уьмуьрдиз кечирмишнава, яшайишдин метлеб авай хейлин объектар эцигнава. Кьилди къачуртла, Кварчагъа кардик квай, футболдин фестиваль кыле фейи 2019-йисуз эцигай спорткомплексни меценат, Дагъустандин Халкъдин Собранидин депутат Имам Яралиеван мергъаматлувилдин «Умуд» фондунин такъатрихъ эцигна ва муниципалитетдиз вахкана. Меценат Марат Шайдаева Цмурдал вичин харжийрихъ алай аямдин школа эцигна ва райондиз багъишна. Ихътин проектар алай вахтундани кьилиз акъудзава.

Шад мярекатдал жаван футболдистрин тварцихъ чими келимаяр республикадин вице-премьер Нариман Абдулмуталибова, РД-дин Халкъдин Собранидин Председателдин заместитель Камил Давдиева ва масабур лагъана.

Футболдин турнирда Кьилбепатан Дагъустандин районрай тир 8 командади иштиракна. Къугъунар Вина ва Кьулан Стлалрин спортдин майданрал кыле тухвана. Кварчагъа, футболдин фестивалдин сергъятра аваз, кыле тухвай финалдин къугъуна Стлал Сулейманан, Мегъарамдхуьруьн ва Ахцегъ районрин жаван футболдистрин командайри чпин устадвал кьалурна. Стлал Сулейманан райондай кьве командади иштиракна. Финалда абурукай тир кьилин командадиз Мегъарамдхуьруьн райондин команда 3:0 гьисабдалди кумукъна. Стлал Сулейманан райондин кьвед лагъай команда буьруьнндин медалдиз лайихлу хъана.

Фестивалда гъалибвал къазанмишай командайриз кубокар, медалар, талукъ дережайрин дипломар ва пулдин пишкешар гана. Спортдин серенжемдин вири иштиракчийр рикел аламукъдай пишкешар гуналди кьейдна.

Гъалибвилдин сувариз бахшна

Эхиримжи йисара Стлал Сулейманан районда, Чехи гъалибвилдин сувариз талукъарна машинар циргъина аваз финин (автопробег) мярекат тешкилун хъсан адетдиз элкьвенва. Адак кьил кутунвайди райадминистрациядин спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарин рекъай комитет я. Райадминистрациядин пресс-кьуллугъдин малуматдалди, са шумуд югъ идалай вилик кыле фейи и серенжемда райондин зегъметчи коллективрин ва общественный тешкилатрин векилрин, гъакни жергедин агъалийрин машинрин циргъинин рехъ «Вечный огонь» мемориалдай башламиш хъана. Автопробегдин иштиракчийри мемориалдай цуьквер эцигна. Са декъикада кисна акъвазуналди, дяведа телеф хъайибурун экуь къаматар рикел хкана. Анлай гъ-

либвилдин яржар алай машинри райцентрадихъ рехъ давамарна. Абуру районгъилири шаддиз кьаршиламишзавай.

Райадминистрациядин дараматдин вилик машинрин циргъинин иштиракчийр райондин кьил Саид Темирханова ва масса кьуллугъчийри кьаршиламишна. Райондин регъберди автопробегдин иштиракчийриз Ватандин Чехи дяведа советрин халкъди кьалурай игитвал риклера хуьник пай кутунай, идалди акъалтзавай несилдиз хъсан чешне кьалурнай сагърай лагъана.

Циргъина аваз физвай машинрин рехъ Цмурдал акъалтла. Ватандин Чехи дяведин иштиракчи, генерал-майор Мегъамед Гъанифа Шайдаеван экуь къаматдиз бахшна, ана волейболдай районрин арада ачух турнир кыле физвай.

* * *

Райадминистрациядин спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарин рекъай комитетди, А.Бабаеван тварунихъ галай 1-нумрадин ДЮСШ-дин иштираквални аваз, волейболдай гъар йисуз Цмурдин кьелунинни спортдин центрада кыле тухузвай турнир ачухдалди вилик райондин регъбер Саид Темирханова, адан сад лагъай заместитель Лацис Оружева, Цмурдин хуьруьн кьил Раида Алибеговади машгъур военачальникдин памятникдал ва Ватандин Чехи дяведа чанар гайи ксариз хажнавай монументдал цуьквер эцигна.

С. Темирханова виридаз Чехи Гъалибвилдин югъ тебрикна. Ада Цмур игитралди машгъур чка тирди, генерал-майор М.Гъ. Шайдаева абурун арада кьетлен чка

къазвайди, акъалтзавай несилдиз ватанпересвилдин тербия гунал гьалтайла, ихътин серенжемрихъ еке важиблувал авайди кьейдна. Шайдаеврин хизандиз ада сагърай лагъана, абуру хайи хуьруьн абадвал патал еке зегъмет члугъазвайди кьейдна.

Райондин регъберди алай вахтунда Украинада кыле физвай дяведин махсус серенжемдин иштиракчийрихъ элкьвенна, чими келимаяр лагъана. Ата-бубайрин рехъ, Ватандин вилик пак буржи абуру намуслуздаказ кьилиз акъудзавайдакай лагъана.

Къизгъиндаказ кыле фейи къугъунрин нетижакда Курхуьруьн - 1, Агъа Стлалрин - 2 ва А.Бабаеван тварунихъ галай 1-нумрадин ДЮСШ-дин командайри 3-чкаяр кьуна.

Ахцегъа - республикадин турнир

И муьквара Ахцегъа, дяведин махсус серенжемда телеф хъайи аскерин экуь къаматдиз бахшна, Россиядин Игит Энвер Набиеван призар патал азаддаказ къуршар кьунай жаванрин арада республикадин турнир кыле фена. Ана Дагъларин улкьведин саки вири шегъеррайни районрай тир 150-далай виниз спортсменри гьасиррал чпин алакьунар ва устадвал кьалурна. Абурун арада Дагъустандин, Россиядин чемпионатрин гъалибчийр ва шабагърин сагъибар авай.

Турнир хъсан тешкиллувал аваз ва къугъунарни къизгъиндаказ кыле фена. Акъажунрин спонсорар тир Пашаеврин ва Палчаеврин хизанри жаван спортсменар патал пулдин пишкешар чара авунвай. ИкI, 1-чка къурбуруз - 30, 2 ва 3-чкаяр къурбуруз 20 ва 10 агъзур манат гунин кьарар къабулнавай. Идалайни гъейри, гъалибчийриз ва призерриз медалар, дипломар ва Кубокар, чемпионриз члурал гуз-

вай. Гъаниз килигна тренерри турнирриз гъанвай спортсменарни виклегъбур, чпик умуд кутаз жедайбур тир.

Турнир ачухуниз талукъарнавай шад мярекатда райондин кыле авай саки вири ксари иштиракна. Гъурметлу мугъманрин арада Докъузпара райондин кьил Мегъамед Шамилов, Россиядин Игитдин буба Альберт Набиев, азаддаказ къуршар кьунай спортдин мастер, лайихлу ветеран Къариб Ашуралиев, турнирдин спонсорар - Пашаеврин ва Палчаеврин хизанрин векилар авай. Анал Ахцегъ райондин кьил Абдул-Керим Палчаева и йикъара азаддаказ къуршар кьунай Россиядин чемпионвилдин твар къазанмишнавай Шамил Мамедован тренер Минажудин Къазиеваз турнирдин спонсор тир Палчаеврин хизандин патай чухсагъул лагъана ва адав пулдин пишкеш вахкана.

Жаванрин бягъсериз тамашиз атанвайбурун арада дуьньядин ва Европадин чемпионат тир Даурен Куругълиев ва Тажудин Агъмедовни авай.

Искендер Къазиеван - 100 йис

Женгчи ва писатель

А. ОМАРОВ

Ахцегь райондин Чеперин хуьре 1924-йисуз дидедиз хъайи Искендер Аликберович КЪАЗИЕВ, фронтовик ва чи литературада лайихлу чка къур писатель, яргал уьмуьрда яшамаш хъана, 2019-йисуз Хасавюрт райондин Цийи Къурушдал рагъметдиз фена.

Лап жегил яз Ватандин Чехи дяведин ягъунра иштираккай адан женгинин шабагърин арада «Яру гъед» орден, «Женгера лайихлувиляй», «Кенигсберг къачунай» ва маса медалар авай. Эхирдалди дяведа амукъай ам кваллиз са шумуд хер алаз хтанай.

Аял чавалай литературада рикл алай Искендера и рекъе вичин къува тарни гъеле дяведилай виликан девирда ахтармишзавайтани, уьмуьрдин рекъин татугайвилер себеб яз, яратмишунин кваллахда ада вичикай са къадар геж малумарна. Адан эвелимжи эсер, аялар патал «Гербарий» гьикая, 1954-йисуз «Дуствал» альманахдиз акъатна. И альманахда 1957-йисуз чапнавай «Разведчикар» повестди Къазиеван твар келзавайбурун гегъенш къатариз чирна. Повесть гуьгъуьнлай урус чалал «Литературадин Дагъустан» кваталда, мадни Москвада «Советрин писатель» издательствода акъатай «Дагъустандин повестарни гьикаяяр» кваталдани чапна, ам авар, дарги, къумукъ, яхул чларизни таржума авунай.

«Разведчикар» повестда хъиз, И. Къазиеван гуьгъуьнлай арадиз атай «Смоленскдин чилел» романдани гьерека тар Ватандин Чехи дяведин йисара киле физва. Прозадин Чехи эсеррихъ галаз санал ада са къадар очеркар, гьикаяяр, критикадин макъалаярни кхъена, абурукай «Зегъметдин инсан» ва «Заза» очеркар къилди ктабар язни акъатна. Вич патал бегъерлуди хъайи 1964-йисуз Искендер Къазиеван мад къве Чехи эсердиз, дагъларай куьч хъанвай колхоздин уьмуьрдикай суьгъбетзавай «Чунгуьрдин авазар» повесть ва «Пакаман ярар» романи келзавайбурун агакънай. И роман фикрида авай трилогиядин сад ла-

гъай ктаб хъун лазим тир, амма и мурад писателди къилиз акъудначир. Адан чапнавай эвелимжи эсер аялар патал гьикая хъунни дуьшуьшдин кар туширдакай гъвечибуру патал кхъенвай «Зи дустариз» ва «Гъвечи атлу» ктабри шагъидвалзава.

Искендер Къазиева 1960-70-йисара республикадин радиокомитетда лезги редакциярин ва «Дуствал» альманахдин редакторвиле кваллахна. Малум тирвал, ада Шиназ Гъезерчидивай Куьре Меликан ва Миграгъ Къемеран чалар, мадни халкъдин мецерилай «Шарвили» эпосдин са бязи текстар кхъин хъуьуна.

Бажарагълу писатель хъиз, фронтовик Искендер Къазиев риклиз секинвал тийижир инсанрин ихтиярар патал женгини (гила лугъудайвал – правозащитник), яваллу халкъпересни тир. Ада къве патал пай хъанвай лезги халкъдин татугай къисметдикай ачухдиз лагъанай, халкъ сад хъуьунин месэла хцидаказ акъвазнавайдакай Азербайжандин властриз, КПСС-дин ЦК-диз чарар кхъенвай. Халкъдин итижар патал барабар тушир бягъсиниз экъечай адан вичин уьмуьр хаталу-вилек акатай дуьшуьшарни хъанай.

Искендер Къазиеван яратмишунра къилин чка шакус «Смоленскдин чилел» романи къазва. Инал 60-йисарин эвелра лезги литературадин шикил риклел хкин. Гъам поэзиядик, гъамни прозадик тахъай хътин йигинвал, гуя цийи къуват акатай яшлу авторрин патав са къадар бажарагълу цийи тварарни пайда

хъайи а йисара чи литературада эвелимжи романризни дуьнья акунай: 1961-йисуз - А. Агъаеван «Лезгийриз», гуьгъуьнин йисуз - И. Къазиеван «Смоленскдин чилел» романдиз, 1963-йисузни - Къ. Межидован «Къашкъа духтурдиз». Сад лагъайда дяведилай гуьгъуьнин девирда ислягъ зегъметдик экечай хъуьунвай халкъдин уьмуьрдикай суьгъбетзава, муькуьда авторди вичиз иштиракчи яз чидай дяведин гьерека тар къалурзава, пуд лагъайда, тарихдин романда, революциядилай вилик девирдин уьмуьрдин вакъийарал чан хкизва.

Ихътин фикирдални татана амукъзавач. Дагъустандин литература Ватандин Чехи дяведикай кхъенвай бажарагълу прозадалди, чебни фронтдин цаяра хъайи писателрин, са акъван девлетлу туш. (Гъелбетда, инкар тежедай агалкъунарни ава, гьич тахъайтла, Э. Капиеван фронтдин «Кхъинрин книжкаяр» риклел хкин.) И патахъай килигайла, вири Дагъустандин прозадани «Смоленскдин чилел» романи кунвай чка къетленди яз акъазва. Романда вакъияяр душманди вахтуналди кунвай Смоленскдин областдин чилел киле физва, душмандин азгъунвал, ада гуж гъалибзавай халкъдин бахтсуз гъал, фашистриз вижеваз хабар жедайвал ягъунар къазвай партизанрин гьерекарикай суьгъбет физва. Амай чи сифтегъан романар хъиз, И. Къазиеван романи (я вири, я адай къилди члукар) чап хъуьурди туш. Вичин вахтунда вад агъзур экземплярдин тираж аваз акъатай и ктаб гила келзавайдаз жагъин хъийизвач.

Искендер КЪАЗИЕВ

1941-йисан октябрдин эхиримжи йикъарикай са йикъан рагъдандилай алатнавай вахт тир. Дяведин сенгердин килелай элячйна, советрин са десте самолетар Смоленск шегъердин паровозрин депо ва къушунрин гарнизон бомбардировщикрин вилик квай, сад эрчи квалал, сад чапла квалал ва къведни гуьгъуьнал алай.

Цава, къуд патахъай, чилелай язавай зенитный тупарин гуьллеяр хъиткинзавай. Самолетар фронт галай терефдихъ хейлин мензилдиз хъфенвай. Бирдан звенондин командирди истребительри Смоленскдилай тлимил къван къибле патахъ галай аэродромдилай къарагъна чпин гуьгъуьниз немсерин муькуьд машин къвезвайди радиодай хабар гана. Гъасятда советрин къуд истребитель къулухъ атана, къвед къве квалал акъвазна, бомбардировщикри женгиниз гъазур яз чпин гьерека тар зарбвал йигинарна.

Дуьм-дуьз къве декъикадилай немсерин пуд «Фокке-Вульф» ва вад «Мессершмитт» атана агакъна. Мессершмиттар советрин истребительрихъ галаз кклана, Фокке-Вульфри бомбардировщикрал гъужумна.

Вири истребительрин ва бомбардировщикрин яхциурни цудалай гзаф тупарни пулеметар рахана, истребительар сад-садал алчуд хъана, женгиник экечйна. И женг са пуд декъикада киле фена.

Гъелелиг я немсерин, я советрин самолет чилел аватнавачир. Звенондин командирди летчица Аминатаз вичин машин бомбардировщикрихъ агакъар хъуьуна, гъабурун панаж хъун тапшурмишна. Руша, вичихъ галаз ккланвай машиндин хурукай къекъечйна, бомбардировщикрин гуьгъуьниз тади авуна. Бомбардировщикар тамам яргъаз къакъатнавай. Ама мессершмиттрикай къил къакъудун мумкин хъанач. Къузгъун хъиз кваллахъай цудгъуьнна сада вичин тупарай цай гана. Аминатан самолетдин пулеметарни рахана. Адаз садлагъана вичин самолет тум къуна сада къарсуьна гадарай хъиз хъана. Гъа и арада рушаз вичин машин ягъай мессершмитт шем хъиз куз-куз аватиз акуна. Амма рушан вичин самолетни ян гуз, аладар жез, аватиз гъазур хъанвай. Машиндин тумуьнлай атанвай рудлин рычагикай сад атанвай.

Муькварив са Чехи там гвай. Гъа и тамун къерехдал алай ачух гъвечи майдан къаравулда къуна, Амината самолет са гуж-балаладди персенглувал хвена, агъуз рахкъурзавай. И арада адаз са вад километрдин мензилдай, са кул-кусди кунвай майдандай зарбдиз балклараллаз къвезвай къуд кас немсер акуна. Ада тадиз абуруз са регъ ацлай гуьллеяр ахъайна. Гъасятда чуьлда руг хкаж хъана. Къве балклар чпел алайбуруни кваз ярх хъана, муькуь къве балклар муькуь гвай куллухда вилерикай квахъна.

Вичин самолет ацукъариз кланз, руша кваллак вичи тапанчияр хкудна, гъиле къадайвал хъана. Адан фикир, эгер немсерин гъиле есирда гъатиз хъайитла, вич яна киники

Аминат

(«Смоленскдин чилел» романдай члукар)

тир. Амма гъа и фикирдик квай адан ата-пата жезвай самолет, чархарни куьрсар тавуна, хурухъди чилел галч хъана.

Вири и крар тамун къерехдаллай къакъан са тарце авай партизанрин къаравул Кубышкин Димкадиз акъазвай. Адаз самолет ацукъамазани, дехънен кул-кусди кунвай чуьлда чуьнуьх хъайи сагъ амай къве немецди мад рекъел экъечйна чпин балклар инихъ зарбдиз гъалайдни акуна.

Тадиз тарай эвечйна, Димкади самолет галайвал чукурна. Пилотдин кабинадин къалпагъдив гел гвай. Димкадиз кабинада къил хурудал куьрс хъана ацукънавай чкадал вичичелай фенвай са ажайиб гуьзел руш акуна. Гадади ам кабинадай акъудна, гъилерал къуна тамуз чукурна. Са виш камуниз фейила, къилни куьрс хъана гъилерал къарсатмиш жезвай руш уях хъхъана вичин къил хкажиз алахъна, амма къалабулух квай партизанди ам акъваз тавуна тухузвай.

Цава дяве ийизвай самолетрин несер яргъаз акъатнавай.

Гила Димкадиз чилел аватнавай самолет галай терефдихъай немсерин рахурин несер атана. Къвердавай а несер муькуь жезвай ва Димка абурун гъавурда акъазвай. Немсери лугъузвай: «Рус, здай! Рус, выходи!» Аквадай гъаларай, пилот вичин кабинада амачиз акурла, абуру адахъ тамун къерехда къекъвезвай. Фашистри къуд патахъ галай тарариз, валариз гуьлле гана. Амма Димка и вахтунда Аминатни галаз партизанрин постуни макандиз агакъ хъуьуна.

Постунин маканда авай партизанри, самолет чиле акъуниди къарсатмиш хъана гъалар татугна, атлугъна акъвазнавай руш исятда Смоленскдин чилел, Мутищедин тама, Селиверстован партизанрин отряддин мез авайда гъавурда туна. Руша чуькьни авунач.

Хурушум хъана. Димкади Аминат отряддиз хутахун лазим яз гъисабна. Аминат адахъ галаз рекъе гъатна. Са километри зур къван мензилдиз фейила, руш, вичин къил гъилерив къуна, садлагъана акъвазна. Ада вичин япара ацлай вац физвай хътин нес авайди, къекъведайла къил хер хъиз тларзавайди лагъана. Ахпа ам, мад вичивай са камни къачуз хъжедач лагъана, гъа алай чкадал, гуььргъуь хъана ацукъна. Бедбахтвиллин агъвалатри къарибулхдиз акъуднавай рушан дердиник шерик хъанвай къелечай якларин гададин гуьрчег шуькуь чиникин хъен акатна. Вичин плащ хутлунна, чиле авай хъуьтуьл пешерал экъяна, летчикдин чими, къалин партал алай руш адал къаткурна, ам атла патал хъиз ацукъна.

Цав булутри кунвай. Варз аквадичир. Тама мичи тир. Гар акъатнавай. Хъсан меьки тир. Тарарин чуплах хилери там гъар жуьредин жаьракъринни виширшин несерив ацурнавай. Типлерин таклан жедай перишан гъарайри Аминатан гъамлувал ва самолетда къарсатмиш хъуниди ара-

дал атанвай къилин тларар артухарзавай. Димкадиз ван жезвайди анжах адан залан нефес тир.

Димка хиялар ийиз, муьквал-муьквал сятдиз килигзавай. Йифен къуларилай тамам пуд сят алатна, амма адаз руш ахариз феи вахт акунач: адаз гъеле рушан дерин нефесдин нес къвезмай. Ахпа ам ахарвал фена. Тамун къайи гъава гъисс ийизвай руша, вилер ахара аваз къвачер кватлиз яргъи ийизвайди акурла, къарагъна Димкади, вичин пенжек хутлунна, къезил къадамар къачуз фена, ам рушан далудив агудна.

Вичик инсандин гъил хклардакай хабар хъайи руш, вилер ахара амаз, тим-тикдаказ къвачел акъалтна ва адан клулай гададин пенжек аватна.

- Аминатка, къачу жуван далуда тур, къатук, са вил ахар ая, вун кефсуз яз...

- Сагърай, аз меьки туш, я ксузни кланзавач.

Мад Димкадиз адаз вуч хълагъдатла чизвачир. Ада, фашистрин чапунчири хизандикай магърумнавай вичин бедбахтвиллин къисметдикай, мукай аватай нуькрен шараг хъиз тамун къерехдиз аватай ва гила къилни метлерал эцигна перишандиз ацукънавай Аминатакай гъамлу хиялар ийизвай. Ада рикляй чеб кваливай-йикъавай, секин яшай-шидивай авуна ихътин гъалдиз гъанвай немсерин фашистриз лянел ийизвай. Гъа и хиялрик квай адаз вич муш ахарвал фенатла чир хъанач. Бирдан адаз вичин къилихъай: «Димка, я Димка, къарагъ!» - лагъай ван хъана.

Гадади вилер ачухайла, адаз вич чиг ацукънавай ламу пешерал къвалахъди ярх хъана ахарвал фенвайди акуна.

- О, экъ хъанва хъи! - лагъана, ам къвачел акъалтна.

- Димка, гила чун куь отряддиз хъфин! - лагъана кефиляр тлимил къван ачух хъанвай тегъерда Амината.

Димкади Аминат отряддиз хъана, Селиверстоваз хъайи гъалар ахъайна, ам разведкадин группадиз къабулунин ихтияр тларабна. Отряддин командирди ихтияр гана. Са йикъан вилик цаварин аршара лув гузвай Аминат, уьмуьрда ни вичи гуьзлемеиш тавур Смоленщинадин чилел алай партизанрин са гъвечи отряддиз акъатна.

Вири жуьрейрин къушунриз, гъа вичи самолетдаваз лув гузвай хътин аршдай дамахдалди ва фуьрсуналди килигзавай Аминатаз, пияда къушунрин аскердин чкадал аватай вич, къисметди лувар атлана гадарай кард хъиз акъазвай. Адаз дяведин сенгердилай элячйна мад вичин авиационный полкуниз хъфидай фикир авай. Амма ариф комиссар Аскерова риклин сидкидай суьгъбетар, дердер-гъамар авурла, ам дегиш хъана. Дугъридани, Ватан хуьнин кар гъар гъи жуьредин къушунрин жергеяра хъайитлани, гъар гихътин шартлара хъайитлани сад тирди, вичивай вичин буржи гъа и партизанрин отряддани лайихлудаказ къилиз акъудиз жедайди ам гъавурда акъуна. Куьгъне фикирар ада гадарна. Ада вичин летчиквиллин парталар, багъа ядигар хъиз, къатна вичин къазмада эцигна. Адакай, дишегилдин адетдин либас алукна, партизанрин разведчик хъана.

Стлал Мусаибан - 110 йис

Р. АБДУЛОВ

СССР-дин писателрин Союздин кьве вишелей виниз членар Ватандин Чехи дявдин фронтира телеф хьана. Абурулай гьейри, хьсан ктабар акьудунин мурадари киле хвена дяведиз феи ва элкьвена хтун тавур, гьеле писателрин Союздин членар тахьанвай цудралди ва вишералди гьикаятчиарни, шаирарни авай...

1970-йисуз Махачкъалада урус члалал «КьатI хьайи симер» кватIал акьатна. МутIалиб Митарова гьазурай и ктабда дявдай хтун тавур кIуд дагьустанвидин эсерар гьатнава. Абурук Балакьардаш Султанов ва СтIал Мусаибни ква. Сифте гафуна фронтда телеф хьайи мад кьве лезги литератордин - Агьалар Гьажиеванни Мемей Эфендиеван тIварар кьунва.

Кьенин чи ихтилат и йисуз чна вичин 110 йисан юбилей кьейдзавай **СтIал МУСАИБАКАЙ** я.

Винидихь тIвар кьунвай ктабда МутIалиб Митарова ихьтин гафаралди куьруьдаказ, амма рикел аламукьдай адан кьамат арадал гьизва: «Кьакьан, кьилин чIарар расу, чинал датIана хьвер алай ам пара виле акьадай кас тир. КIантIа са суварик, я са собранидал, активдал, я са нин ятIани юбилейдин мярекатдал хьурай, СтIал Мусаиба гьамиша инсанрин фикир вичел желбдай, ам гьамиша гьа вич хьтин жегьил вичин дустарин арада аквадай».

Вуч чида чаз СтIал Мусаибакай?

дал алай Игитвили пантеонда агьзурралди маса кьегьалрин тIварарихь галаз санал гьатнава.

Ингье гвардиядин полковник, тарихдин илимрин кандидат, гвардиядин 6-танкарин бригададин ветеран В. Егорова «Адан тIвар риваятдиз элкьвена» тIвар ганвай вичин рикел хкунра шаирдикай вуч кььизватIа:

«23-августдин нянихь курсантар тревогади кIвачел акьалдарна. Гьа исятда фашистрин авиациядин гзаф кьадарда са-

Риваятдиз элкьвей тIвар

1914-йисуз дидедиз хьайи Мусаибан акьулбалугь хьайи йисар адан буба шаир Сулейман вири чIехи уьлкведиз машгур хьайи йисарал гьалтна. И карди, гьелбетда, жегьилдин уьмуьрдиз кьетIен рангар ягь тавуна тунач. Хуьруьн школадилай кьулухь ада Дербентда педагогар гьазурдай техникумда, гуьгьуьнлай Дагьустандин педагогикадин институтдин филологиядин факультетдани кIел хьувуна. Гьеле студент яз ам Кьасумхуьруьн сечкиьрин округдай РСФСР-дин сифте яз эвер гузвай Верховный Советдин депутатвиле хьанай (1938-йисуз).

Мусаибан шаирвиле алакьунар Дербентда техникумда кIелдайла малум хьанай, сифтегьан шаирарни 1934-йисуз Кьасумхуьруьн райондин «Колхоздин пайдах» газетда чапнай. Адан са шумуд газетриз кьхенвай макьалаарни малум я. 1940-йисуз Дагьустандин госуарствонин издательствода («Даггизда») адан шаиррин «Жягьай произведенийя» кIватIални акьатна. И йисуз ам СССР-дин писателрин Союздизни кьабулнай.

1941-йисуз институт акьалтIарай ам са тIимил вахтарилай коммунистри Кьасумхуьруьн райкомдин секретарвиле хьана. Дяве физ кьвед лагьай йис тир. Мусаибан чIехи кьве стха фронтда авай. Хуьррин райкомрин секретарар армиядиз тухун тавунин гьакьиндай партиядинни гьукуматдин кьарар кьуватда авайтIани, Мусаиба вич гуьгьуьллудаказ кардик квай армиядиз ракьурун патал военный комиссариатдиз арза кьхена.

1942-йисан июндиз ам, кIвале гьа мукьвара хьайи аял, руш, гьаз уьмуьрдин юлдаш туна, Сталинграддин военный училищедиз кIелиз фена. Политотделдин начальникди адаз старший инструктор яз кIвалахун теклифна, амма СтIал Мусаиба вичин алакьунриз кьимет гун яз авур и теклиф кьабулна, вич амай юлдашрихь галаз санал фронтдиз ракьурун тIалабна.

СтIал Мусаибан дявдин кIвалах яргьалди давам хьанач, ам гьа йисан сентябрдин лап эвелра женгина телеф хьана. Адан тIвар Волгоградда Мамаеван Курган-

полетрин гьужум куьтягь хьанвай, кьуд патяхь цIаяр куькIвена кузвай, шегьердал залан булутдиз ухар гумни руг куьрс хьанвай. Вичин юлдашрихь галаз санал стройда акьвазнавай курсант Мусаиб Стальскийдини женгинин приказдиз яб гузвай. Анжах са варз вилик Дагьустандин халкьдин шаирдин хва, шаир-коммунист, Кьасумхуьруьн райкомдин кьуллугьчи гуьгьуьллудаказ фронтдиз фенай... Гьа йифиз курсантрикай гьар сада санлай кьачурла 800 кас авай кьве батальон тешкилна, гьар са батальондикни пуд рота акатзавай... 3-сентябрдин пакамахь, сенгерриз гужлудаказ гуьлле гайидалай кьулухь, цудралди фашистрин танкар курсантрин окопрал атана, абурун гуьгьуьналлаз автоматрай гуьлле гузвай пияда аскерин кьалин жергеярни пайда хьана. Сенгерар хуьзвайбуру душман гуьллейрин цIалди кьаршиламишна. ПТР-рай ягьай са шумуд танкуну цIай кьуна, амма мукьубур кьвердавай сенгерриз мукьва жезвай.

...Армиядин командующий генерал В.И. Чуйкова Городище шегьердин кьерехрив женгиналди разведка тухун кьетIна, разведкадин делилрай аквазвайвал, ана фашистрин кьушунар кIватI жезвай. Геж нянихьди чпин командирар лейтенантар Симакин ва Алистратов тир кьве Т-34 танк ва десантникрин кьве отделение душмандин сенгеррин деринриз гьахьна ва йифен женгиник экечIна. И женгина кьве танкунин экипажарни вири десантникар телеф хьана, абурун арада Мусаиб Стальскийни авай...».

Эхь, бубадин машгурвили хчин уьмуьрдиз кьетIен рангар янай, анжах лагьана кIанда хьа, чаз Мусаиб анжах са вичин бубадин хва хьиз чизвач. Чаз СтIал Мусаиб, бубадила аслу тушиз, чи халкьдин тарихда вичин чка кьаз алакьай советрин общественный ва политикадин деятель, а девирдин цIийи несилдин шаиррикай сад хьизни чизва. И бажарагьлу, жуьрэтлу рикI авай, инсанвал вине кьур, Ватандиз герек атайла виклеь аскердиз элкьвей касдини чи тарих ва культура девлетлу ийизва, ам гьамиша чи рикел аламукьда.

Бубадикай - хци

Хазран КЬАСУМОВ

Шаир гьалтай югь бахтлуди я, лугьзува мисалда. Заз алава хьийиз кIанзава: шаирдикай, вични СтIал Сулейман хьтин шаирдикай рахадай югьни бахтлуди я.

Гзафбуруз чизвайвал, СтIал Сулейманахь вад аял - пуд хвани кьве руш - авай. Ватандин Чехи дявдин йисара шаирдин гадаяр фронтдиз фена. Мегьамед-Юсуф Керчь шегьер душмандикай хуьдайла, Мусаиб Сталинград патал женгера игитвилелди телеф хьана. Мирзе-Юсуф хурудал женгинин орденарни медалар алаз ва гьалибвал гьаз хтана. Гзаф йисара ада хуьруьн колхоздин председателвиле, ахла СтIал Сулейманан музейдин директорвиле кIвалахна. (Гаф кватIай чкадал: гила СтIал Сулейманан Кьвалин-музейдин директорвиле Мирзе-Юсуфан руша, республикадин культурадин лайихлу работник Лидия Стальскаяди кIвалахзава).

Агьадихь чна чIехи шаирдикай адан гьевечIи хцин, шаир СтIал Мусаибан рикел хкунар гузва. Абур 1989-йисан «Самур» журналдин 2-нумрадай кьачуьна.

лейманал девлетлудан хва Султана ширралди хуьруьнар авур чIавуз жавабдиз гьил-гьилеваз туькьуьрай ширдиз кулакдин хчин сив яргьалди агалнай.

Жегьилриз Сулейманахь галаз ихтилатар ийиз гзаф кIандай. Ахцегьрин жегьилри адаз хабар ганай: «Чнани шаирар кьхизва, Сулейман». Шаирди абуруз жаваб ганай: «Зи балаяр, куьне тади ийимир, акI сад лагьана куьн зав агакьдач. За жуван балкIан гьеле 1912-йисуз литературадин рекье туна. Гила куьнени куь балкIанар гьич тахьайтIа вад йисуз кьванни гьа и рекье тур, ахла квевай зав агакьариз, белки залай алудизни жежи». Писателрин сьезддилай гуьгьуьниз, жегьилрин теклифдалди, Сулейман Ахцегьиз фенай.

Ада хизанда чаз лугьудай: «Эгер яд кьезвай турбадиз хьвалахь аватайтIа, ада цин вилик пад кьада. Яратмишунрин хурани манивилер акьвазарун хьсан туш». Ада рикI алаз ихьтин мисални тикрардай: «Са гьилив кьве хали кжажиз жедач».

Шаирар туькьуьрдай чIавуз Сулеймана гьич садазни яб гудачир, тарцин кIаник ацукьна вич вичин ихтиярда жедай.

Бязи вахтара адаз редакциядай и ва я маса вакьиадин патяхьай са мес-

«Эхиримжи йисара ада шаирар саз галачиз теснифзавай ва абур манидалди лугьунни хьийизмачир - гьазур шаир кьхин патал кIелзавай. Ада гьар гьа месэладай хьайитIани кьхидай. Сад-кьвед квачиз шаирар тамамбур, туькьуьр хуьвунар герек текьезвайбуру жедай.

Саз ядай чIавуз дахди мукьвал-мукьвал я акьадардай, гьаваяр дегишардай. Собранирал, межлисрал саз гвачиз экьечIна рахазвайди тир, шаирар чпин авазни галаз кIелдай».

Сулейман «ашукь» лагьай гафуниз акси тушир. Гьа са вахтунда ада вич ашукьвилин пешедал машгуп тежезвайдини тестикьардай.

Горькийди чIехи кьимет гайидалай кьулухь Сулейманан шаирар центральный газетриз мукьвал-мукьвал акьудиз хьанай. Гзафбуру газетрин чпин тIалабуналди туькьуьрзавайбуру тир.

1928-йисуз Сулейманан шаирарни аваз араб алфавитдал «Лезги шаиррин хьагьай эсерар» тIвар алай ктаб чапдай акьатна.

...Ам, 13 йиса авай гада яз, Агьа-СтIалдилай Дербентдиз фена, 30 йиса аваз Самарканддай хуьруьз хтана.

Хуьруьн агьалириз Сулейман кIандай, ам авай чкада шадвал жедай. Гьавилияй абуру Сулейманаз вири патарихьай куьмекарни гудай. Кимел жедай сугьбетра Сулейманаз девлетлуьрин, фекьийрин аксина лугьудай хьсан келимаяр, хци зарафатар жагьидай.

Сулеймана лугьудай: «Лувар тахьанмаз кьурал кьадармир». Хуьруьн-вийрихь галаз планIрус чIугвазвай Су-

лят кIанз, я тахьайтIа шаирдин цIар туькьуьр хуьвун патал хабар агакьардай. Сулеймана тадиз жаваб гудай.

Сулейман Айнадал 1924-йисуз эвленмиш хьанай. Адан сифте паб гьеле фад кьенвай. Зи рикел алама, Айнадал эвленмиш хьайи 1924-йисуз чна кIвалерин кьвед лагьай гьаваяр кжажнай.

Сулеймана Дагьустандикай поэмадал кIвалахдай чIавуз важиблу вакьияр кьалурнавай списокни авай (ам адаз хва Мирзе-Юсуфа кIелзавай).

Сулейманаз Дагьустандин литературадикай, Пушкинакай ва Горькийдикай чидай, ам абурукай рахадай.

За 1931-йисалай дахдин секретарь яз кIвалахзавай. Адан манияр кьхизвай, кьхейбуру ада вичи ахтармиш хуьвун патал кIелзавай. Адаз кьезвай чарар кIелзавай, абуруз жавабар кьхизвай. Зи рикел дах кIвалени, хуьрени, общественный уьмуьрдани хьсандиз алама. Ам умун ва сабурулу, сивяй харчи гафар акьуд тийидай инсан тир. Ада секиндив лугьудай са гафуни чIехи таьсир ийидай.

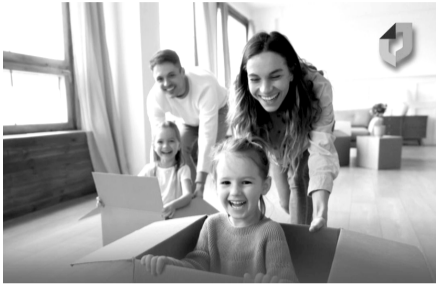
Дагьустандин Советрин сьезддилай гуьгьуьниз ам гзаф районриз фенай.

Сулеймана лугьудай: «Чира жуван дустни душман - гьар кткаядахь галаз фимир».

Сулейманахь мад вичин са мисал авай: «Заргардин кIавузардал куьтен гатаз жедайди туш». Ада мадни меслят кьалурдай: «Кутуг тавунвай чкадал хуш текьедай гуьжетдик кьил кутамир». «ЧIулав шуьшеди нур гудач». «Кьулайсуз чилел лацу фу битмишариз жедач».

Куь ихтиярар Суал-жаваб

Дидевилин капиталдин куьмекдалди кьачунвай квалер гьикл маса гуда?

Чи суалдиз МФЦ-дин пешекарри жаваб гузва. Маса гузвай квал, вири хизангълийрин пай квай хсусият яз, документралди тестикьярнаваз хьун герек я. Эгер юзан тийидай эменнидин пай тамам яш-

дихъ агакь тавунвайданди ятла, ам маса гун патал кьяюмвилин органрин патай ихтиярар герек жезва. Цийи квал маса кьачудайла, аялриз чара ийидай пай маса хгузвай квале авайдалай тлимил тахьун чарасуз я.

Кьяюмвилин органрин меслятдалди маса гайи квалин аялдиз талуку паюнай кьачур пулуни такьатар адан тварцихь банкуна эцигиз жеда. Эгер юзан тийидай эменнидин объект ипотекадикватла, ам маса гун кванзавайдакай банкуни хабар гун лазим я.

Пешекарди алава хьувурвал, кьалурнавай кьайдайрал гьам капиталдин такьатар вири ишлемишай дуьшуьшрани, гьам са кьадарда ишлемишай дуьшуьшрани амална кванзава.

ИП агалун

Регистрация авунвай ИП (хуси карчи) агализ ва маса кардал элячлиз кванзавайбуруз МФЦ-дин идарада куьмек гуда.

Гьиле кьунвай кар акьвазарун ва цийи килелай башламиш хьувун регьят

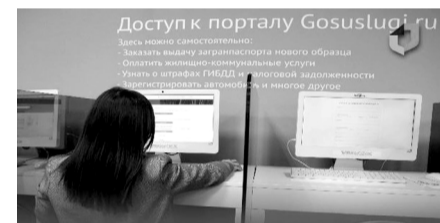
кар туштлани, бязи вахтара карчияр гьак авуниз мажбур жезва. МФЦ-да и месэла гьялун патал агалийрив ихьтин документар хьун герек я: паспорт, ИНН, ОГРНИП (хуси карчидин государстводин регистрацидин асас нумра).

Документар тестикьярда

«Госкьуллугьар» порталдин куьмекдалди кьачур электронный кьуллугьдин чарчин жуьре МФЦ-да басма ийиз ва тестикьяриз жеда.

И кар патал порталда авай жуван хуси кабинетдиз гьахьун ва анай герек тир документ хьагьун лазим я. Документдихь PDF форматдин файл галкьурзава. «Арзаяр» разделда «МФЦ-дай чарчин копия» хкяна кванзава. Арзадин нумра кхьена, агалийривай ам МФЦ-дай тлабиз жеда.

И кар тамамарун патал герек жеда:
- паспорт;
- «Госкьуллугьар» порталда вуганвай арзадин нумра;

- эгер тешкилатдин ва я ИП-дин патай ятла, нотариусди гагилу доверенность.

МФЦ-дин кьуллугьчийри документ чарчел акьудда ва муьгуьрдалди тестикьярда. И дуьшуьшда ам юридический кьуват авай документ яз гьисабзава.

МВД-дин хроникадай

Кьанунсуздаказ кьур буюкреяр

Дагьустандин МВД-дин пресс-кьуллугьди хабар гузвайвал, Кьизляр райондин уголовный розыскдин отделдин ва УЭБиПК-дин кьуллугьчийри УФСБ-дин, Росгвардиядин управленидин «Горец» ОМОН-дин, Росрыболовстводин кьуллугьчийрихь галаз санал тади гьалда кьиле тухвай серенжемдин нетижада Малая Арашевка хуьрун кьережда буюкредин жинсинин балугьар мурклада тунвай морозильникар дуьздакь акьудна. Малум хьайвал, кьанунсуздаказ кьунвай буюкре балугьрин кьадар 2 тондилай гзаф я.

Полициядин кьуллугьчийри шак фенвай 66 йисан яшда авай агали тайинарна ва ам отделдиз хкана. Чкадин агалидин гафаралди, балугьар адан мукьвакьилидинбур я.

И делилдай суд-силис авун патал материал кватнава. Силисчийрин вилик месэла акьвазнава: шак фенвайдаз яруктабда гьатнавай балугьар гьинай атайди ятла, гьа чешме тайинарун.

Шак фенвайдавай вахчур буюкрейрин са чешме экспертиза авун патал ракурнава.

Кьез чидани?

Машгьур алимрикай делилар

- Алим Менделеев неинки химик, гьакл энциклопедийрин изданийриз ма-кьалаяр кхьизвай авторни тир.
- Ньютон зурба алим тир, амма ада-лай вичихъ авай чирвилерай студентриз тарсар гуз алакьнач. Тринити-колледжда лектор яз квалалахал акьвазайла, адан тарсара саки вири студентар ксузвай.
- Ньютон лордрин Палатадин векил-рикай сад тир, ада вири заседанийра иштиракдай, амма анрал ам гич рахадачир. Сад лагьай сеферда яз ада заседанидал ихьтин гафар лагьана: «Жанабияр, та-вакьу хьурай, даклар клева, гар гьатзава. Заз мекуь жез кичеда».
- Фонограф ва лампа арадал гьайиди тир Томас Эдисона вертолет тукьлуьрунин жигьетдайни тежрибаяр тухвана. Вертолетда кудаь затлуни еринда барут ишле-

мишун кьетгнавай. Амма, тежрибаяр тухудайла, са шумудра еке хьиткьинунар хьуники адан фабрикадизни зарар хьанай. Алим вичин тежрибаяр акьвазаруниз мажбур хьана.

• Вичихъ еке агалкьунар хьайи америкави алим Томас Эдисона фил токдив яна кьенай.

• Алим Никола Тесла «3» рекемдив ажайиб жуьреда эгечизавай. Мисал яз, кваллиз гьахьдалди вилик ам пуд сеферда адал элкьезвай.

• Алим-химик Мери 19-асирда а кардалди машгьур хьана хьи, ада инсандин ивидик ракуь квайди тестикьярна.

• Альберт Эйнштейна, 1930-йисуз США-диз фейила, автографар анжах пулунихъ гузвай. Арадал атай такьатар ада мергьяматлувилин краин реке хажрна.

Гьазурайди - К.ФЕРЗАЛИЕВ

Спорт

Кьурагьани Сардархуьре...

ВОЛЕЙБОЛ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Са тлимил йикьар идалай вилик Кьурагь райондин Кирийрин хуьрун школа-интернатда, Советрин Союздин Игит Эсед Салигьован экуь кьаматдиз бахшна, итимрин арада волейболдай республикадин 52-турнир кьиле фена.

Акьажунра Хив, Дербент, Мегьарамдхуьрун, Ахцегь районрай ва Дербентдай тир командайри иштиракна. Спортдин майдандал кьве дестедиз пай хьана, кьугьвазвайбурун алакьунрикай гзаф кьадар тамашчийрини лезет хкудна.

Кьугьунра Кьурагь райондин команда 1-чкадиз лайихлу хьана. Дербент ва Хив районрин командайри 2 ва 3-чкаяр кьуна. Гьалибчийрив шабагьар вахкудай мярекатда Кьурагь райондин кьил Замир Азизова, кьвенкьвечи чкаяр кьурбур тебрик авуналди, виридахъ мягькем сагьвал, спортда мадни еке агалкьунар хьун алхисна. Турнирдин багьа мугьманрин жергеда образованидин гьуьрметлу кьуллугьчи, спортдин ветеран Нурагьмед Кативовни авай. 1971-йисалай инихъ и турнир ада кьил кутуналди тешкилзава.

Хьсан тешкиллувал аваз кьиле фейи турнирда кьвенкьвечи чкаяр кьур вири командайриз медалар, грамотаяр, пулдин ва спортдин пишкешар гана.

* * *

3-майдиз Кьурагь, Дагьустандин халкьдин артист Исамудин Агьмедован экуь кьаматдиз бахшна, Кьиблепатан Дагьустандин умуми образованидин идарайра кьелзавай аялрин арада волейболдай кьиле фейи турнирда Мегьарамдхуьрун, Ахцегь, Кьурагь районрин ва Белиж посёлокдин командайри иштиракна.

Ик, хьсан тешкиллувал аваз ва судьяйрин кьарардалди кругдин кьайдада кьиле фейи кьугьунрин нетижада Кьурагь райондин командади гьалибвал кьазанмишна. Белиж посёлокдин ко-

мандади - 2, Ахцегь райондин командади 3-чкаяр кьуна. Гьалибчийрив шабагьар вахкудай мярекатда И. Агьмедован багьрийрини иштиракна. Турнир тешкилунай ва кьиле тухунай абурув Кьурагь райондин кьил 3. Азизован патай Чухсагьулдин чар вахкана. Чпин нубатдай яз, рагьметлудан багьрийрини райондин кьиле авай ксариз сагьрай лагьана, турнир кьведай йисузни давамардайди раижна.

Кьвенкьвечи чкаяр кьур вири командайриз медалар, грамотаяр, пулдин ва спортдин пишкешар гана. Гьалибчи командадиз - гуьрчег Кубокни. Судьяйрин кваллахдизни кьимет тагана тунач.

* * *

ДЗЮДО

Са шумуд югь идалай вилик Стлал Сулейманан райондин Сардархуьре жаванрин арада дзюдодай республикадин кьвенкьвечивал патал акьажунар кьиле фена. Ана Махачкьала, Дербент,

Буйнакск, Кьизилюрт шегьеррай, Стлал Сулейманан, Мегьарамдхуьрун, Хив, Новоллак, Кьаякент, Агьул

районрай тир 100-лай виниз спортсменри иштиракна.

Турнир ачухуниз талукарнавай шад мярекатдал Стлал Сулейманан райондин администрациядин кьилин 1-заместитель Лацис Оружева, спортдин, туризмдин ва жегьилрин краин рекьяй комитетдин директор Чингиз Абдулмежидова, «Леки» ФК-дин президент Р. Агьамирзоева ва масабур жаванрин тварцихъ чими келимаяр лагьана.

Кьизгьиндаказ кьиле фейи акьажунрин нетижада Стлал Сулейманан райондин дзюдоистрин командади 1-чка кьуна. Дагьустандин кьвенкьвечи лагьай тварциз Ибрагьим Эседуллаев, Назим Мейланов, Вели Саругьланов, Замир Магьмудов лайихлу хьана.

ИСЛЕН, 13-май	
РГВК	
07:00	Время новостей Дагестана. Итоги
08:00	М/с «Маша и медведь» (0+)
08:15	М/с «Супер Мязу»
08:30	«Арт-клуб» (0+)
08:50	Х/ф «Евдокия»
10:40	«Дагестан туристический» (0+)
11:00	«Служа Родине»
11:15	Ток-шоу «Говорить разрешается» (12+)
12:30	Время новостей Дагестана
12:50	Т/с «Доктор Тырса» 1-2 с. (16+)
14:30, 16.30	Время новостей Дагестана
14:50	Передача на дагестанском языке (12+)
15:30	Т/с «Бедные родственники» 1 с. (16+)
16:50	«Удивительные горы» (0+)
17:05	Т/с «Записки экспедитора тайной канцелярии» 1 с. (16+)
17:55	Т/с «Записки экспедитора тайной канцелярии» 2 с. (16+)
18:50	Передача на табасаранском языке «Мил» (12+)
19:30	Время новостей Дагестана
20:00	Время новостей. Махачкала
20:20	«Подобности»
20:55	«И в шутку, и всерьез» (12+)
21:05	«Удивительные горы» (12+)
21:25	«Психологическая азбука» (12+)
21:55	Д/ц «Заповедники РФ» «Дарвинский заповедник»
22:30	Время новостей Дагестана
23:00	Время новостей. Махачкала
23:20	«Угол зрения» (12+)
00:00	Д/ц «Моя любовь – Россия» «Колыда пришла, Рождество пришло!» (12+)

ПЕРВЫЙ
05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.20 «Модный приговор».
10.10 «Жить здорово!» (16+).
11.00 «Информационный канал».
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал».
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.05 «Мужское/Женское» (16+).
17.00 «Информационный канал».
18.00 Вечерние новости.
18.30 «Информационный канал».
19.55 «Куклы наследника Тутти».
21.00 «Время».
22.00 Т/с «Ищейка».
22.55 «Большая игра».
23.55 Х/ф «Обыкновенный фашизм 2».
01.05 «Подкаст.Лаб».
01.50 «Подкаст.Лаб».

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания «Турчидаг» (на лакском языке).
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
21:05 Местное время. Вести-Дагестан.
05:00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут».
14.00 «Вести».
14.55 «Наши».
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов».
17.30 «60 минут».
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Свет в окне».
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьевым».
02.05 Т/с «Тайны следствия».
03.45 Т/с «Версия».

НТВ
04.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
06.30 «Утро. Самое лучшее».
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Пес».
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Пес».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие».
14.00 «Место встречи».
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью».
17.50 «ДНК».
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Дельфин».
22.15 Т/с «Зопасный выход».
23.35 «Сегодня».
00.00 Т/с «Зопасный выход».
00.55 Т/с «Форс-Мажор».
04.20 Т/с «Агентство скрытых камер».

ДОМАШНИЙ
06.30 «По делам несовершеннолетних».
07.25 «Давай разведемся!».
08.25 «Тест на отцовство».
10.40 Д/ф «Понять. Простить».
11.55 Д/ф «Порча».
13.00 Д/ф «Знахарка».
13.35 Д/ф «Верну любимого».
14.10 Д/ф «Голоса ушедших душ».
14.45 Мелодрама «Меня зовут Саша».
19.00 Мелодрама «Тонкая линия жизни».
23.20 Д/ф «Понять. Простить».
00.35 Д/ф «Порча».
01.35 Д/ф «Знахарка».
02.05 Д/ф «Голоса ушедших душ».
02.30 «6 кадров».
02.50 Т/с «Анатомия сердца».
06.20 «По делам несовершеннолетних».

ТВ-ЦЕНТР
06.00 «Настроение».
08.10 «Москва резинová».
08.40 Х/ф «Загадка Пифагора».
10.40 Д/ф «Актерские драмы. По законам детектива».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Московские тайны. Гости из прошлого».
13.40 «Мой герой».
14.30 «События».
15.00 Х/ф «Я иду тебя искать. Взрыв».
16.55 Д/ф «Королевы без королей».
17.50 «События».
18.10 Х/ф «Слепой метод».
22.00 «События».
22.35 Спецрепортаж.
23.05 «Знак качества».
00.00 «События».
00.30 «Петровка, 38».

ЗВЕЗДА
05.20 Х/ф «Часовщик».
07.00 «Сегодня утром».
09.00 «Новости дня».
09.15 «Открытый эфир».
11.00 Т/с «Государственная граница».
12.30 Т/с «Отражение».
13.00 «Новости дня».
13.25 Т/с «Отражение».
15.00 Военные новости.
15.05 Т/с «Отражение».
17.00 «Новости дня».
17.15 Т/с «Отражение».
18.00 Д/с «105 дней незначимой войны».
18.50 «Специальный репортаж».
19.00 «Новости дня».
19.55 «По горячим следам».
20.10 «Скрытые угрозы».
21.00 «Открытый эфир».
22.45 «Между тем» с Н. Метлиной.
23.15 Т/с «Государственная граница».
00.50 Т/с «Агентство его превосходительства».

САЛАСА, 14-май	
РГВК	
07:00, 08.30, 12.30	Время новостей Дагестана
07:20, 14.50	Передача на табасаранском языке «Мил» (12+)
08:00	М/с «Маша и медведь» (0+)
08:15	М/с «Супер Мязу»
08:50	Д/ц «Неизвестные сражения Великой Отечественной»
09:35	«И в шутку, и всерьез» (12+)
09:45	«Дагестанский календарь» (0+)
09:50	Т/с «Бедные родственники» 1 с. (16+)
10:40	Д/ц «Моя любовь – Россия» «Колыда пришла, Рождество пришло!» (12+)
11:05	«Угол зрения» (12+)
11:35	«Подобности»
12:10	«Удивительные горы» (0+)
12:50	Т/с «Доктор Тырса» 3-4 с. (16+)
14:30, 16.30	Время новостей Дагестана
15:30	Т/с «Бедные родственники» 2 с. (16+)
16:50	«Удивительные горы. Лучшее» (0+)
17:05	Т/с «Записки экспедитора тайной канцелярии» 3-4 с. (16+)
18:50	Передача на лакском языке (12+)
19:30	Время новостей Дагестана
20:00	Время новостей. Махачкала
20:20	«Дагестан туристический» (0+)
20:35	«Время есть!» (0+)
21:10	Ток-шоу «Общественный интерес»
22:30	Время новостей Дагестана
23:00	Время новостей. Махачкала
23:20	«Колеса» (12+)
00:10	Проект «Симбирская кругосветка» Выпуск 32-й (12+)

ПЕРВЫЙ
05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.20 «Модный приговор».
10.10 «Жить здорово!» (16+).
11.00 «Информационный канал».
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал».
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (12+).
16.05 «Мужское/Женское» (16+).
17.00 «Информационный канал».
18.00 Вечерние новости.
18.30 «Информационный канал».
19.55 «Куклы наследника Тутти».
21.00 «Время».
22.00 Т/с «Ищейка».
23.00 «Большая игра».
00.00 «Подкаст.Лаб».
00.45 «Подкаст.Лаб».
01.30 «Подкаст.Лаб».

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания «Очар» (на ку-малском языке).
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
21:05 Местное время. Вести-Дагестан.
05:00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут».
14.00 «Вести».
14.55 «Наши».
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов».
17.30 «60 минут».
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Свет в окне».
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьевым».
02.05 Т/с «Тайны следствия».
03.45 Т/с «Версия».

НТВ
04.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
06.30 «Утро. Самое лучшее».
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Пес».
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Пес».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие».
14.00 «Место встречи».
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью».
17.50 «ДНК».
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Дельфин».
22.15 Т/с «Зопасный выход».
23.35 «Сегодня».
00.00 Т/с «Зопасный выход».
00.55 Т/с «Форс-Мажор».
04.20 Т/с «Агентство скрытых камер».

ДОМАШНИЙ
06.30 «По делам несовершеннолетних».
07.20 «Давай разведемся!».
08.20 «Тест на отцовство».
10.30 Д/ф «Понять. Простить».
11.45 Д/ф «Порча».
12.55 Д/ф «Знахарка».
13.30 Д/ф «Верну любимого».
14.05 Д/ф «Голоса ушедших душ».
14.40 Мелодрама «Садовница».
19.00 Мелодрама «Солнце, море и любовь».
23.30 Д/ф «Понять. Простить».
00.45 Д/ф «Порча».
01.45 Д/ф «Знахарка».
02.10 Д/ф «Голоса ушедших душ».
02.35 «6 кадров».
02.55 Т/с «Анатомия сердца».

ТВ-ЦЕНТР
06.00 «Настроение».
08.10 «Доктор И!».
08.45 Х/ф «Загадка Цезаря».
10.40 Д/ф «Актерские драмы. Последние роли».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Московские тайны. Семь сестер».
13.40 «Мой герой».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.00 Х/ф «Я иду тебя искать. Фарфоровые мудрцы».
16.55 Д/ф «Николай Караченцов. Угрожение плейбоя».
17.50 «События».
18.10 Х/ф «Слепой метод 2».
22.00 «События».
22.35 «Закон и порядок».
23.05 Д/ф «Как стать старухой в 50».
00.00 «События».
00.30 «Петровка, 38».

ЗВЕЗДА
05.10 Т/с «Отражение».
07.00 «Сегодня утром».
09.00 «Новости дня».
09.15 «Открытый эфир».
11.00 Т/с «Государственная граница».
12.30 Т/с «Отражение».
13.00 «Новости дня».
13.25 Т/с «Отражение».
15.00 Военные новости.
15.05 Т/с «Отражение».
17.00 «Новости дня».
17.15 Т/с «Отражение».
18.00 Д/с «105 дней незначимой войны».
18.50 «Специальный репортаж».
19.00 «Новости дня».
19.55 «По горячим следам».
20.10 «Улика из прошлого».
21.00 «Открытый эфир».
22.45 «Между тем» с Н. Метлиной.
23.15 Т/с «Государственная граница».
00.55 Т/с «Агентство его превосходительства».

АРБЕ, 15-май	
РГВК	
07:00, 08.30, 12.30	Время новостей Дагестана
07:20, 14.50	Передача на лакском языке «Арчи ва агьлу» (12+)
08:00	М/с «Маша и медведь» (0+)
08:15	М/с «Супер Мязу»
08:50	Д/ц «Неизвестные сражения Великой Отечественной» «Битва за Великие Луки»
09:35	«И в шутку, и всерьез» (12+)
09:45	«Дагестанский календарь» (0+)
09:50	Т/с «Бедные родственники» 2 с. (16+)
10:20	Проект «Симбирская кругосветка» Выпуск 32-й (12+)
10:40	Д/ц «Моя любовь – Россия» «Одиссей из Симферополя» (12+)
11:10	Ток-шоу «Общественный интерес»
12:50	Т/с «Доктор Тырса» 5 с. (16+)
13:40	Т/с «Доктор Тырса» 6 с. (16+)
14:30, 16.30	Время новостей Дагестана
15:30	Т/с «Бедные родственники» 3 с. (16+)
16:50	«Удивительные горы. Лучшее» (0+)
17:05	Т/с «Записки экспедитора тайной канцелярии» 5-6 с. (16+)
18:50	Передача на даргинском языке (12+)
19:30	Время новостей Дагестана
20:00	Время новостей. Махачкала
20:20	«Здоровье» в прямом эфире
21:10	«Женщина Дагестана»
21:40	«Дагестан туристический» (0+)
22:00	«Городская среда»
22:30	Время новостей Дагестана
23:00	Время новостей. Махачкала
23:20	«Аутодафе» (12+)

ПЕРВЫЙ
05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.20 «Модный приговор».
10.10 «Жить здорово!» (16+).
11.00 «Информационный канал».
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал».
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.05 «Мужское/Женское» (16+).
17.00 «Информационный канал».
18.00 Вечерние новости.
18.30 «Информационный канал».
19.55 «Куклы наследника Тутти».
21.00 «Время».
22.00 Т/с «Ищейка».
23.00 «Большая игра».
00.00 «Подкаст.Лаб».
00.45 «Подкаст.Лаб».
01.30 «Подкаст.Лаб».

РОССИЯ 1
09:00 Канал национального вещания «Маданият на аварском языке».
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
21:05 Местное время. Вести-Дагестан.
05:00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут».
14.00 «Вести».
14.55 «Наши».
16.00 «Вести».
16.30 «Малахов».
17.30 «60 минут».
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Свет в окне».
23.30 «Вечер с Владимиром Соловьевым».
02.05 Т/с «Тайны следствия».
03.45 Т/с «Версия».

НТВ
04.50 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
06.30 «Утро. Самое лучшее».
08.00 «Сегодня».
08.25 Т/с «Пес».
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Пес».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие».
14.00 «Место встречи».
16.00 «Сегодня».
16.45 «За гранью».
17.50 «ДНК».
19.00 «Сегодня».
20.00 Т/с «Дельфин».
22.15 Т/с «Зопасный выход».
23.35 «Сегодня».
00.00 Т/с «Зопасный выход».
00.55 Т/с «Форс-Мажор».
02.50 Т/с «Объявлен в розыск».
04.20 Т/с «Агентство скрытых камер».

ДОМАШНИЙ
06.30 «По делам несовершеннолетних».
07.20 «Давай разведемся!».
08.20 «Тест на отцовство».
10.30 Д/ф «Понять. Простить».
11.45 Д/ф «Порча».
12.55 Д/ф «Знахарка».
13.30 Д/ф «Верну любимого».
14.05 Д/ф «Голоса ушедших душ».
14.40 Мелодрама «Тонкая линия жизни».
19.00 Мелодрама «Родные и близкие».
23.30 Д/ф «Понять. Простить».
00.45 Д/ф «Порча».
01.45 Д/ф «Знахарка».
02.1

ЖУЬМА, 17-МАЙ

РТВК
07:00, 08:30 Время новостей Дагестана
07:20, 14:50 Передача на аварском языке
08:00 М/с «Маши и медведь» (0+)
08:15 М/с «Супер Мая»
08:50 Д/ц «Неизвестные сражения Великой Отечественной» «Второй штурм Линии Маннергейма» (16+)
09:35 «И в шутку, и всерьез» (12+)
09:45 «Дагестанский календарь» (0+)
09:50 Т/с «Бедные родственники» 4 с. (16+)
10:40 Д/ц «Моя любовь – Россия!» «Ростовский кремль как вершина древнерусской культуры» (12+)
11:10 «Денеб ЛФЛ Дагестан» (12+)

12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Т/с «Доктор Тырса» 9-10 с. (16+)
14:30 Время новостей Дагестана
15:30 Т/с «Бедные родственники» 5 с. (16+)
16:30 Время новостей Дагестана
16:50 «Арт-клуб» (0+)
17:10 Концерт (12+)
18:50 Передача на кумыкском языке (12+)
19:30 Время новостей Дагестана
20:00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности»
20:55 «Мир Вашему дому»
21:20 «Крутой стол»
22:00 «Время спорта»
22:30 Время новостей Дагестана
23:00 Время новостей. Махачкала
23:20 «Глобальная сеть»

ПЕРВЫЙ

05:00 «Доброе утро».
09:00 Новости.
09:20 «Модный приговор».
10:10 «Жить здорово!» (16+)
11:00 «Информационный канал» (16+).
12:00 Новости.
12:15 «Информационный канал» (16+).
15:00 Новости.
15:15 «Давай поженемся!»
16:05 «Мужское/Женское»
17:00 «Информационный канал» (16+).
18:00 Вечерние новости.
18:45 «Человек и закон». (16+)
19:45 Телеигра «Поле чудес». (16+).
21:00 «Время».
21:45 Х/ф «Страсти по Матвею». (16+).
00:00 «Подкаст.Лаб». (16+).
00:45 «Подкаст.Лаб». (16+).
01:30 «Подкаст.Лаб».

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Шалбуздаг» (на лезгинском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:15 Местное время. Вести-Дагестан

05:00 «Утро России».
09:55 «О самом главном».
11:00 «Вести».
11:30 «60 минут». (12+).
14:00 «Вести».
14:55 «Судьба человека с Борисом Корчевниковым». (12+).
16:00 «Вести».
16:30 «Прямой эфир».
17:30 «60 минут». (12+).
20:00 «Вести».
21:15 «Вести. Местное время».
21:30 «Удивительные люди. Новый сезон». Финал. (12+).
00:20 Х/ф «Том, где нас нет». (12+).

НТВ

04:50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06:30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08:00 «Сегодня».
08:25 Т/с «Песк». (16+).
10:00 «Сегодня».
10:35 Т/с «Песк». (16+).
13:00 «Сегодня».
13:25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14:00 «Место встречи». (16+).
16:00 «Сегодня».
16:50 «ДНК». (16+).
17:55 «Жди меня». (12+).
19:00 «Сегодня».
20:00 Т/с «Дельфин». (16+).
22:15 Т/с «Запасный выход». (16+).
00:00 Своя правда.
02:10 «Квартирный вопрос».
03:00 Т/с «Объявлен в розыск». (16+).

ДОМАШНИЙ

06:30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
07:20 «Давай разведемся!» (16+).
08:20 «Тест на отцовство». (16+).
10:30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
11:45 Д/ф «Порча». (16+).
12:55 Д/ф «Знахарка». (16+).
13:30 Д/ф «Верну любимого». (16+).
14:05 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).
14:40 Мелодрама «Родные и близкие». (16+).
19:00 Мелодрама «Горький мед...» (16+).
23:15 «Уютное утро». (16+).
23:45 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
01:00 Д/ф «Порча». (16+).
02:00 Д/ф «Знахарка». (16+).
02:25 Д/ф «Голоса ушедших душ». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06:00 «Настроение». (12+)
08:20 Х/ф «Загадка Монти Холла». (16+).
10:15 Х/ф «Загадка Ферма». (16+).
11:30 «События». (16+).
11:50 Х/ф «Загадка Ферма». (16+).
12:30 Х/ф «Загадка Эйлера». (12+).
14:30 «События». (16+).
14:50 «Город новостей».
15:00 Х/ф «Загадка сангаку». (12+).
16:55 Д/ф «Легенды эстрады. Цыганское счастье». (16+).
17:50 «События». (16+).
18:05 Х/ф «Стрелуха. Конфетная ледя». (12+).
22:00 «В центре событий». (16+).
23:00 «Хорошие песни». (12+).
00:35 Х/ф «Лекарство против страха». (12+).
02:10 Д/ф «Братья Вайнеры. Место встречи».

ЗВЕЗДА

06:25 Т/с «Ялта-45». (16+)
09:00 Новости дня. (16+).
09:20 «Ищу своих». (12+).
10:10 «По горячим следам». (16+).
10:30 Т/с «Щит и меч». (16+).
13:00 Новости дня. (16+).
13:25 Т/с «Щит и меч». (16+).
15:00 Военные новости.
15:05 Т/с «Щит и меч». (16+).
17:00 Новости дня. (16+).
17:20 Т/с «Щит и меч». (16+).
19:00 Новости дня. (16+).
19:40 Д/с «Загадки века»
20:30 Д/с «Война миров». (16+).
21:20 «Специальный репортаж. Что русскому смешно...» (12+).
22:00 «Здравствуйте, товарищи!» (16+).
23:30 «Музыка+». (12+).
00:55 Х/ф «Любимая женщина механика Гаврилова». (12+).
02:15 Х/ф «Свидание на Млечном пути». (12+).

КИШ, 18-МАЙ

РТВК
07:00, 16:30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на кумыкском языке (12+)
08:00 М/с «Маши и медведь» (0+)
08:15 М/с «Супер Мая»
08:50 Д/ц «Неизвестные сражения Великой Отечественной» «Защищая ворота Кавказа» (16+)
09:35 «И в шутку, и всерьез» (12+)
09:45 «Дагестанский календарь» (0+)
09:50 Т/с «Бедные родственники» 5 с. (16+)
10:40 Д/ц «Моя любовь – Россия!» «Лики невянской истории»
11:35 «Мир Вашему дому»
12:05 «Время есть!» (0+)
12:50 Т/с «Роди жизни» 1-2 с. (16+)
14:30 «Удивительные горы» (0+)

14:50 Чемпионат Дагестан по футболу в формате 8х8. 15 тур. «Бейкер Стрит» (Махачкала) – «Гуниб» (Махачкала)
16:50 «Удивительные горы. Лучшее» (0+)
17:05 Т/с «Роди жизни» 3-4 с. (16+)
18:50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» (12+)
19:30 Время новостей Дагестана
19:55 «Точка зрения»
20:10 «Дежурная часть»
20:20 «Культурный код»
20:40 «Дагестан туристический» (0+)
21:00 «Ульяна спросит»
22:00 Д/ц «Заповедники РФ» (12+)
22:30 Время новостей Дагестана
22:50 Х/ф «Гордемарини III» (16+)

ПЕРВЫЙ

05:30 «Подкаст.Лаб». (16+).
06:00 «Доброе утро». Суббота. (12+).
09:00 «Умницы и умники». (12+).
09:45 «Слово пастыря». (12+).
10:00 «Наше все». (12+).
11:05 «Проют». (12+).
12:00 «Прерванный полет Гарри Пауэрса». (16+).
15:00 «Мариуполь. Возвращение домой». (16+).
16:50 «Я люблю мою страну».
18:00 Вечерние новости.
18:20 Х/ф «Страсти по Матвею». (16+).
21:00 «Время».
21:35 «Сегодня вечером». (16+).
23:00 Х/ф «Анатомия падения». (18+).
01:55 «Подкаст.Лаб». (16+).

РОССИЯ 1

05:00 «Утро России». Суббота.
08:00 «Вести». Местное время.
08:20 Местное время. Суббота.
08:35 «По секрету всему свету».
09:00 «Формула еды». (12+).
09:25 «Пятеро на одного».
10:10 «Сто к одному».
11:00 «Вести».
11:50 «В кругу друзей».
12:50 «Доктор Мясников». (12+).
14:00 «Вести».
14:50 «Юмор! Юмор! Юмор!» (16+).
17:00 «Вести».
17:50 «Привет, Андрей!» (12+).
20:00 «Вести».
21:00 Х/ф «Весна заповедника». (16+).
00:35 Х/ф «Любовь под микроскопом». (12+).
04:05 Х/ф «Красотка». (12+).

НТВ

04:50 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06:20 «Жди меня». (12+).
07:20 «Смот». (16+).
08:00 «Сегодня».
08:20 «Поедем, поедим!» (16+).
09:20 «Едим дома».
10:00 «Сегодня».
10:20 «Главная дорога». (16+).
11:00 «Живая еда с С. Малоземовым». (12+).
12:00 «Квартирный вопрос» Гарри Пауэрса.
13:00 «Секрет на миллион». (16+).
15:00 «Своя игра».
16:00 «Сегодня».
16:20 «ЧП. Последствия».
17:00 «Следствие вели...» (16+).
19:00 «Центральное телевидение».
20:20 «Ты не поверишь!» (16+).
21:20 «Звезды». Финал.
00:00 «Международная пилорама». (18+).
00:50 Захар Прилепин. «Уроки русского».

ДОМАШНИЙ

06:30 Д/ф «Верну любимого». (16+).
07:15 Мелодрама «Колдовское озеро». (16+).
09:20 «Уютное утро». (16+).
09:50 Мелодрама «Королева танца», 1-8 с. (16+).
19:00 Т/с «Великолепный век», 29 и 30 с. (Турция). (16+).
23:45 Мелодрама «Ускользящая жизнь». (Россия). (16+).
01:45 Мелодрама «Меня зовут Саша». (Россия). (16+).
04:55 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).
06:20 Д/ф «Верну любимого». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06:15 «Православная энциклопедия». (6+).
06:40 Д/ф «Святые и близкие. Ксения Петербургская». (16+).
07:20 Х/ф «Слепой метод 3». (16+).
10:55 Просто & вкусно. (16+).
11:30 «События». (16+).
11:45 «Смешите меня семеро». (16+).
12:50 «Москва резиновая»
13:15 Х/ф «Я иду тебя искать. Притворство». (16+).
14:45 Х/ф «Я иду тебя искать. Притворство». (16+).
15:25 Х/ф «Я иду тебя искать. Воздух». (16+).
17:20 Х/ф «Я иду тебя искать. Апель». (16+).
19:10 Х/ф «Я иду тебя искать. Долго и счастливо». (16+).
21:00 «Постскриптум».
22:05 «Право знать!»
23:25 «События». (16+).
23:55 Д/ф «Русские тайны. Сбежавшие вожди Третьего рейха».

ЗВЕЗДА

06:10 Х/ф «Старик Хоттабыч». (6+).
07:55 «Морской бой». (16+).
09:00 «Музыка». (16+).
09:20 Х/ф «Акция». (12+).
11:10 «Мужики». (16+).
11:40 «СССР. Знак качества» с Иваном Охлобыстиным.
12:30 «Не факт!» (12+).
13:00 «Новости дня». (16+).
13:15 «Легенды науки».
14:00 «Главный день».
14:50 «Время героев».
15:25 Х/ф «Фронт в тылу врага». (12+).
19:00 «Новости дня». (16+).
19:25 Х/ф «Огарева, 6». (12+).
21:15 Всероссийский вокальный конкурс «Звезда-2024». Отборочный тур. (6+).
22:50 Х/ф «Размах крыльев». (12+).
00:50 Т/с «И снова Анискин». (12+).
04:10 Х/ф «Акция». (12+).
05:45 Х/ф «Действуй по обстановке!» (12+).

ГЯД, 19-МАЙ

РТВК
07:00, 08:30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» (12+)
08:00 М/с «Маши и медведь» (0+)
08:15 М/с «Супер Мая»
08:50 Х/ф «Гордемарини III» (16+)
10:45 «Культурный код»
11:00 «Ульяна спросит»
11:55 «Умники и умницы Дагестана» (0+)
12:30 Детские новости
12:50 «Арт-клуб» (0+)
13:15 Ток-шоу «Общественный интерес» (12+)
14:35 «Дагестан туристический» (0+)

14:50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» (12+)
15:30 «Дежурная часть»
15:45 «Человек и право»
17:00 Центральный матч.
18:30 Детские новости
18:50 Передача на рутульском языке (12+)
19:30 Время новостей Дагестана. Итоги
20:35 «Служа Родине»
20:50 Ток-шоу «Говорить разрешается» (12+)
22:00 Х/ф «Возвращение мушкетеров, или Сокровища кардинала Мазарини» (16+)
00:05 Проект «Почтовый дождь» Выпуск 20
00:30 Время новостей Дагестана. Итоги

ПЕРВЫЙ

06:00 Новости.
06:10 «Подкаст.Лаб». (16+).
06:55 «Играй, гармонь любимая!» (12+).
07:40 «Часовой». (12+).
08:10 «Здоровье». (16+).
09:20 «Менталион».
09:40 «Непутевые заметки»
10:00 «Новости».
10:15 «Играем свадьбу!»
11:05 «Жизнь других».
12:00 «Новости».
12:15 «Повара на колесах»
13:10 «Видели видео?»
14:50 «Телевидение изнутри». (16+).
18:00 Вечерние новости.
19:00 «Три аккорда. Новый+»
21:00 «Время».
23:00 «Что? Где? Когда?» (16+).
00:10 «Подкаст.Лаб».
00:55 «Подкаст.Лаб».
01:40 «Подкаст.Лаб».

РОССИЯ 1

06:10 Х/ф «Мамина любовь». (12+).
08:00 Местное время. Воскресенье.
08:35 «Когда все дома с Тимуром Кизяковым».
09:25 «Утренняя почта с Николаем Басковым».
10:10 «Сто к одному».
11:00 «Вести».
12:00 «Большие перемены».
13:00 Х/ф «Не твоё дело». (12+).
17:00 «Вести».
17:50 «Песни от всей души». (12+).
20:00 «Вести недели».
22:00 «Москва. Кремль. Путин».
22:40 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьёвым». (12+).
01:05 Х/ф «Мамина любовь». (12+).

НТВ

06:30 «Центральное телевидение». (16+).
08:00 «Сегодня».
08:20 «У нас вытворяют!»
10:00 «Сегодня».
10:20 «Первая передача». (16+).
11:00 «Чудо техники».
12:00 «Дачный ответ».
13:00 «Наш ПотребНадзор». (16+).
14:00 «Однажды». (16+).
15:00 «Своя игра».
16:00 «Сегодня».
16:20 «Человек в праве с А. Куницыным». (16+).
17:00 «Следствие вели...» (16+).
18:00 «Новые русские сенсации». (16+).
19:00 «Итоги недели».
20:20 «ВИА Суперстар!» (16+).
23:50 «Звезды сошлись».
01:25 «Основано на реальных событиях».

ДОМАШНИЙ

06:30 Д/ф «Верну любимого». (16+).
07:50 Мелодрама «Ускользящая жизнь». (Россия). (16+).
09:55 «Пять ужинов». (16+).
10:10 Мелодрама «Пока все дома». (16+).
14:45 Мелодрама «Горький мед...» (16+).
19:00 Т/с «Великолепный век», 31 и 32 с. (Турция). (16+).
23:45 Мелодрама «Колдовское озеро». (16+).
01:40 Мелодрама «Садовница». (16+).
04:50 «6 кадров». (16+).
05:00 Д/с «Настоящая Ванга». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

05:50 Х/ф «Стрелуха. Конфетная ледя». (12+).
08:55 «Здоровый смысл».
09:30 Х/ф «Лекарство против страха». (12+).
11:30 «События». (16+).
11:45 «Люди на смех». Концерт. (12+).
12:50 Х/ф «Однажды двадцать лет спустя».
14:30 «Московская неделя». (12+).
15:00 Д/ф «Дорогие товарищи. Грузинская мафия». (16+).
15:55 Д/ф «Русские тайны. Жизнь после смерти». (16+).
16:40 «Прощание». (16+).
17:35 Х/ф «Заложница». (12+).
21:15 Х/ф «Смерть на языке цветов». (16+).
00:35 «События». (16+).
00:50 «Петровка, 38». (16+).

ЗВЕЗДА

07:05 Х/ф «Огарева, 6». (12+).
09:00 «Новости недели».
09:25 «Служу России».
09:55 «Военная премия»
10:40 «Легенды армии».
11:30 «Моторы и колесса»
12:20 Д/с «Война миров»
13:10 «Код доступа».
14:00 «Улика из прошлого»
14:50 «Скрытые угрозы»
15:40 Д/с «Секретные материалы».
16:30 Д/с «Загадки века»
17:20 «Специальный репортаж. Что русскому смешно...» (16+).
18:00 «Главное с О. Беловой». Прямой эфир.
19:40 Церемония вручения премии министерства обороны РФ
21:10 Д/с «Легенды советского сыска».
23:00 «Фетисов». (12+).
23:55 Х/ф «Ва-банк». (16+).

КУЛЬТУРА 13-19-МАЙДАЛДИ

ИСЛЕН
06:30 «Пешком...» Москва причудлива.
07:05 Черные дыры. Белые пятна.
07:45 Д/ф «Самора Дом Сандра».
08:10 Невский ковчег. Теория невозможного. О. Будаев.
08:40 Х/ф «Ищите женщину», 1 с.
10:00 «Наблюдатель».
10:15 «Наблюдатель».
11:15 ХХ век. «Путь к совершенству. Репетиции Георгия Свиридова».
12:30 «Новости культуры».
12:45 «Новости. Подробно. Арт».
13:00 Х/ф «Директор».
15:30 Д/ф «Князь Потемкин. Черноморский воститель».
16:00 «Линия жизни. А. Олешко».
17:00 «Новости культуры».
17:15 «Новости фортепианного искусства. Д. Моселев».
18:25 «Рассказы из русской истории». В. Мединский.
19:30 «Новости культуры».
19:45 «Главная роль».
20:05 «Правила жизни».
20:30 «Спокойной ночи, малыши»
20:45 Д/ф «Старое радио».
21:30 «Сати. Несукая классика...» с Н. Совкиной и С. Уваровым.
22:10 Х/ф «Я тебя ненавижу».
23:45 «Новости культуры».
00:00 Т/с «Порус», 267 с. (Индия).
00:20 Т/с «Порус», 268 с. (Индия).
00:40 Т/с «Порус», 269 с. (Индия).
01:00 ХХ век. «Путь к совершенству. Репетиции Георгия Свиридова».
02:15 Д/ф «Ширинский идол».

САЛАСА
06:30 «Пешком...» Москва хромая
07:05 «Театральная летопись», ч. 1.
07:35 Д/ф «В поисках гробницы Клеопатры», 2 с. (Франция).
08:30 Д/с «Забитое ремесло». «Эмский доктор».
08:45 Х/ф «Ищите женщину», 2 с.
10:00 «Новости культуры».
10:15 «Наблюдатель».
11:10 Д/ф «Дельцы».
12:15 Д/с «Забитое ремесло». «Гонимая».
12:30 «Новости культуры».
12:45 «Новости. Подробно. Книги. Больше, чем любовь. Князь Богратион и принцесса Катис».
13:45 Т/с «Порус», 267 с. (Индия).
14:05 Т/с «Порус», 268 с. (Индия).
14:25 Т/с «Порус», 269 с. (Индия).
14:50 Д/с «Первые в мире». «Сикорский».
15:05 Д/ф «Банку Дворец Тагиева».
15:30 «Игра в бисера».
16:15 «Сати. Несукая классика...»
17:00 «Новости культуры».
17:15 «Новости фортепианного искусства. Н. Луганский».
18:20 Д/с «Забитое ремесло». «Эмский доктор».
18:35 Д/ф «В поисках гробницы Клеопатры», 1 с. (Франция).
19:30 «Новости культуры».
19:45 «Главная роль».
20:05 «Правила жизни».
20:30 Д/ф «Максими».
21:25 «Белая студия».
22:10 Х/ф «Опасный возраст».
23:45 «Новости культуры».
00:00 Т/с «Порус», 270 с. (Индия).
00:20 Т/с «Порус», 271 с. (Индия).
00:40 Т/с «Порус», 272 с. (Индия).
01:00 Д/ф «Дельцы».

АРБЕ

06:30 «Пешком...» Москва булгаковская.
07:05 «Театральная летопись», ч. 2.
07:35 Д/ф «В поисках гробницы Клеопатры», 3 с. (Франция).
08:25 Д/с «Забитое ремесло». «Эмский доктор».
08:40 Х/ф «Я тебя ненавижу».
10:00 «Новости культуры».
10:15 «Наблюдатель».
11:10 ХХ век. «Последний из пылкого влюбленных. Владимир Зельдин».
12:30 «Новости культуры».
12:45 «Новости. Подробно. Кино».
13:00 «Больше, чем любовь. Иоанн Кронштадтский».
13:45 Т/с «Порус», 270 с. (Индия).
14:05 Т/с «Порус», 271 с. (Индия).
14:25 Т/с «Порус», 272 с. (Индия).
14:50 Д/ф «Старое радио».
15:30 «Искусственный отбор».
16:10 «Белая студия».
17:00 «Новости культуры».
17:15 «Андрей Зылин «Литургическая симфония в программе «Библейский сюжет»».
17:45 «Мастера фортепианного искусства. К. Емельянов».
18:35 Д/ф «В поисках гробницы Клеопатры», 2 с. (Франция).
19:30 «Новости культуры».
19:45 «Главная роль».
20:05 «Правила жизни».
20:45 «Спокойной ночи, малыши»
20:55 «Абсолютный слух».
21:30 «Власть факта. «Христианство в Римской империи»».
22:10 Х/ф «Приволожские миллионы», 1 с.
23:45 «Новости культуры».
00:00 Т/с «Порус», 273 с. (Индия).
00:20 Т/с «Порус», 274 с. (Индия).
00:40 Т/с «Порус», 275 с. (Индия).
01:00 ХХ век. «Последний из пылкого влюбленных. Владимир Зельдин».
02:00 «Мастера фортепианного искусства. К. Емельянов».

ХЕМИС

06:30 «Пешком...» Москва дочья.
07:05 «Театральная летопись», ч. 3.
07:35 Д/ф «В поисках гробницы Клеопатры», 3 с. (Франция).
08:35 Х/ф «Приволожские миллионы», 1 с.
10:00 «Новости культуры».
10:15 «Наблюдатель».
11:10 Фильм-концерт «Кабаре моей жизни. Алла Боянова».
12:30 «Новости культуры».
12:45 «Новости. Подробно. Театр».
13:00 «Больше, чем любовь. А. Грибачев и Н. Чочовадзе».
13:45 Т/с «Порус», 273 с. (Индия).
14:05 Т/с «Порус», 274 с. (Индия).
14:25 Т/с «Порус», 275 с. (Индия).
14:45 Д/ф «Фабрика кисейных барышень».
16:05 «2 Верник 2». В. Вдовиченков.
17:00 «Новости культуры».
17:15 «Принципальный домик. «Сокровища древней Тары»».
17:45 «Мастера фортепианного искусства. А. Клочко».
18:35 Д/ф «В поисках гробницы Клеопатры», 3 с. (Франция).
19:30 «Новости культуры».
19:45 «Главная роль».
20:05 «Правила жизни».
20:45 «Спокойной ночи, малыши»
20:55 «Кино о кино. «Старшая сестра». Любите ли вы театр?»
21:50 «Энигма», ч. 1.
22:10 Х/ф «Приволожские миллионы», 2 с.
23:45 «Новости культуры».
00:00 Т/с «Порус», 276 с. (Индия).
00:20 Т/с «Порус», 277 с. (Индия).
00:40 Т/с «Порус», 278 с. (Индия).
01:00 Фильм-концерт «Кабаре моей жизни. Алла Боянова».
02:15 Д/ф «История в шифрах».

ЖУЬМА

06:30 «Пешком...» Москва узуская.
07:05 «Театральная летопись», ч. 4.
07:35 Д/ф «В поисках гробницы Клеопатры», 4 с. (Франция).
08:35 Х/ф «Приволожские миллионы», 2 с.
10:00 «Новости культуры».
10:20 Х/ф «Юбка инженера Качанова».
12:30 «Новости культуры».
12:45 Д/с «Забитое ремесло». «Эмский доктор».
13:00 «Больше, чем любовь. И. Меньшиков и О. Белокопытова».
13:45 Т/с «Порус», 276 с. (Индия).
14:05 Т/с «Порус», 277 с. (Индия).
14:25 Т/с «Порус», 278 с. (Индия).
14:50 Д/ф «История в шифрах».
15:35 «Власть факта. «Христианство в Римской империи»».
16:15 «Энигма», ч. 2.
17:00 «Новости культуры».
17:15 «Письма из провинции. Кукмор (Республика Татарстан)».
17:40 «Мастера фортепианного искусства. Ю. Фаворин».
18:35 Д/ф «В поисках гробницы Клеопатры», 4 с. (Франция).
19:30 «Новости культуры».
19:45 «Линия жизни. Е. Личкева».
21:05 Х/ф

Дин

Инсан кечмиш хьунихъ галаз алакьалу серенжемар

Вучиз чна чаз четинарзава?

СУАЛ:

Чаз чизвайвал, мусурман кас кечмиш хьайила, ам фарагъат авун патал, динди истемиззавай кьайдайрал бинеламиш хьана, герек тир серенжемар кьабулзава. Са кьадар вахтар идалай вилик зи са багъри кечмиш хьанвай. Мейит лакьанда тун патал суруз эвичнавайбурукай сад зун тир. И серенжем акьалтарна, лакьандин винел пад клеви хьийидайла, аз акун хьи, и кар авун патал и хьуре бетондикай гьазурнавай плитаяр ишлемишзава. Зи суаларни кьейи касдиз талукъ яз кьиле тухузвай серенжемерикай я...

Сифтедай лакьандин винел бетондикай авунвай залан плитаяр эцигуникай рахан. Жува гьисс авурвал, сад лагъайди, и затлар хкажун залан жезва, кьвед лагъайдени, квалин иесидиз абур маса кьачун багъаз акьваззава. И кардихъ галаз алакьалу яз, аз динда лакьандин винел эцигун патал тайиндаказ кьалурнавай затлар авайди яни, тушни чириз кланзава. Ихътин суал гунин себеб ам я хьи, эгер тайин тир затлар кьалурнавачтла, вучиз бетондикай гьазурнавай агъур плитаяр ишлемишзава? Жечни и кваллахда жезмай кьван кьезил ва иесидин тлем акакьдай ужуз затларикай менфят кьачуртла?

Заз кьарагъариз кланзавай кьвед лагъай месэла ам я хьи, кечмиш хьайи зи багъридин хизанди квалингъли кучукай юкьуз башсагълугъвал гуз атайбуруз садакьаяр авай пакетар пай хьийизвай. Шариятта и адетдихъ бине авайди яни? Эгер авайди туштла, вучиз инсанри чпи чпиз и кваллах четинарзава? Белки, са кесибдин квалляй са кас кьейила, а хизандихъ садакьаяр авай пакетар пайдай мумкинвал жедач...

Мадни са кардикай хабар кьаз кланзавай: кьейи кас лакьанда турдалай кьулукъ адан кафандин кьве кьилни ачухзава ва кьвачин тупларни нер накьвада акьадайвал тазва. И кваллахар Шариятта кьалурнавай бур яни?

И суалриз талукъ тир баянар ганайтла, кланзавай.

«Лезги газет» клелзавай кас, Дербент шегьер.

ЖАВАБ:

Гьар са касдиз чир хьун лазим я: мусурман кечмиш хьайи вахтунда адан мейит чуьхун, кафандик кутун, жаназа капл элягъун, кучукун маса мусурманрин хиве авай «фарзу-кифаягъ» (мусурманрин коллективдин мажбурнама (коллективная обязанность) я.

Чаз чизвайвал, вири и кваллахар Шариятта гьикьайида кьалурнаватла, гьа жуьреда кьилизни акьудун лазим я. Хийир-шийирдихъ галаз алакьалу мярекатар кьиле тухудай кьайдаяр диндин махсус ктабра кьалурнава.

Легът клеви хьийидай затларикай рахайтла, гьар са хьуре ам чпиз адет хьанвай материалралди клеви авун мумкин я: тахтайралди, шлакоблоралди, керпичралди, бетондин плитайралди ва мсб. И кар патал Шариятта тайиндаказ кьалурнавай затлар авач. Гьи чкада гьихътин материалар регъят ятла, гьахътин бур ишлемишдай ихтияр ава. Гьакл хьайила, видидихъ ихтилат физвай хьуре бетондин плитаяр багъаз ва четин акьваззаватла, а хьурьувийривай сурун легът маса, чпин такьат акакьдай затларалдини агализ жеда. Диндал асаслу яз, бетондин плитайралди агалайла, суваб артух жедай, кларасралди клеви авурла, гунагъ жедай ва я тахъайтла, суваб тимил жедай кар авач. Генани кьейд ийин хьи, эгер легът кьейи затлар, са кьадар вахтар алаятла, ктлана ва я тахъайтла ацахна, сурун накьвар кучукнавайдан винел ахватайтлани, и кардай са гунагъни авач. И серенжем, инсан кучукдайла, сифтедай накьв садлагьана адан винел авахъ тавун патал ийизвай кар я.

Кьвед лагъай суалдин патахъай. Кьейи касдин квалин иесийри башсагълугъвал гуз атайбуруз садакьаяр авай пакетар пай хьувуникай лагъайтла, им Шариятта бине авачир, инсанри чпи чпиз арадал гьанвай адет я. Гьелбетда, видидихъ суал ганвай касди кьейднавайвал, им кечмиш хьайи касдин квалингълийриз кьилдин, артухан са кьайгъу хъжезва. Иллаки гьал-агъвал са акьван хьсан тушир касдин хиве а садакьаяр гьазуруниз акъатзавай харжияр артухан са пар яз гьат хьийизва. Лугъун лазим я, Шариятди хийир-шийирдихъ галаз алакьалу яз эцигнавай кьайдаяр инсанриз регъятарнавайди я. Мисал яз, чи динда кечмиш хьайи касдин квалингълийриз тьун масадбуру гьазурун кьалурнава.

Пайгамбарди (Аллагъдин салават ва салам хьуй вичиз) Джафар ибн Абу Талиб кечмиш хьайи вахтунда икк лагъана (мана): «Джафаран хизан патал тьун гьазур ая, вучиз лагъайтла, абур исъатда кьайгъуйрик ква» (Азьмад, Абу Давуд, ат-Тирмизи, Ибн Маджа).

Килиг гьадисда гьикл кьейднаватла, кьенвай касдин квалингълийр кьайгъуйрик квайвилай, абур тьун масадбуру гьазура лагъанва. Амма чна вучзава? Динда авайвал тавуна, акси яз, кечмиш хьайидан

квалле, гьа сифте йикъалай башламишна, инсанриз тьунар гузва. Им гьадисда кьалурнавай кьайдадиз акси фин тушни бес?! Квалин иесийриз масадбуру тьун гьазурна кландай чкадал кечмиш хьайи касдин хизанди чпин мугъманриз тьунар гузва. Идалайни алава яз, садакьаяр авай пакетар пай хьувунин кар - им кечмиш хьанвайдан хизан патал мад са артухан кьайгъу хъжезва. Гьайиф хьи, са кас кечмиш хьайила, ам кучукуни талукъ серенжемар кьиле тухудайла, инсанри динда са бинени авачир гзаф кваллахар ийизва ва и кардалди абур Шариятди эцигнавай сергъятарни чурзава, гьа са вахтунда чпи чпин уьмуьрни четинарзава. Мисал яз, сур махсус кьаришмайралди (бетон, гипс ва мсб.) клеви авун, сурун кьилихъ кьакьан, багъа кьванер акалун, гьатта кьванера кьейибурун шикларни тун - и бур вири Шариятдихъ галаз кьан тийизвай, кьадагъа алай кваллахар я.

Хабар гузайвал, Жабира лагъана: «Аллагъдин расулди (Аллагъдин салават ва салам хьуй вичиз) сур гипсдалди клеви авун, адал ацукьун ва адан винел эцигунар авун кьадагъа авуна».

Пуд лагъай суалдикай. Мейит лакьанда турдалай кьулукъ кьейи касдин кьвачин туплар ва нер накьвадив игисуникай рахайтла, и кваллахар авунихъ деллар авайди субутзавай Шариятдин текстер чал гьалтнавач.

Гаф кватай чкадал лугъун, хийир-шийир хьайила, динда бине авачир, гьатта видидихъ кьейд авунвайвал, динда кьадагъа авунвай маса серенжемерни кьиле тухузва. Са бязи кваллахар инсанри сададал вил эцигиз тешкилзава (мисал яз, сурун кьилихъ багъа кьванер гилигун ва мсб). Чаз, ихътин ксарихъ элкьвена, лугъуз кланзава: Аллагъдин разивал кьулукъ туна, инсанрин разивал кьазанмишиз алахъмир. Киче хьух Аллагъдихъай! Гьикьван чун чи кваллахар Шариятди истемиззавай кьайдада кьилиз акъудиз алахъайтла, гьакьван а кар чун патал хьсанни жеда, регъятни. Аллагъди Къуръанда лагъанва (2-сура, 185-аят, мана): «Аллагъдиз кьез регъятвал гуз кланзава ва кланзавач Адаз кьез четинавал гуз».

АЛАВА КЪЕЙД. Чна мейит эцигзавай чкадиз умумидаказ «легът» лугъузватлани, «легът» сурун кьене кьейи кас эцигун патал, кьиблепатан кьерехдихъай атлана, гьазурнавай махсус чка я. Адет яз, чил, накьв авахъ тийидай чкайра гьа и кьайдада легът тьукьурзава, гьа жуьреда гьазурун хьсан язни гьисабзава. Амма накьв клеви туширвилай чил ацахъдай чкайра мейит эцигдай чка сурун юкьвалай акъудзава ва ихътин дуьшуьшда адаз «легът» - ваь, «шакъкъ» лугъузва. Ятлани инсанри кьве дуьшуьшдани мейит эцигдай чкадиз «легът» лугъун адет хьанва.

(Жаваб диндин алим Ямин МЕГЪАМЕДОВАН редакциядик кваз гьазурнава).

Диндин месэлайриз талукъ суалар пайда хьайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз кхьихъ.

Кьабулиз гьазур я

«Дагестанская правда» газетдин редакцияда Стлал Сулейманан райондин кьил С. М. Темирханован пресс-конференция хьана

А.ОМАРОВ

Стлал Сулейманан 155 йисахъ галаз санал адан твар алай райондин 95 йисни жезва. Шаирдин юбилей тухунин программа гьихътинди я, ам гьикл ва ни тамамарзава? Стлал Сулейманан район республикада яшайишдин ва экономикадин рекъерай вилик квайбурукай сад я, адан агалкьунриз куь ва ни кьуват гузва? Гьихътин агалкьунар хьайитлани, гьална кланзавай ва цийиз арадал кьезва месэлаярни ава, абур гьикл гьалзава? Мукьвал гележегда гьихътин цийивилер вилив хуьзва? Юбилейриз талукъ яз Саид Темирханова тамам суьгъбет авуна, журналистрин суалриз жавабар гана.

Пресс-конференциядин сергъятра аваз, С.Темирханов члехи шаирдин юбилейдиз талукъ са шумуд члехи кваллахдал кьилди акьвазна. Икк, республикадин Гьукуматдин кьарардалди, Стлал Сулейманан тварунихъ галай государстводин премия тайинарда (арадал хкида лагъайтла, дуьз я: советрин девирда республикадин ихътин премия, виридалайни члехиди яз, авайди тир). И премия Дагъустандин милли члаларал акъатдай литературардин виридалайни хьсан эсеррай гуда. Республикадин культурандин министерстводин кьаюмвилек кваз, лезги ва урус члаларал шаирдин хьагъай кьве том эсерар акъатда. Лезги театри Стлал Сулеймана вичин гада Мусаиббахъ галаз теснифай «Стлал Саяд» драма, сегьнеламишна, тамашачийриз кьалурда. Юбилейдиз илимдинни тежрибадин са шумуд конференцияни талукьарнава. 17-майдиз (нянин сятдин 5-даз) Махачкъалада, М. Горькийдин тварунихъ галай урус драмтеатрда, республикадин руководстводин ва яратмишзавай интеллигенциядин иштираквал аваз члехи межлис кьиле фида.

Стлал Сулейманан райондани, гьелбетда, шаирдин юбилейдиз кьетлен фикир гузва. Юбилейдин мярекатрин - фестивалрин, конференцийрин, гьар жуьре конкурсрин - кьадар гзаф я. Кьилди кьачуртла, района гьар йисуз февралдин вацра тухузвай Хайи члалан йикъан илимдинни тежрибадин конференция и сеферда Стлал Сулейманаз бахшнавай ва ам гегеншдиз кьиле фена. И йикъара Кьасумхуьрел райондин культурандин отделди тешкилдай, яратмишзавай ва илимдин интеллигенциядихъ галаз санал республикадин Халкъдин Собранидин векилрини иштиракдай «Элкьвей столни» тухуда. Райондин администрацияди, меценатрин куьмекни галаз, Стлал Сулейманаз бахшнавай пуд ктаб акъудзава, адакай телефильмни гьазурзава.

Шаирдин юбилейдиз талукъ малуматар гайидалай кьулукъ С. Темирханов район вичин юбилейдин йисуз яшайишдин ва экономикадин рекъерай агакьнавай нетижайрал акьвазна.

Стлал Сулейманан районди гьам Россиядин Федерациядин, гьамни республикадин государстводин вири программайра активнидаказ иштиракзава. Кардик квай члехи карханайрилай гьейри (абуркай яз виридаз чизвай Ричал-цин завод), кьеннин юкьуз гьатта вири Россиядин Федерацияда члехибурукай яз гьисабиз жедай кьве проектдал кваллахзава: цийи кьайдадин багълар кутазвай ва 50 агъзур тонн емишар хуьдай чка (гьамбархана) эцигзавай «Паласа» ва як, нек гьасилдай «Али-як» майишатар кьуватда гьатзава. Районда шуьмягърин Россияда виридалайни члехи багъ кутунва. Гьилевай йисуз полимердин турбаяр акъуддай заводни эцигна куьтягъда. Гьам майишатарин, гьам агъалийрин цихъ игътияжни кьвердавай артух жезва. И месэла района магистральний водовод эцигуналди гьалзава. Ам цинин йисуз кардик акатда, ада 40 агъзур агъали хьвадай целди таъминарда.

- Виридаз чизвайвал, Стлал Сулейман хайи югъ гьар йисан 18-майдиз республикадин меркезда, адан твар алай паркуна ва чи районада шииратдин сувар хьиз кьейдзава, - лагъана С. Темирханова. - Им Дагъустандин члехи шаир Расул Гьамзатов куьтур адет я. И сеферда шаирдин ватанда суварин шадвейл иллаки гуьллубур хьун гуьзлемишзава. Вирирай кьведай мугъманрин - яратмишзавай ва илимдин интеллигенциядин, общественностдин, гьар жуьре дережайрин властдин векилрин кьадарни члехиди жеда. Мугъманар лайихлудаказ кьабулиз чун гьазур я. И югъ абурин рикел аламукьдайди жедайдални чна шак гьизвач, - алава хьувуна райондин кьили.

«Лезги газетда» диндин пак кьынар жезва. Гьавилляй ам чиркин чкайрал гадарун кьадагъа я.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
Дагъустан Республикадин
информациядин ва печатдин
агентство

367018, Махачкъала,
Насрутдинован пр., 1 «а»
РД-дин «Дагъустан»
«Этномедиахолдинг» ГБУ-дин
регъбер

А.Гъ. ЮСУПОВ
Тел.: 66-00-25

КЪИЛИН РЕДАКТОР
М.И. ИБРАГЪИМОВ
Тел.: (872-2) 66-00-60

E-mail: Lezgigazet@etnomediadag.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К.Н. ФЕРЗАЛИЕВ
66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА

КУЛЬТУРАДИН ВА
ЛИТЕРАТУРАДИН
Гъ.У. ИЛЬЯСОВ

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р.С. РАМАЛДАНОВА

КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ДИЗАЙНЕР
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж. САИДОВА

Газет йиса 48 сеферда акъатзава.

Газет алакьадин, информациядин
технологийрин ва массовый коммуни-
кацийрин хиле гуьзчивал авунин
рекъай Федеральний къуллугъдин
Дагъустан Республикада авай
Управленидин 2019-йисан
22-апрелдиз регистрация авуна.
Регистрациядин нумра ПИ№ТУ05-00420
Макъалаяр редакцияди туькьур
хьийзва. Макъалайриз рецензияр
гузвач ва абур элкьвена вахузвач.
Редакциядинни макъалайрин
авторрин фикирар сад тахьун
мумкин я. Газетда чап авун
патал теклифнавай материалра
гъанвай делирдин дуьзвили
ва керчеквили патахъай
жавабдарвал авторрин чпин
хиве гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала,
Насрутдинован пр., 1 «а».
Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200
Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 18.30

Газет «Издательство» «Лотос» ООО-
дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6314

Ⓢ - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзавай бур я.

Ⓜ+ - Икьван яшар хъанвай бур
къелрай.

Мубаракрай!

Россиядин Президент Владимир Путинан къарардалди Мегъарамдхуруьн райондин Ярагъ-Къазмайрин юкъван умуми образованидин М.Ярагъвидин тварцихъ галай мектебдин хайи члалан ва литературадин муаллим Магъият Гъадисовна ЖАРУЛЛАЕВАДИЗ «Россиядин Федерациядин лайихлу муаллим» лагъай гъурметдин твар ганва.

Муаллимдиз и агалкъун шад гъалара Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимова тебрикна. Ада къейд авурвал, муаллимдин ва насигъатчидин пеше вири девирра виридалайни гъаф гъурмет авайди, баркаллуди я. «Чугвазвай баркаллу зегъметдай кез риклин сидкъидай чухсагъул лугъуз кланзава заз, - лагъана ада. Муаллимдиз тебрикар авурбуру къейдзавайвал, пешедин рекъе М. Жаруллаевадихъ хъанвай агалкъун - им неинки тек са халкъ, гъакл вири дагъустанвийр патал шадвалдай ва дамахдай себеб я.

Нумрадиз - шиир Гамарин устаддиз

Пакизат ФАТУЛЛАЕВА

За нехишра вил экъурна лезги гамунин,
За табарал гъил элкъурна лезги гамунин.

Яр хквейдай рекъер хуьзвай, къвалал къеб алаз,
Жегъил свас, на гам храна, туплун рикл църаз.

Пак Шалбуздин вирин вилни жегъре цун ялав,
«Цацун цуькни» «бубул» гва «цицелдин» къвалав.

«Хашар», «хъимил», «къепир», «миграгъ», «лезги гъед»,
«марвар»,
«Лежет», «къуба» - гъикъван ава чешнейрин тварар!

Дегъ гиширрай аквазва вун, къилихдиз зирек,
Ви уьткъемвал, ви зерифвал, ви ашкъидин экв.

Нураринни, рангаринни ви лирлидин члал
Азгарарни серинар гъаз агакънава чал.

На деринра чунъухна ви риклин гъалаб, гъам,
Храна чаз ачул суфра, къвалин абур - гам.

Адамалай Хатамалди ви гъилерин ад
Хуьн тавуртга, чи тахсиррал хтурай сад мад!

Къегъалрин гъурметдай

Чи мухбир

Играми газет клелзавай-бур! Малум тирвал, лезги халкъдихъ тарихда къетлен гел тунвай къегъалар тимил авач. Гъасягда фикирдиз Гъажи Давудан, Ярагъ Мегъамедан, Къуьчхуьр Саидан, Алкъвадар Гъасанан, Стал Сулейманан ва масабурун тварар къеззава. Абурун экъу къаматар риклера хуьн, чи члехи бубайрин къегъалвилерикай акъалтзавай несилризни чирвилер гун чи виридан умуми буржи я.

Гъа ихътин къастар риклевай стхайрин са дестеди Дербентдай чи районриз хъфизвай шегъре рекъин къерехра, санлай къачурла, ирид чкадал, тайин са касдин тварцихъ яна, булахар туькьурзава. Стал Сулейманан райондин Цийи Макъарин хуьруьн къилихъ туькьурзавай сад лагъай булах лезгийрин машгъур регъбер Гъажи Давудан тварцихъ ядайвал

я. Алай вахтунда инал эцигунрин къвалахар къиле физва.

Булах жадай чкадал тарихдин метлеб авай гъвечи комплекс арадал гъизва лагъайтга жада. И мулкунин чиле плита твазва, булахдин къилихъ Гъажи Давудан ва лезги халкъдин къегъал маса рухвайрин шиклар алай махсус баннер эцигда, цла Гъажи Давудан уьмуьрдин ва женгинин рекъикай къхънвай малуматар алай мармардин къул твада.

Ихътин са комплекс туькьурун патал тахминан 500 агъзур манат пул акъатзава. Мумкинвал ва ашкъи авай гъар са ватанэгълидывай и баркаллу кардик вичин пай кутаз жада. Вири халкъ патал хийир авай ихътин краа чун сад хъун герек я. Пулдин такъатар Сбербанкдин картадихъ галкурнавай **8928-679-75-79** нумрадиз (Мейланов Фетали) ракъуриз жада. Къуй куь садакъаяр Аллагъди къабулрай!

«ЛГ»-дин 16-нумрадиз акъатай сканвордин жавабар:
ДУЪЗ ЦАРАРА: Декъикъа. Плама. Абил. Гъарф. Рефт. Етим. Яхул. Мерж. Игит. Штул. Бажа.
ТИК ЦАРАРА: Къвет! Акъраб. Магъфе. Лайм. Гирдим. Игътияжвал. Ли. Тукъа.

2024-йисан
къвед лагъай пай патал

Лезги газет

КХЪИХЪ!

индекс: 6 вацранди - ПП171

газетдин къимет почтадин
отделенийрай:
6 вацра - 556 манатни 08 кепек

«Дагпечатдин» киоскрай:
6 вацра - 225 манат

Киоскрай вахчун патал газет къевай «Дагпечатдин» киоскра ва «Лезги газетдин» редакцияда кхъиз жада.

Редакциядай:

«Лезги газетдин» редакциядай чпи хутахдай бур:
6 вацра - 162 манатни 50 кепек

Газет кхъинин патахъай сулар пайда хъайитга, экъунин сятдин 9-далай нянин сятдин 6-далди и нумрадиз зенг ийиз жада: 8-928-584-16-72.

Д. Б. Къазиев

И ийкъара чав къайи хабар агакъна: 68 йисан яшда аваз, лезгийрин машгъур манидар, РД-дин культурадин лайихлу къуллугъчи Даниял Бедрединович Къазиев рагъметдиз фена.

Д.Б.Къазиев 1956-йисан 25-февралдиз дидедиз хъана. Гъеле аял члалай адан манияр лугъунал рикл алай. Юкъван мектеб акъалтарайдалай къулхъ Германияда Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. Ленинграддин гимияр туькьурдай институт акъалтарайдалай къулхъ са заводда инженер яз къвалахна.

Гуьгъунлай Д.Къазиева вичин уьмуьр медениятдихъ галаз алакълу авуна. Краснодардин культурадин институт акъалтарайдалай къулхъ ада, Дагъустанда сифтебурукай яз, «Шад риклер», «Аран» ВИА-яр арадал гъана, абуруз регъбервал гана.

Даниял Бедрединович, хъсан манидар хъиз, кар алакьдай тешкилатчини тир. Адан регъбервилек кваз Дербентда арадал гъайи халкъдин алатрин оркестр са куьруь девирда халкъдин арада машгъур хъа-

най. Хъсандиз музыкадин гъавурда авай пешекардилай алакълу авай устадар санал къватиз ва хъсан ансамбль арадал гъиз алакълунай.

Эхиримжи йисара Д.Къазиева Дербент райондин Лукъварин хуьруьн медениятдин макандиз регъбервал гузвай.

«Лезги газетдин» редакциядин коллективди Даниял Бедрединович Къазиев рагъметдиз финихъ галаз алакълу яз, адан хизанриз, вири багърийриз, дериндай хажалат члугуниви, башсагълуьвал гузва. Адан экъу къамат чи риклера амукъда.

Сканворд

Туькьурайди - К.ФЕРЗАЛИЕВ

Россиядин рагъакъидай патан шегъер	Нур, экв	Анин меркез Тегеран я	Риклин сирдаш
Ягълавда чранвай як	Гуьлледин барут	Чав, девир	Тарцин куьлуь емиш
Кам	Некъедин суьрсет	Метягъдин тайин къимет	
Иркутскдин областдин шегъер	СВО-дин Игит ... Набиев	Азаддиз рахаз хъунин умуд	